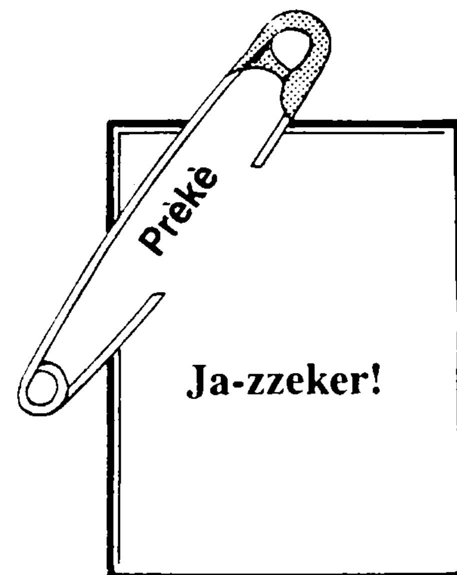
VANDAAG
- Week van de bedrijfsveiligheid 4 - 10 november p.2
- Binnenkort ABVO-bestuursverkiezingen p.3
- Dertien jaar voor ABN-kraak p.5
- Jong Holland verspeelt laatste kans op play-off p.7
- CCC brengt film over Wlis Juliana p.13

BEDRIJFSVEILIGHEID
...4 - 10 november...

107E JAARGANG — NO.: 256 ZATERDAG 3 NOVEMBER 1990

AMIGOE

DEN HAAG: ALS VN-GEZANT

Onduidelijkheid rond omvang en status missie

Vliegtuig staat klaar voor Irak-reis Brandt

BONN/BRUSSEL - Van allerlei kanten wordt er druk uitgeoefend om de missie van oud-bondskanselier Willy Brandt, ere-voorzitter van de Duitse sociaal-democraten, naar Irak een bredere basis te geven. De Duitse regering koppelde vrijdag haar instemming met de reis van Brandt naar Irak aan de verwachting dat de missie zal plaatsvinden "in ruimer Europees verband". Zowel regeringswoordvoerder Hans Klein als woordvoerder van Buitenlandse zaken Jurgen Chrobog verklaarden vrijdag dat zo mogelijk ook de Verenigde Naties de missie-Brandt een soort mandaat zouden moeten geven.

De Nederlandse minister van Buitenlandse zaken Hans van den Broek heeft eerder al bij de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Javier Perez de Cuellar, erop aangedrongen de mogelijkheid te bekijken om Brandt als speciale afgezant te sturen. Voorzitter van de Europese liberalen, de Belg Willy de Clercq, die met de Italiaanse oud-premier Emilio Colombo Brandt zou vergezellen, verklaarde vrijdagavond nog steeds niet te weten of hij maandag naar Baghdad vertrekt. Hij zei geen duidelijkheid te hebben over de missie en "meer en meer de indruk te krijgen dat Brandt het liefst alleen naar Irak zou gaan".

RUGDEKKING

Ook De Clercq bepleit een brede basis voor de missie en stelde twee voorwaarden bij een eventueel vertrek: "Het moet gaan om een collectief initiatief van de drie grote politieke families in Europa (christen-democraten, socialisten en liberalen) en de missie moet zich beperken tot een strikt humanitaire actie".

Vanuit Rome liet oud-premier Colombo weten alleen naar Baghdad af te reizen met rugdekking van de VN.

Volgens informatie van de Duitse sociaal-democratische partij SPD gaat haar ere-voorzitter Brandt er zelf nog steeds vanuit dat hij maandag op eigen verantwoording naar Baghdad reist om over de vrijlating van de gijzelaars te praten. Een woordvoerder van de Duitse luchtvaartmaatschappij Lufthansa bevestigde vrijdag dat maandag een groot vliegtuig met 250 zitplaatsen in Frankfurt klaarstaat voor Brandt.

Ondertussen probeerden bondskanselier Helmut Kohl en minister van Buitenlandse zaken Hans-Dietrich Genscher vrijdag om in overleg met Europese zusterpartijen een bredere basis voor de missie-Brandt te vinden.

ONTMOEDIGEN

De reacties op de reis van Brandt zijn erg verdeeld. Zo moet volgens Londen een bezoek van de oud-bondskanselier "of elke andere Europese politicus worden ontmoedigd" overeenkomstig het besluit van de EG-landen vorige week in Rome waarin de twaalf zich uitspraken tegen onderhandelingen met Irak over de gijzelaars.

Een geplande reis van drie Noorse politici naar Baghdad werd vrijdag geannuleerd nadat premier Gro Harlem Brundtland telefonisch van Brandt de verzekering had gekregen dat hij zich ook voor de vrijlating van de Noorse gijzelaars zou inzetten.

BIJ GASTEN

Het Iraakse ministerie van Informatie liet vrijdag voor het eerst een groep buitenlandse correspondenten toe tot Westerse gijzelaars die als menselijk schild worden vastgehouden op strategische plaatsen in Irak. De gijzelaars verklaarden allen goed te worden behandeld. Ze zeiden vooral te vechten tegen de verveling en spraken over hun verlangen om naar huis te gaan en hun opvatting dat hun aanwezigheid de oorlog niet zal tegenhouden.

"We dienen geen nuttig doel. Ze zullen veel meer winnen als ze ons laten gaan", zei de Amerikaan Charles Keegan, die een ruime woonkamer deelt met twee Japanners, een Brit en een Duitser.

De journalisten konden met in totaal 25 gijzelaars (Amerikanen, Britten, Japanners, een Duitser en een Australier) praten op drie verschillende plaatsen, die niet beschreven mochten worden. Allen verkeerden in goede gezondheid, maar sommigen waren wel afgevallen. Ze beklaagden zich over het gebrek aan shampoo en tandpasta.

VERBETEREN

De Iraakse ambassadeur in Ierland verklaarde vrijdag dat de 220 Ierse gijzelaars Baghdad pas kunnen verlaten "als de omstandigheden verbeteren". Azmi Al-Salahi zei dit tijdens een ontmoeting met de Ierse minister van Buitenlandse zaken, Gerry Collins. Een delegatie van drie Ierse parlementariers is momenteel in Baghdad om de vrijlating van hun gegijzelde landgenoten te bepleiten. Irak wees onlangs een Ierse diplomaat uit in antwoord op de beslissing van de EG om de Iraakse militaire attaches in alle twaalf lidstaten naar huis te sturen.

Taken herverdeeld

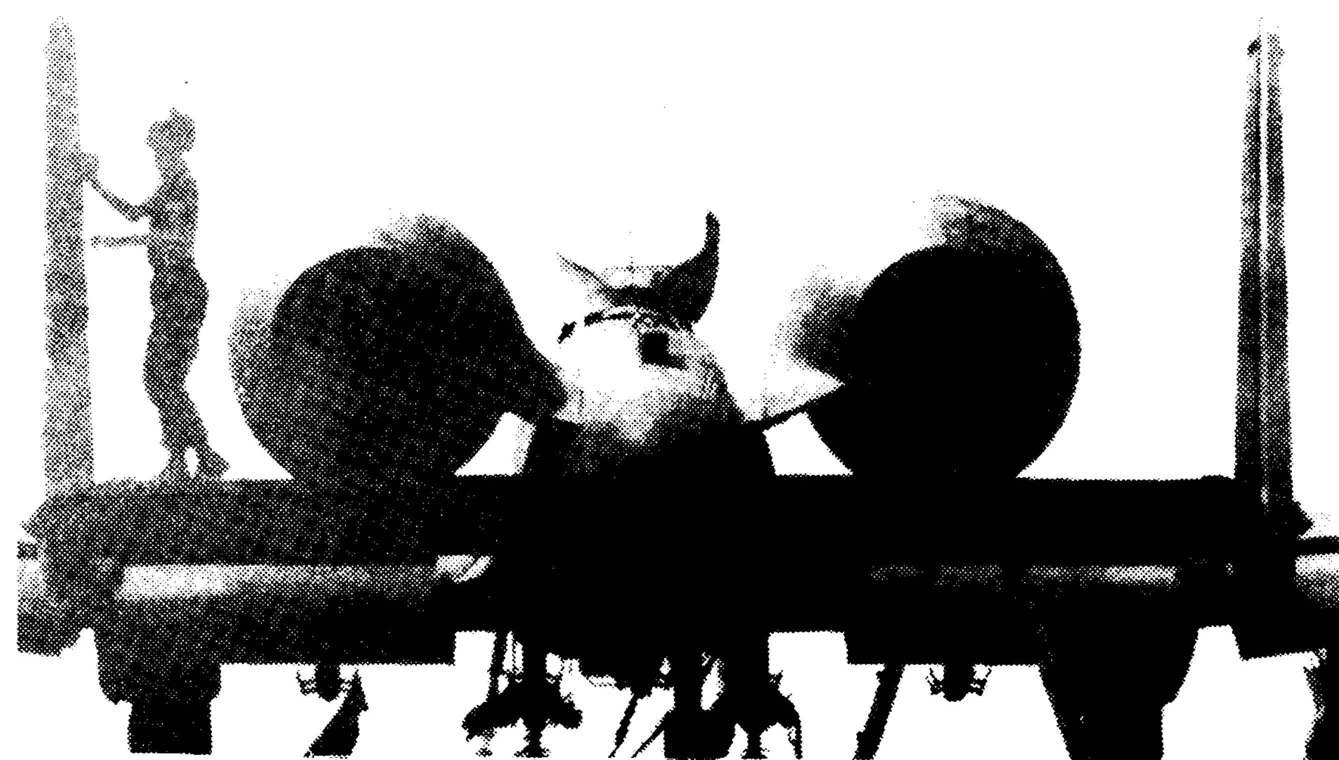

■*LONDEN - Premier Margaret Thatcher van Groot Brittannie maakte vrijdag een herverdeling der taken binnen haar kabinet bekend nadat eerder vice-premier Sir Geoffrey Howe zijn ontslag als zodanig had bekend gemaakt. Deze was het niet eens met de rigide Europese aanpak van Thatcher.*
(AFP-satellietfoto)

***

De werkloosheid in JAPAN is in september met 0,1 procent gegroeid tot 2,2 procent van de beroepsbevolking. In totaal zaten in september 1,4 miljoen Japanners zonder werk tegenover 1,3 miljoen in augustus en 1,4 miljoen in september vorig jaar.

Schoonmaak van anti-tankvliegtuig

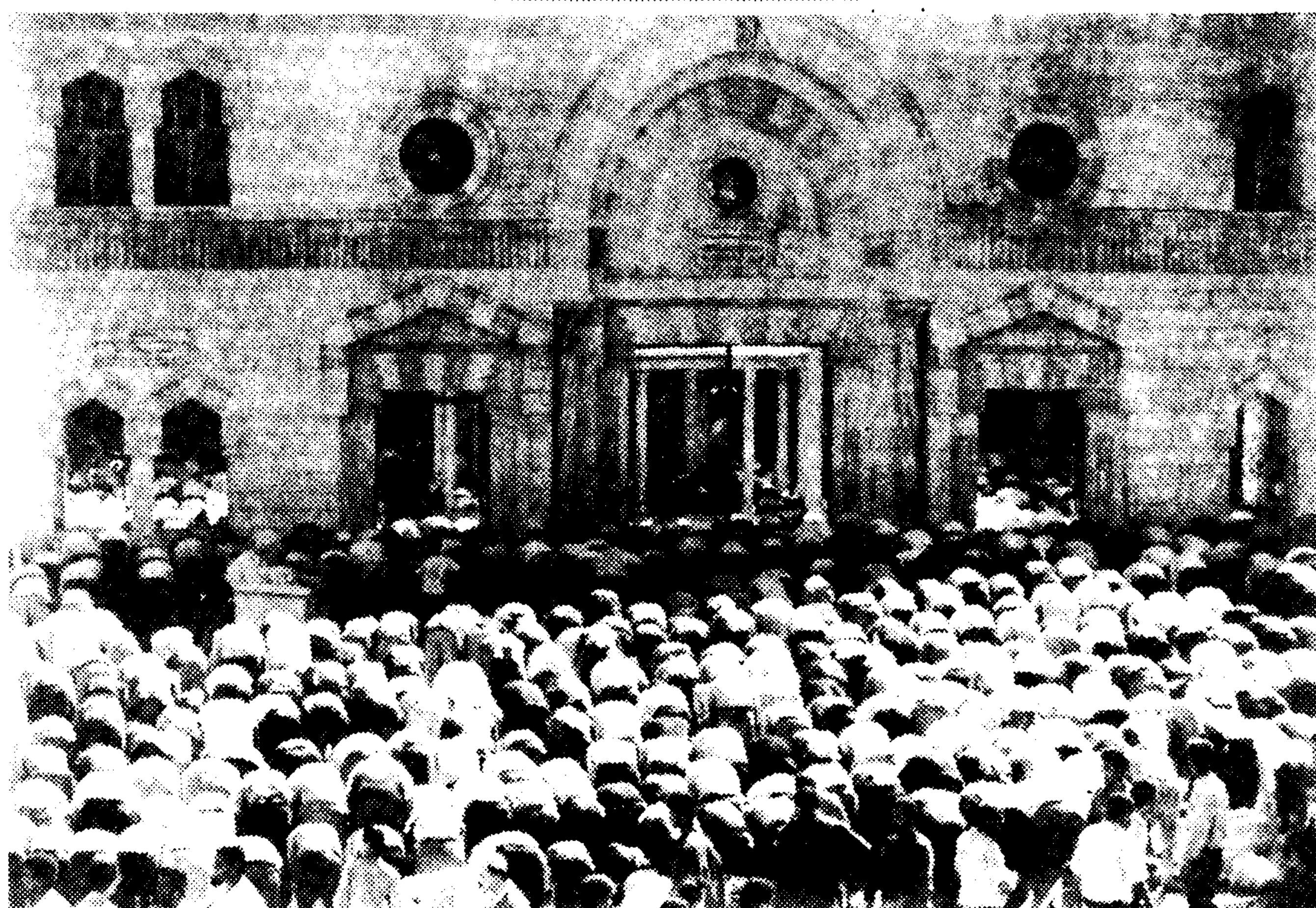

■*SAUDI ARABIE - Het lijkt een wajang-spel. Maar het is bittere oorlogs- ernst: sergeant Austin Stevens uit Crestview in Florida is bezig een verticale stabilisator van een A-10-aanvalsvliegtuig schoon te maken in het warme Saudi-Arabie. Dit vliegtuig is speciaal bestemd voor anti-tank-aanvallen ter ondersteuning van vooruitgeschoven troepen.*
(AFP-satellietfoto)

VS: minder werk

WASHINGTON - Het aantal arbeidsplaatsen in de Verenigde Staten, exclusief de landbouw, is in oktober met 68.000 verminderd. Het banenverlies in september is flink herzien van 101.000 tot 52.000. Het percentage werklozen onder de beroepsbevolking bleef staan op 5,7, zo heeft het Amerikaanse ministerie van Arbeid vrijdag bekendgemaakt.

Jordaniers niet meer naar Mecca

■*AMMAN - Op de oproep van de Jordaanse minister van Godsdienstzaken sjeik Ali Al Fakir is positief gereageerd waar hij de Jordaanse Moslims vroeg af te zien van de pelgrimstocht naar Mecca zolang als er vreemde troepen zijn gelegerd in Saudi-Arabie. Volgens de bewindsman is het beter in eigen land te bidden dan de haj naar bezet Saudie-Arabie te ondernemen.*
(AFP-satellietfoto)

Volgens CBS-voorspelling 25 november

Nederland: vijftien miljoen inwoners

DEN HAAG - Nederland telt op 25 november vijftien miljoen inwoners. Deze verwachting baseert het Centraal bureau voor de Statistiek (CBS) op een voorspelling van de geboorte, sterfte, immigratie en emigratie voor de laatste maanden van 1990. Kort na de eeuwwisseling zal ook de zestiende-miljoenste inwoner worden geregistreerd, maar het volgende miljoen zal niet meer worden volgemaakt, zo voorspelt het CBS.

De vorige vergelijkbare mijlpaal, de tienmiljoenste inwoner, werd ruim veertig jaar geleden (in 1949) bereikt. Een halve eeuw daarvoor (in 1898), werd de vijf miljoen gepasseerd. Toen Nederland anderhalve eeuw geleden zijn huidige grenzen kreeg, telde het land nog geen drie miljoen inwoners.

Het heeft meer dan een decennium geduurd voordat de stap van veertien naar vijftien miljoen wordt gezet. In 1979 werd het aantal van veertien miljoen bereikt. De bevolkingsgroei verliep in de jaren '80 trager dan in voorgaande decennia. Door de hoge geboortecijfers was in de jaren '50 en '60 slechts zo'n zeven jaar nodig om de bevolking met een miljoen te laten groeien.

In 1957 telde Nederland elf miljoen inwoners, in 1963 twaalf en in 1970 dertien miljoen. Doordat in de jaren '70 de geboortecijfers sterk terugliepen, en in de jaren '80 laag bleven, is in de afgelopen twee decennia de periode tussen opeenvolgende miljoenengrenzen langer geworden. De in deze periode toegenomen immigratie heeft de geboortedaling slechts ten dele goedgemaakt.

Bloedvergieten voor moskee-tempel

In India vrijdag 68 doden gevallen

NEW DELHI - De religieuze geweldsexplosie in India in verband met de moskee in Ayodhya heeft vrijdag aan minstens 68 mensen het leven gekost. Minstens achttien Hindu's werden gedood toen de politie het vuur opende op naar schatting tienduizend gelovigen die de moskee uit de zestiende eeuw bestormden. Zeker zestig mensen werden gewond.

In andere delen van het land kwamen nog eens vijftig mensen om bij ongeregeldheden als gevolg van de troebelen rondom de omstreden moskee, veel van deze doden zijn Moslims. Het totaal aantal doden sinds de rechtse Hindupartij Bharatiya Janata partij (BJP) dinsdag voor het eerst probeerde te beginnen met de bouw van een tempel op de plaats waar nu de moskee staat, liep hiermee op tot meer dan 160.

Fundamentalistische Hindu's eisen dat de oude moskee in het vijftigduizend inwoners en drieduizend tempels tellende Ayodhyah wordt afgebroken omdat die is gebouwd op de plaats waar hun god Rama zou zijn geboren. Daar zou een nieuwe Hindutempel voor die god moeten komen. Volgens de Hindu's heeft de vroegere Moghul keizer Babbar de moskee hier gebouwd nadat hij een tempel voor Rama had verwoest. Moslims ontkennen dit.

In 23 van de 65 districten van de noordelijke deelstaat Uttar Pradesh is een uitgaansverbod van kracht. Ook in andere delen van India is het onrustig, in Ahmedabad, de hoofdstad van deelstaat Gujarat, en in het dorpje Godhra, honderd kilometer ten zuiden daarvan, zouden negen mensen in brand zijn gestoken. Op verscheidene plaatsen vielen Moslims en Hindu's elkaars heilige plaatsen aan.

Iran: in Londen weer ambassade

LONDEN - Iran heeft vrijdag in Londen zijn ambassade heropend na een periode van achttien maanden. Met de heropening neemt de hoop toe op een spoedige vrijlating van de Britse gijzelaars in Libanon.

De sluiting van de ambassade volgde na de oproep van de Iraanse ayatollah Khomeini aan Moslims de Britse schrijver Salman Rushdie te doden. In het boek de "Duivelsversen" zou Rushdie zich schuldig maken aan blasfemie. Groot-Brittannie heropende vorige week zijn ambassade in Teheran. Bezorgdheid voor de gijzelaars die door pro-Iraanse groepen in Libanon worden vastgehouden heeft bijgedragen aan de heropening van de ambassade zonder dat Iran zijn doodvonnis tegen Rushdie heeft ingetrokken.

Tijdens patrouille in Saudi-Arabië:

Drie Fransen door Irak opgepakt en overgedragen

PARIJS - Een Iraakse patrouille heeft drie Franse militairen die op verkenningsmissie waren vlakbij de grens tussen Saudi-Arabie en Irak gevangengenomen. De soldaten zijn overgebracht naar Baghdad en overhandigd aan de Franse zaakgelastigde in de Iraakse hoofdstad, zo heeft het Franse ministerie van Defensie vrijdag bekendgemaakt.

Parijs is een onderzoek begonnen naar de toedracht van het incident dat maandag gebeurde ten noordwesten van de Saudische stad Hafar El Batin. Het ministerie in Parijs benadrukte dat er van de kant van de drie Franse militairen geen sprake was van een vijandelijke daad. Volgens zegslieden binnen het Franse leger zullen de drie militairen binnenkort teruggestuurd worden naar Frankrijk.

Hafar El Batin ligt in het noord-oosten van Saudi-Arabie op zo'n zeventig kilometer van de grens met Irak.

Groot deel buit bankoverval terecht

WILLEMSTAD/PHILIPSBURG — Een groot deel van de buit die de overvallers van de Chase Manhattan Bank in het Mullet Bay Resort op St Maarten onveremdden is terecht. Het gaat om 17.000 dollar en 40.000 gulden. Alleen 5000 gulden ontbreekt nog.

De drie overvallers die donderdagochtend de overval pleegden hadden enorme pech: twee van hen wisten in een auto te ontkomen; één -vermoedelijk een Jamaicaan - bleef achter en werd omsingeld tot de politie kwam. Hij had het geld bij zich: dat werd snel in beslag genomen.

De andere twee personen, die waarschijnlijk aan de Franse kant zijn, moeten het doen met een 'fooi.' De overvaller die gepakt werd moest in het ziekenhuis worden behandeld omdat een kogel hem geraakt heeft. Toen hij zich achter een rots schuil hield, dacht de politie op een gegeven moment dat hij een wapen tevoorschijn haalde. Hij bleek - achteraf - niet gewapend.

Het is de tweede maal dat in het Chase Manhattan bank filiaal in het Mullet Bay resort wordt 'ingebroken'. De eerste keer wisten de overvallers wel met het geld er van door te gaan.

Tijdens betoging:

Palestijn omgekomen

JERUZALEM - Israelische militairen hebben zaterdagochtend tijdens een treffen met Palestijnse demonstranten in de Gazastrook een negentien-jarige Palestijn doodgeschoten. Dit gebeurde in het dorp Beit Hanoun. De demonstratie was een reactie op de bekendmaking van de dood van een inwoner van het dorp die zich in Israelische gevangenschap bevond. De overleden gevangene was twee weken geleden door het Israelische leger gearresteerd. Bij het treffen met het leger liepen zeven Palestijnen schotwonden op.

Van 4 tot 11 november

Regering roept uit: Week van de bedrijfsveiligheid

WILLEMSTAD — Om onder alle geledercn van de gemeenschap, en met name bij werknemers en werkgevers, de bedrijfsveiligheid te stimuleren, heeft de centrale overheid de week van 4-10 november uitgeroepen tot de week van de bedrijfsveiligheid. Met de bedrijfsveiligheid is het op de Antillen, zo tonen statistieken aan, relatief goed gesteld, maar er gebeuren nog dagelijks (te) veel ongevallen. Behalve spots en advertenties via de media zullen ook twee 15 minuten durende tv-producties worden uitgezonden via TeleCuraçao, opgenomen bij de Isla en de dokmaatschappij. Ook komen er op strategische verkeerslokaties een aantal grote borden en wordt op 6 november een paneldiscussie over bedrijfsveiligheid gehouden. De week van de bedrijfsveiligheid, uitgeroepen bij Ministeriële Beschikking, zal jaarlijks terugkeren in de eerste week van november. Op 6 november 1967 stortte de Julianabrug in en kwamen 15 werknemers om het leven.

Voor de vakbond van metaalwerkers Cadmu was het een grote verrassing dat de regering zo snel inging op het enige maanden geleden gelanceerde voorstel een dergelijke week uit te roepen. Dat maakte Cadmu-voorzitter Ronald Sluis gisteren tijdens een persconferentie bekend.

Bedrijfsveiligheid is meerdere malen door de vakcentrale SSK in seminars behandeld en in het verleden had het vakbondswezen vaak gepleit voor meer aandacht voor dit onderwerp. Toen was daar van overheidszijde weinig belangstelling voor.

Dit jaar ging het anders en nu zijn alle voorbereidingen getroffen voor de viering van deze week, die draait rond 6 november: de dag dat de Julianaburg - in aanbouw - in elkaar stortte. Bij de voet van de brug zal die dag een kranslegging ceremonie en mis worden gehouden, waarbij overheid, vakbonden en bedrijfsleven aanwezig zullen zijn. In de avonduren volgt een panel met vertegenwoordigers van die sectoren.

Behalve de spots en advertenties zal de posterijen volgende week alle post voorzien van een stempel van de week van de bedrijfsveiligheid, terwijl in overleg met de schoolbesturen leerlingen van het technisch onderwijs met dit fenomeen te maken zullen krijgen. 'Er is aandacht voor het belang van bedrijfsveiligheid, maar bij lange na niet genoeg, ook in het onderwijs niet,' bracht minister Pietersz naar voren.

Doel van al deze bedrijfsveiligheid-activteiten is daarom eenvoudig: het besef moet doordringen dat bedrijfsveiligheid geen overbodige luxe is maar een noodzaak. Terwijl de houding van werkgevers met betrekking tot dit onderwerp mede op aandringen van vakbonden aan het wijzigen is in positieve zin, is de situatie op de Antillen nog verre van optimaal, bleek gisteren uit verklaringen van vakbondsleiders Sluis, Roque Koeyers en Oscar Semerel. Er wordt met name bij kleine en middelgrote bedrijven vaak slordig omgesprongen met voorschriften, apparatuur en materiaal. Aannemers werken graag met 'goedkope krachten' en stellen die bloot aan allerlei gevaren. De KAE werd met name genoemd, terwijl de Isla juist de strenge regels heeft afgekondigd om de gevaren op het terrein te beperken.

Het departement van Arbeid en Sociale zaken beschikt over een Inspectie veiligheid, maar die functioneert, zo erkende de minister, onder meer wegens het vertrek van verschillende mensen, niet optimaal. Er werden geen nieuwe mensen aangetrokken omdat al zo'n 15 jaar geleden overeengekomen werd dat dit een eilandstaak zou worden. Dat gebeurde op de andere eilanden, behalve op Curaçao. Dit eilandgebied heeft daar kennelijk niet zo'n behoefte aan, want het Land is nog altijd in afwachting van afgevaardigden die in een commissie moeten gaan zitten, die zich opnieuw met de decentralisatie van de veiligheidsinspectie gaat bezighouden.

Uit de statistieken is geen trend waar te nemen van verbetering c.q. verslechtering van de veiligheidssituatie: ze fluctueren. Feit is wel dat de sector industrie de meeste ongelukken eist, gevolgd door de bouw en de horeca. In 1989 gingen er 1065 maandagen in de industrie verloren door ongelukken; 290 in de bouw en 103 in de horeca.

Terwijl werkgeversorganisaties niet direct bij de organisatie van de bedrijfsveiligheidsweek betrokken zijn, zijn die wel ingelicht en waren ze alle enthousiast. Werkgevers zijn over het algemeen geneigd hun werknemers vrijaf te geven wanneer de vakbond een seminar over dit onderwerp organiseert. Ook daar dringt het besef door dat bedrijfsveiligheid het gehele bedrijf ten goede komt, brachten verschillende vakbondsleiders naar voren. Toch is nog te vaak sprake van 'ad-hoc aandacht,' meent Alcides Coca van de oliewerkersvakbond PWFC. 'Vaak is het zo dat pas ná een ernstig ongeval of overlijden, stappen worden ondernomen. Op de Antillen zijn er veel slachtoffers van bedrijfsongevallen. Veel meer dan men zou denken,' aldus de vakbondsman.

■ *WILLEMSTAD — Minister Eithel Pietersz van Arbeid en Sociale zaken (links, midden) kondigde gisteren de week van de bedrijfsveiligheid aan, die volgende week officieel voor het eerst gevierd wordt met veel aandacht voor dit onderwerp onder meer via de media. De aankondiging gebeurde in het bijzijn van verschillende vakbondsleiders. Zij zijn over deze beslissing zeer te spreken. Op de foto verder de journalisten (rechts) die de persconferentie in Fort Amsterdam bijwoonden.*

UPAH-vergadering

WILLEMSTAD — Morgen wordt er een Algemene vergadering gehouden van de Gepensioneerden Unie (UPAH). De vergadering telt 7 agenten, waaronder contributievaststelling en goedkeuring van de 1991-begroting. De bijeenkomst wordt gehouden in het blindencentrum aan de Corrieweg en begint om 10.00 uur.

■ *DEN HAAG/WILLEMSTAD — Onder de titel, 'Bony Cornelia Moet Kunnen', heeft deze musicus uit Curaçao die al jaren in Nederland woont en werkt, een goed verzorgde CD in eigen beheer uitgegeven. Ofschoon het om typisch Antilliaanse/Caribische muziek gaat, zijn de (meestal geestige) teksten in het Nederlands gegeven met een uitzondering van 'Un Profeshonal' dat in het Papiamentu wordt gezongen. De CD bevat negen nummers die stuk voor stuk als perfecte dansmuziek aangemerkt kunnen worden. Bony Cornelia is een broer van de op Curaçao woonachtige dirigent Stenley Cornelia, die tevens oprichter/directeur is van de 'Maria Cornelia Muziekschool'.*

Op de foto: gevolmachtigde minister, 'Papy' Jesurun, krijgt tekst en uitleg van zanger, Bony Cornelia (links).

"HET KOFFERTJE VAN MENEER VAN DALEN"

Leuke kindermusical in CCC

Opschudding in Spraysilie

WAT ZIT ER in het koffertje van meneer van Dalen? Daar waren veel bezoekers van het Cultureel Centrum Curacao gisteravond heel nieuwsgierig naar. Meneer van Dalen liep telkens langs, groette iedereen vriendelijk en was voor een tachtigjarige nog goed ter been. Maar niet alleen de mensen in de zaal, ook de vele spelers op het toneel waren nieuwsgierig naar dat koffertje van meneer Van Dalen. Hij kon het geheim houden tot de problemen met al die vervuilers te groot werden en hij zijn moeder te hulp riep. Deze hele, hele oude dame bracht tenslotte de oplossing.

Toneelgroep Theatrum heeft weer een musical uitgebracht en deze keer in het CCC. Daar kunnen minder mensen in dan in CPA, maar de ruimte is erg goed gebruikt. De kinderen zitten meer rond het toneel en ook veel dichterbij, wat hun betrokkenheid groter maakt. Ze reageren op de spelers, geven antwoord, gevraagd en ongevraagd. Ook de spelers kunnen tussen het publiek door opkomen, wat natuurlijk met al die vervuilers tussen de mensen door wel de nodige kriebels oplevert.

Het is heel leuk om te zien hoeveel plezier iedereen heeft in het spel. Dat geldt zowel voor de volwassenen als voor het enorm grote kinderkoor van de Albert Schweitzerschool. De glansrol is deze keer voor George Curiel, neen, voor meneer Van Dalen, die in deze produktie onder andere een prachtige smartlap zingt over zijn moeder, die elke dag naar de reclame op de televisie kijkt om te weten wat het beste is voor haar kind.

En met het plezier en de muziek is ook het didaktische element niet vergeten. Deze keer gaat het om de natuur en de vervuiling van de natuur. Voorbeelden van luchtvervuiling, watervervuiling en landvervuiling op Curacao zijn erin verwerkt, maar centraal staat de spuitbus en de ozonlaag. Dat is het thema van de hele avond, de voor- en nadelen van de spuitbus. De musical speelt zich af in Spraysilie, een heel hygienisch land waar de mensen ontzettend veel spuitbussen gebruiken. Iedereen vindt dat prima totdat er een actiegroep komt.

De regie van de musical is in handen van Etta Pijl en zij heeft samen met haar vele medewerkers er weer een succes van gemaakt. De volgende opvoeringen vinden plaats vanavond 3 november en volgende week op 9 en 10 november. De voorstelling begint om half acht 's avonds.

De Toneelgroep Theatrum heeft niet alleen plezier als ze op het toneel staat. Er gaan aan zo'n produktie natuurlijk een lange reeks van repetities vooraf. Dat is een deel van het geheel. Die repetities maken dat de toneelgroep een eenheid gaat vormen en door wil gaan. Etta Pijl vertelde dan ook dat ze al weer plannen heeft voor een volgende produktie in het voorjaar. En na de vorige twee is dat zeker iets om naar uit te kijken.

NEL CASIMIRI

Aids-info

Op het moment dat er door middel van een bloedtest is geconstateerd dat iemand sero-positief is kan de persoon anderen besmetten met het AIDS-virus. De ziekte wordt alléén overgedragen via intieme sexuele contacten, door middel van vieze injectienaalden, via besmet bloed en van (besmette) moeder op kind.

AIDS wordt dus niet door sociale contacten overgedragen, hetgeen is aangetoond door familieleden van AIDS-patiënten: voor zover er geen intieme sexuele contacten met de patiënt zijn, is er geen besmettingsgevaar.

Niemand krijgt AIDS van huid-op-huid contacten, zoenen, tranen, zweet, adem, niezen, hoesten, overgeven en ook niet door het gezamenlijk gebruik van glazen, borden, bestek, nachtkleding, w.c. etc.

Iemand die besmet is met het AIDS-virus hoeft daar in principe niets van te merken. Slechts een kleine groep mensen voelt symptomen die duiden op een griep. De enige manier om aan te tonen of een persoon sero-positief is, is door middel van een bloedtest.

Het kan voorkomen dat iemand die sero-negatief is, dus het virus niet heeft, toch bij een latere test positief blijkt te zijn. Dit verschijnsel heet 'seroconversie'.

Seroconversie komt voor wanneer een persoon zich binnen de incubatietijd (3 maanden) laat testen. Wie twijfelachtige sexuele contacten heeft doet er verstandig aan zich pas drie maanden na het contact te laten testen, hetgeen de dokter meestal ook adviseert.

Iemand die vrij snel na een 'gevaarlijk' sexueel contact, bijvoorbeeld na twee weken, symptomen voelt, kan er bijna zeker van zijn dat het om een andere venerische ziekte gaat. Ook daarbij wordt een doktersbezoek aangeraden, want die aandoeningen kunnen wel genezen!

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

NACHTDIENST ARTSEN
Patiënten van de artsen van Bandabao (3e district) kunnen in spoedgevallen telefoon 641658 bellen en dan het antwoordapparaat afluisteren. De patiënten van de andere medische districten kunnen voor spoedgevallen de artsenpraktijk van hun eigen huisarts bellen; het antwoordapparaat zal dan mededelen wie de dienstdoende arts is.

VERENIGING VAN TANDARTSEN
voor de dienstdoende arts gedurende het weekeinde en op feestdagen gelieve tel.: 82222 op te bellen.

CENTRO MEDICO STA ROSA
Sta Rosaweg 327, tel.: 672300/676666; openingstijden zaterdag en zondag van 08.00-24.00 uur.

WIJKVERPLEGING

WIT GELE KRUIS
voor wijkverpleging 'Prinses Margriet': consultatiebureaus te Sta Maria: tel.: 82344, 82412 en 82947; Montagne Abao: tel.: 673711 en Kaya Fensu (Koraal Specht): tel.: 618577; hoofdkantoor te Sta Maria 17, kantooruren van 07.00-12.30/13.00-17.00 uur. Na 17.00 uur bereikbaar: zuster Bernadina, tel.: 685853.

NEUTRALE WIJKVERPLEGING
kantoor Gosieweg 15, tel.: 44231/44232; geopend van 07.00-17.00 uur; de wacht heeft zuster Liket, tel.: 80139, pageboy 027-053 b.g.g. 43838.
kantoor Bandabao, Groot Sta Martha 141, tel.: 642555; geopend van 14.00-17.00 uur; de wacht heeft zuster Liket, tel.: 80139.

KRAAMKLINIEK RIO CANARIO
Schottegatweg Noord 43, tel.: 44510, 691343, 691683 en 691838; voor informatie over prenatale zorg en zorg gedurende en na de bevalling.
Consultatiebureau zuigelingen: iedere woensdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
Consultatiebureau peuters: iedere dinsdagmiddag van 12.30-14.45 uur.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABAO
Fontein 35, tel.: 648077; open van maandag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; na 17.00 uur bereikbaar: zuster Willems, tel.: 641327 b.g.g. 601760.

STICHTING VAN HET WIT GELE KRUIS VOOR GEZINVERZORGING 'Kwido pa Famia'
(Sta. Maria 17, tel.: 680222).
spreekuren: maandag, woensdag en vrijdag van 08.00-10.00 uur; dinsdag en donderdag van 14.00-16.00 uur.

GENEESK. DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST
3 november 1990 vanaf 08.00 uur tot 5 november 1990 om 07.00 uur:
Dokter Braakman, Sentro Mediko Montaña Abao, tel.: 673355; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 671313 b.g.g. 89266/89337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Winklaar, Braakman, Doran en Guerrero-Bakmeyer)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
2 november 1990 vanaf 17.00 uur tot 5 november 1990 om 07.00 uur:
Dokter Pablo, Spreekkamer: Sta. Maria, tel.: 83048; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 77664 b.g.g. 89266/89337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Goilo-Henry, Roose, Braakman-Bonder, Gerstenbluth, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac en Rosales-Concession)

DERDE DISTRICT BANDABAO
2 november 1990 vanaf 17.00 uur tot 5 november 1990 om 07.00 uur.
Dokter Cummins, Sentro Mediko Tera Cora, tel.: 648079; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 290361 b.g.g. 89266/89337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucacius, Spong en Tweed).

■ Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST

Zaterdag: Otrobanda
Gosie, Gosieweg 90-A, tel.: 79744.
Punda
Janwé, Caracasbaaiweg 155, tel.: 617554.

Zondag: Otrobanda
Union Breedestraat 137, tel.: 623575.
Punda
Antillana, Kaya Flamboyant 1-A tel.: 76200/76208.

DIVERSEN

VERLOF BEGRAFENIS

3 november: P.A.J. Scherptong, Winston Churchillweg 157-E.
4 november: R.J. Grüning, Patrijsweg 53.

TONEELGROEP THEATRUM
19.30 uur Kinder-musical 'Het koffertje van meneer Van Dalen' - Cultureel Centrum Curaçao.

HEEFT U hulp nodig bel SOS-lijn 127.

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA, tel.: 85544): openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 85917.

DIERENASIEL
kantooruren maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 10.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.
DIERENARTS
voor spoedgevallen gelieve te bellen:614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

MAANDAG DIVERSEN

TOERISTENSCHIP
09.00-18.00 uur 'Carla Costa' (SJU).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes); zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30. 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO; zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
TERA CORA: ZON.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

GEREFORMEERDE KERK

Arowakenweg
08.30 uur ds J. Glas;
17.00 uur ds J. Glas (Catechismus).
Seru Fortuna
10.00 uur ds J. Glas (bel., H.A.).
Buena Vista
08.30 uur ds J. Klapwijk (H.A.).
19.00 uur ds J. Klapwijk.
Santa Rosa
10.00+19.00 uur ds W.J. Keesenberg (H.A.).

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church
09.30 uur ds O. Haasnoot (H.C.)
Tamarijn
09.30 uur ds H. Gilhuis.
Emmakerk
09.30 uur ds G.J. Schüssler (H.A.).

NOACH-KAPEL

zaterdagavond
19.00 uur kerkdienst (Ned.) - Marinebasis Parera

GEREFORMEERDE KERK

Arowakenweg
08.30 uur ds J. Klapwijk (pap.); 17.00 uur ds. J. Klapwijk (Catechismus)
Seru Fortuna
10.00 uur br. G. Lai
Buena Vista
08.30 uur ds. W.J. Keesenberg; 19.00 uur ds. J. Klapwijk.
Santa Rosa
10.00 uur ds. J. Klapwijk; 19.00 uur ds W.J. Keesenberg

Rapport deconcentratie politie

■*WILLEMSTAD — Op 1 november 1990 vond de officiële overhandiging plaats van het rapport 'deconcentratie beheersbevoegdheden Politie Nederlandse Antillen' aan de minister van Justitie, mr Ivo Knoppel.*

De opsteller van het rapport, J. Smit hoofd van de hoofdafdeling Economische Zaken van het ministerie van Justitie (Directie Politie) van Nederland vertoefde op verzoek van de minister van Justitie onlangs enige tijd in de Nederlandse Antillen teneinde in het kader van het 'project deconcentrering beheer K.P.N.A.' een onderzoek te verrichten naar de mogelijkheden van de deconcentrering van de centrale beheersbevoegdheden naar de lokale politie-autoriteiten toe.

Het project vormt een van de voornaamste projecten die momenteel binnen het Korpspolitie Nederlandse Antillen worden ontwikkeld. Met de deconcentratie van het beheer wordt beoogd de verantwoordelijkheden en bevoegdheden ten aanzien van het beheer van de organisatie op lager niveau in de organisatie neer te leggen teneinde te geraken tot een efficiëntere besteding van overheidsgelden.

Bovendien kan daarmee een slagvaardiger en een meer samenhangend beleid worden bereikt in de organisatie waaronder de personele voorzieningen. Dit komt niet alleen de werksfeer bij de politie maar vooral ook de dienstuitvoering van de politie in het veld ten goede. Met een gedeconcentreerd beheerssysteem hoopt de politie vooral haar dienstverlenende functie jegens de gemeenschap uiteindelijk te kunnen verbeteren.

In het rapport, dat onlangs aan de minister van Justitie is aangeboden, wordt voorgesteld om in een eerste fase het beheer inzake de regelmatig terugwerkende exploitatie-uitgaven zowel in de personele als vooral in de materiële sfeer te deconcentreren en vervolgens het beheer van de duurzame roerende goederen en investeringen te deconcentreren. Volgens het in het rapport opgenomen stappenplan zal rond medio 1991 met het gedeconcentreerd systeem van start kunnen worden gegaan, nadat in het voorjaar van 1991 het voorbereidingstraject voor de implementatie is gevolgd.

Op de foto: Het moment waarop J. Smit van de directie Politie in Nederland het rapport 'deconcentratie beheersbevoegdheden KNPA' aan de minister van Justitie Knoppel overhandigt, in het bijzijn van de hoofdcommissaris van politie mr Fred Wiel.

Rechter Bob Wit wil recidivisten zwaar straffen

Drugshandel in het algemeen en recidivisme in het bijzonder moet zwaar gestraft worden vindt rechter Bob Wit. R.E.R. heeft dat geweten. Hem is gisteren voor het handelen in drugs negen jaar gevangenisstraf opgelegd, conform de eis van de officier en zonder een enkel pardon. Hij moet de negen jaar uitzitten en zal niet voorwaardelijk in vrijlating worden gesteld.

R.E.R. heeft na zijn laatste straf van 2,5 jaar, waarvan hij een jaar daadwerkelijk heeft gezeten, slechts een half jaar buiten de gevangenismuren verkeerd. Rechter Bob Wit toonde aan dat de man een onverbeterlijke recidivist is: Van 1981 tot 1986 is hij zeven keer veroordeeld wegens diefstal, in 1988 is hij opgepakt wegens overtreding van de opiumwet, waarvoor hij de eerdergenoemde straf kreeg opgelegd.

Nu is de man opnieuw veroordeeld vanwege het handelen in drugs. Vanaf zijn vrijlating heeft hij gewerkt aan het opzetten van een verkoopnet over het eiland waarvoor hij jeugdige jongens gebruikte als verkoper.

R.E.R. heeft dit stellig ontkend, maar rechter Wit, vindt dat er genoeg bewijzen zijn geleverd om de man achter de tralies te zetten. Zijn eigen verklaringen en de getuigenverklaringen hebben de rechter sterk doen twijfelen aan de ontkenningen van de verdachte.

Bovendien zijn in de huizen van zijn 'discipelen' alle benodigdheden aangetroffen voor het verkopen van drugs, hetgeen als steunbewijs kan worden gebruikt.

Rechter Wit twijfelt op geen enkele manier aan de schuld van R.E.R. die steeds weer in herhaling valt met zijn misdaden en zelfs overgaat tot het verhandelen van grotere hoeveelheden drugs dan voorheen.

De drugsbaas die de handel overliet aan de jongens, reed zelf rond in huurwagens die hij op naam van de verkopers zette, met een portable phone die hij eveneens op naam van één van hen zette.

"Het moet afgelopen zijn", zo oordeelde Wit. "Deze recidivist moet voor lange tijd uit de maatschappij worden verwijderd."

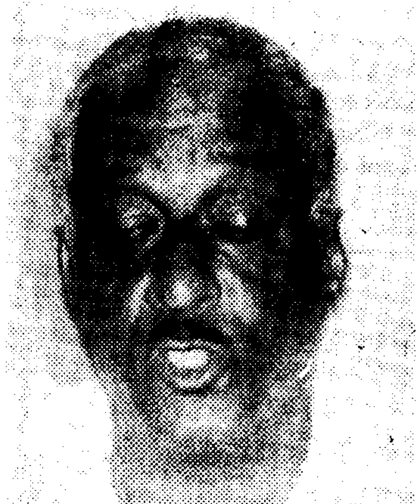
Naast de veroordeling tot negen jaar in het gevang, is het geld dat R.E.R. bij zich droeg (ongeveer 6600 gulden) verbeurd verklaard evenals zijn sieraden, elektrische apparaten, zijn Buick Regal, zijn Honda Accord en een pistool.

Rojer en Scoop kandidaten voorzitterschap
Abvo-leden naar stembus

WILLEMSTAD —De leden van de ambtenarenvakbond ABVO kiezen op 23 november een nieuw bestuur via het reglement dat is opgenomen in het nieuwe statuut. Een dertigtal bondsleden hebben zich ingeschreven voor een functie als bestuurslid. Woordvoerder van de ABVO Bèbè Rojer en Shon Ma Scoop hebben zich aangemeld als opvolger voor de huidige voorzitter Frits Brito.

Inmiddels is de verkiezingscommissie onder het voorzitterschap van Eithel Pietersz bezig zich voor te bereiden op de 23ste. Zo wordt er onder meer gecontroleerd of de kandidaten die zich hebben ingeschreven wel het recht hebben om zich te laten verkiezen. De voorwaarde daarvoor is dat zij in ieder geval voor januari van dit jaar hun lidmaatschap moeten hebben betaald.

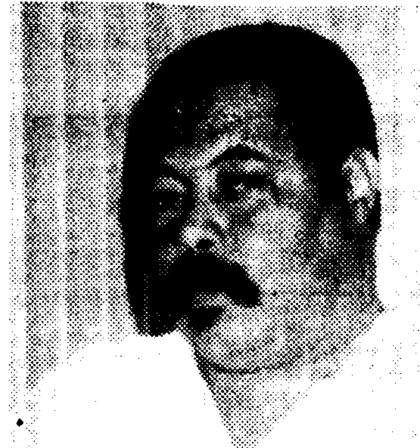
Op de verkiezingsdag zullen op Curaçao over het hele eiland verspreid stembussen staan bij de verschillende gebouwen voor ambtenarendiensten Van Banda Riba, Soto, Barber tot Banda

■*HubertBèbè Rojer, woordvoerder van de ABVO, en kandidaat voor het voorzitterschap.*

Bou kunnen de ambtenaren de gang naar de stembus maken om hun bestuur te kiezen. De verkiezingscommissie roept de 3600 bondsleden op om massaal te komen stemmen. Bij de afgelopen verkiezing kwamen er 740 kiezers opdagen.

De uitgebrachte stemmen

■*EithelPietersz, voorzitter van de verkiezingscommissie.*

worden ter plekke geteld en dan doorgegeven aan het hoofdstembureau, het ABVO-kantoor aan de Thomas Henriquez weg. De verschillende posten staan via portofoons in verbinding met het hoofdkantoor.

BONAIRE

De ambtenaren op Bonaire zullen drie keer hun stem moeten uitbrengen; één keer voor een voorzitter, één keer voor een bestuurslid dat het eiland vertegenwoordigd op Curaçao en nogmaals voor negen commissieleden.

Op Curaçao zelf worden automatisch de beste 'verliezers' die niet in het bestuur terechtkomen, lid van eén van de subcommissies.

De Ambtenarenvakbond heeft volgens woordvoerder Bèbè Rojer een vruchtbaar jaar achter de rug. In 1990 zijn er in totaal al zeven nieuwe cao's afgesloten.

Momenteel is de Abvo bezig zich sterk te maken voor het personeel van Setel. De vakbond heeft per brief gereageerd op de directievoorstellen van Setel betreffende de uitvoering van het protocol van 24 augustus 1990. De vakbond is van mening dat de directie van Setel niet tegemoet komt aan de toen besproken voorwaarden.

Rotterdamse Officier van Justitie:
"Geld en hebzucht dreven Antillianen tot misdaad"

=door Victor Hafkamp =

ROTTERDAM/WILLEMSTAD — 'Ze zijn al lang aan hun lot overgelaten. Dat denk ik echt. Je kunt niet meer praten van een echte opvoeding van deze kinderen. Sommigen wonen in bij familie, spreken geen of nauwelijks Nederlands, hebben geen scholing. Niemand let op ze, er is hen geen normbesef bijgebracht. Ze zijn slecht aangepast. Geld en hebzucht hebben hen tot hun misdaden gebracht'. Dat zegt de Rotterdamse Officier van Justitie over een groep minderjarige verdachten die maandag voor de meervoudige kinderkamer van de rechtbank in Rotterdam moest voorkomen. Bijna alle delinquenten zijn van Antilliaanse afkomst. De aanklacht tegen hen betrof een lange reeks gewelddadige berovingen en overvallen in en rond Rotterdam. Het ging merendeels om bekenden van politie en justitie. Sommigen zijn al een aantal malen onder toezicht van de rechter gesteld. 'Er is al van alles met hen geprobeerd', aldus de Officier van Justitie.

'15 jongens zitten nog vast' vertelt zij in het Rotterdamse avondblad. 'Een aantal van hen wegens heel zware misdrijven. Een paar verdachten hebben de feiten gepleegd nadat ze waren weggelopen uit een of ander tehuis'. Een van de verdachten, een 16-jarige Rotterdammer, moest zich voor liefst 15 gewapende overvallen verantwoorden. Zijn actieterrein was vooral de wijk Hoogvliet met als doelwit snackbars, cafés, een koffieshop, een avondwinkel, een societeit en een benzinepomp.

INTERNATEN

De zwaardere gevallen ziet de Officier van Justitie niet meer in Hoogvliet terugkeren. 'Nee voorlopig niet. Die zullen uit huis worden geplaatst in de zwaarste internaten die we kennen. We hebben er niet veel in Nederland, dus de keus is niet zo groot'.

De Rotterdamse politie verrichtte in deze zaak 34 arrestaties. 15 van hen werden onlangs voorgeleid aan de Officier van Justitie. Besloten werd de jongens langer vast te houden. De vijf die maandag voor de rechtbank verschenen zaten al ruim twee maanden in voorarrest. Komende weken moeten de overige verdachten — tien meerderjarigen — zich voor de justitiële autoriteiten verantwoorden.

De justitie is somber over de toekomst van de zeer jeugdige verdachten. 'Het zijn kinderen. En als ze dan al tot zoiets in staat zijn. Het zijn jongens die uit pure hebzucht, zonder na te denken, met wapens naar buiten gaan en ernstige overvallen plegen. En bovendien de beheersing over zo'n vuurwapen niet hebben. Hoe ze te werk gingnen was keihard. Meedogenloos' aldus de Officier van Justitie.

Ze is pessimistisch over de normale terugkeer van de jongeren in de samenleving. 'Maar als je daar niet vanuit gaat, zet je een van de grondbeginselen van ons strafrecht opzij. Er moet heel wat aan deze jongens worden gesleuteld. Althans, wat moet worden geprobeerd. Sommigen hebben de wens te kennen gegeven terug te willen naar de Antillen. Maar ook daar moeten ze worden begeleid. Het is allemaal niet zo eenvoudig'.

Het Rotterdamse Openbaar Ministerie heeft de zaak van de merendeels uit Antillianen bestaande jeugdbend de 'omvangrijkste zaak va de laatste tijd' genoemd. Daarbij doelen de justitiële autoriteiten niet alleen op de aard van de misdrijven, maar ook op het soort jongens, waarmee ze werden geconfronteerd. 'Zeer zorgwekkende figuren. Beangstigend' is de typering van de Officier van Justitie.

Desiree Leito gast bij Bon Bini

WILLEMSTAD — De Bon Bini Club organiseert woensdagmorgen 7 november a.s. weer de maandelijkse contactbijeenkomst. Als gast spreekster is deze keer uit genodigd mevr. Desiré Leito o.a. bekend door haar kook programma op TeleCuraçao. Er worden recepten klaargemaakt en mevr. Leito zal ingaan op Antilliaanse Kerst- en Nieuwjaarsrecepten.

Lezing over pijn bij kankerpatiënten

WILLEMSTAD — De stichting Prinses Wilhelmina-Fonds stuurde onlangs aan de specialisten en huisartsen op Curaçao een uitnodiging voor een lezing die door dr B.J.P. Crul, coördinator van het Pijncentrum van de Katholieke Universiteit te Nijmegen, Sint Radboudziekenhuis, op woensdag, 7 november 1990 om 20.00 uur in het auditorium van de Openbare Bibliotheek te Waaigat wordt gehouden. Het is 'Het gebruik van continue epiderale infusies en zenuwblokkades bij patiënten met pijn door kanker'.

Dr B.J.P. Crul heeft in 1968 als jonge arts gedurende enkele maanden de huisartsenpraktijk te Barber waargenomen en is op zaterdag, 27 oktober op Curaçao gearriveerd.

Aangezien bovengenoemd onderwerp op dezelfde dag in de ochtenduren in het St. Elisabeth Hospitaal zal worden behandeld, is in overleg met dr Crul en het Bestuur van de Curaçaosche Huisartsen Vereniging besloten, het onderwerp van de lezing, zoals door de Stichting Prinses Wilhelmina-Fonds aangekondigd, als volgt te wijzigen: 'Pijn bij patiënten met kanker, behandeling door de huisarts'. In deze lezing zal dr Crul zich met name richten op de ambulante pijnbestrijding die met name voor de huisarts van belang is.

■*Op 1 november jongstleden werd in bijzijn van gedeputeerden en familieleden van adjunct sekretaris van de Curaçaose overheid, Benjamin Römer, door gezaghebber Elmer Wilsoe een enveloppe met inhoud overhandigd. Dit ter gelegenheid van het feit dat de heer Römer op die dag 25 jaar in dienst van de overheid was.*

Bij exploit van mij, SIGRID JACOBA BRUNETTE TORRES, deurwaarder bij het Gerecht op Aruba, van de 18de oktober 1990 waarvan een afschrift is gelaten aan de E.A. Heer Officier van Justitie op Aruba, is ten behoeve van:
PEDRO DAMIANA CROES, wonende op Aruba, ten deze domicilie kiezende aan de Venezuelastraat nr. 17, te Oranjestad op Aruba, ten kantore van de advocaat mr. A.J. Swaen;

OPGEROEPEN:

CARMEN PELAGIA HERNANDEZ VARGAS thans zonder bekend woon- of verblijfplaats op Aruba, of elders, om op woensdag, 6 maart 1991 des voormiddags om 08.30 uur ter terechtzitting van het Gerecht in Eerste Aanleg van Aruba, ten Raadhuize te Oranjestad te verschijnen, teneinde op de door requirant tegen haar ingestelde vordering te antwoorden.

Sigrid J.B. Torres
deurwaarder.

BEKENDMAKING

De commandant [illegible] maakt bekend, dat op dinsdag 6 november 1990 van 07.00 uur tot [illegible], woensdag 7 november 1990 van 08.00 uur tot 12.20 uur een geschutschietoefening gehouden zal worden op het terrein California.
Er zal met scherpe munitie geschoten worden op zee- en landdoelen. Het onveilig zeegebied bedraagt 4000 meter, terwijl het onveilig gebied aan landzijde afgebakend zal worden met rode vlaggen en waarschuwingsborden.

Hans Friderichs, oud-minister van Economische Zaken van Duitsland, wordt voorzitter van de raad van toezicht bij sportartikelenfabrikant ADIDAS. Friderichs trad in mei dit jaar af als voorzitter van de raad van toezicht bij Co op AG.

WASHINGTON — Na het succesvolle kamp van 1990 begint het jeugdcentrum Washington nu met een wekelijkse activiteit voor de jeugd van de basisscholen (zes tot 13 jaar).

Het internationale programma 'Club Atleta Olimpico' vindt iedere vrijdagmiddag plaats. Dit is een internationaal programma van 'Fundacion Palabra di Bida' dat in de Verenigde Staten is gevestigd en in verschillende landen welbekend, zoals Argentinië, Brazilië, Portugal, Italië, Duitsland, Antillen en nu ook Aruba.

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE: 08.00-12.00/14.00-17.30 uur, zaterdag gesloten.

TELEFOON: 24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. Pageboy 127-257.

TELEFAX: 22368.

BANKREK. nr 10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE: 100

ALARMCENTRALE: 115.

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

BIOSCOPEN
DRIVE-IN: 20.30 en 24.00 uur **Young Guns** (western, 14 jr).
PRINCIPAL: 20.30 uur **Robocop** (action, 18 jr.)

******

BOTICA'S (nachtdienst)
Pabao brug: Santa Ana, tel.: 28181.
Pariba brug: San Nicolas, tel.: 45712.

******

WACHTREGELING DOKTOREN
(van 18.00-07.00 uur):
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta Cruz: dokter E. Lacle, Seroe Pita 54-B, tel.: 23379/28442. Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter D. Bislip via Centro Medico San Nicolas, tel.: 48833.

******

CENTRO MEDICO CARABOBO (Engelandstraat 7, tel.: 21777): de wacht heeft dra L.G. Beke-Martinez, tel.: 24696.

******

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE: tel.: 38989 (24 uur per dag).

******

AIDS-HOTLINE: Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

******

AMNESTY INTERNATIONAL P.O.Box 1029, tel.: 27808-48124.

****

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale op te bellen, **tel.: 115)**

******

FADA/PRIDE (Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999): voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

****

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.00 Infinite Voyage: (The Great Dinosaur hunt); 19.00 Lew foi cas; 20.00 Big Story; 20.20 Special: Survival; 21.02 CNN News; 21.22 Special: (How to raise a drug free child); 21.50 Estreno: (West World); 23.30 Sports Late Night; 24.00 Sluiting.

ZONDAG: 17.00 Scheme of things: (The King of Plants); 17.30 Special: (Joey and Redhawk pt.1); 17.52 Sunday Movie: (The Shaggy Dog); 19.30 Show-time; 20.30 Special: (Roy Orbeson Tribute Concert); 21.30 CNN News; 21.50 Health Week; 22.05 Documentary: (Prelude to war); 22.50 Week in Review; 23.35 Sports late night; 24.00 Sluiting.

****

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 Of 25111).

KONINGIN WILHELMINA FONDS (tel.: 27198): informatiecentrum woensdag geopend van 08.30-12.00 uur - Van Leeuwenhoekstrraat 6 (boven) in het BGD-gebouw (t/o oude San Pedro hospitaal).

STICHTING TOT BEVORDERING VERANTWOORD OUDERSCHAP (Famia Planea): dagelijks van 08.00-12.00/13.00-16.00 uur - Medical Centre, Bernhardstraat 75, San Nicolas, tel.: 48833 toestel 219/225.
Bij de praktijken in het Wit Gele Kruisgebouw: dinsdag van 10.00-12.00 uur te Noord 66, tel.: 23425; dinsdag van 13.00-14.00 uur te Oranjestad, Koningstraat/Emmastraat, tel.: 23168;; dinsdag van 08.00-10.00 uur in Club Caiquetio, Paradera 47-A, tel.: 24280; woensdag van 13.00-15.00 uur te Santa Cruz 39-C, tel.: 28288 en donderdag van 10.00-12.00 uur te Pampoenastraat 15, Dakota, tel.: 23822.

BIBLIOTECA NACIONAL (openingstijden): **Antilliaanse Sectie, Studiezaal, afdeling Krant- en Tijdschriften:** maandag t/m vrijdag vanaf 07.30 uur.
Uitleningsafdeling: maandag, woensdag en vrijdag van 09.00-11.55/13.30-20.00 uur; dinsdag van 09.00-12.00/13.30-17.00 uur; donderdag van 13.30-17.30 uur.

FILIAAL SAN NICOLAS **(openingstijden):** maandag, woensdag en vrijdag van 09.00-12.00/13.30-17.00 uur; dinsdag van 09.00-12.00/13.30-20.00 uur en donderdag van 13.30-20.00 uur.

****

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: **voorlopig geen diensten wegens verbouwing.** Zie Tanki Leendert.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.00 uur.

****

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur Doop en Belijdenisdienst ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.
PIEDRA PLAT: 10.30 uur ds Hessen; zondagsschool in het Jeugdcentrum.
SAN NICOLAS: 09.00 uur ds Hessen.

****

Nieuwe inspecteurs en politieagenten beëdigd

Wnd commissaris Rasmijn: Aruba heeft sterk korps

SAN NICOLAS — Tijdens een eedsaflegging in handen van de minister van Justitie mr Hendrik Croes kreeg het Arubaanse politiekorps er twee inspecteurs en veertien agenten bij.

De inspecteurs die aan de Politieakademie in Nederland hun opleiding kregen zijn: R.H.J. van Duin en V.N. Hennep. De nieuwe agenten die als aspiranten het korps komen versterken zijn: Raul Croes, Clyde Burke, Rudolf van der Lindnen, Eric Barry, Norwin Jacobs, Edgard Maduro, Jose Lacle, Frederik Bergen, Bernardo Maduro, Arnold Cruz, Jaqueline Morel, Enrico Webb, Andre Solognier, Juan Tromp en Juan de Cuba.

VEELEISEND

Nadat inspecteur Hennep en agente Jacqueline Morel de eedsbelofte formule hadden voorgelezen, legden ieder van de inspecteurs en agenten de eed af in handen van minister Croes. Deze wees de nieuwe leden van het Arubaanse politiekorps op het belang van hun taak waardoor zij een verantwoordelijke taak — onder alle omstandigheden — in de gemeenschap gaan innemen en waarbij die gemeenschap ook op hen rekent. 'Wij weten dat ons korps jong is, en wij door ervaring en inzet moeten groeien, aldus minister Croes. Wij weten dat de dynamische groei van Aruba veel eist van éénieder in het bijzonder van hen die in dienst van de overheid zijn, in het bijzonder de leden van het politiekorps.

Waarnemend commissaris Lucas Rasmijn sloot zich bij de gelukwensen aan en was er trots op dat het korps dat een moeilijke start had — ook al omdat velen de dienst verlieten — uitgegroeid is tot een sterk korps, dat steeds weer getoond heeft berekend te zijn voor haar taak.

Pianorecital Emmy Verhey

■ORANJESTAD — De Arubaanse Kunstkring presenteert in samenwerking met de stichting Klassiek uit Curaçao een concert van de bekende Nederlandse violiste Emmy Verhey (zie foto) begeleid door de pianist Carlos Moerdijk.

Het concert is op 14 november 's avonds half negen in Cas di Cultura. De Amigoe heeft reeds enige malen uitvoerig aandacht besteed aan optreden van deze violiste van naam.

Cursussen Ateliers 89

ORANJESTAD — Ateliers 89 - Academia di Bellas Artes begint op 19 november met een nieuwe cursus, een van schilderen en een van screenprinting.

De schildercursus staat onder leiding van Louwrens Duhen van de Rijksacademie Amsterdam en screenprinting onder leiding van Simone Simons. De cursus duurt vier weken en de lessen worden 's avonds gegeven. Contact voor nadere inlichtingen en inschrijven kan gebeuren bij Elvis Lopez en Ateliers 89 (tel.: 28979) of bij het archeologisch museum aan de Zoutmanstraat.

Schoon Aruba

ORANJESTAD — Vanuit de Verenigde Staten ontving de Amigoe afschrift van een brief die Stanley A.M. Rojer uit Maple Grove aan gedeputeerde Charro Kelly stuurde na zijn bezoek aan Aruba.

Rojer stelt dat hij zijn geboorte eiland bezocht en schrok hoe vuil en smerig Aruba is geworden. En dat nauwelijks in één jaar tijd. Overal, langs straten, wegen en stranden was het een smeerboel. Hij hoopt dat bij een eerstvolgende bezoek aan Aruba hij kan zien dat er werkelijk schoon gemaakt werd en ook schoongehouden.

Diamanten huwelijksfeest

■ORANJESTAD — Het echtpaar Clovis Marchena en Enriqueta Marchena (zie foto) herdacht het feit dat zij zestig jaar geleden in het huwelijksbootje stapten. Dit feest wordt vandaag tezamen met hun tien kinderen, 22 kleinkinderen en familieleden in L'Escala gevierd. Het mooiste cadeau voor het echtpaar Marchena was hun eerste achterkleinkind Aylo Alders, dat op hun huwelijksdag 30 oktober werd geboren.

Groepen gevormd voor hulp en begeleiding slachtoffers

Aandacht voor euvel sexueel misbruiken

ORANJESTAD — In februari en mei heeft de directie Sociale Zaken in samenwerking met Hogeschool Haarlem en CEDE Aruba een cursus georganiseerd ter bevordering van de deskundigheid inzake hulpverlening bij sexueel misbruik.

Aan deze cursus hebben vierentwintig beroepskrachten van dertien verschillende instanties deelgenomen namelijk Wit Gele Kruis, Stichting Verantwoord ouderschap, Reclassering en Kinderbescherming, Voogdijraad, stichting Geestelijk gehandicapten, directie Onderwijs, Ziekenhuis, Kinder- en Zedenpolitie, P.A.A.Z., Jeugdartsendienst, Casa Cuna, Imeldahof, directie Sociale zaken en Funari.

Als uitvloeisel van deze cursus hebben zich vier groepen gevormd. 1. Het samenwerkingsverband tegen sexueel misbruik in het gezin. In deze groep zitten negenentwintig beroepskrachten, werkzaam bij genoemde instellingen. Doel: het optimaliseren van de hulp aan slachtoffers van sexueel misbruik.

2. De coördinatiegroep met als doel het werk van groep één te coördineren; de samenwerking tussen de diverse instanties te bevorderen en een oog te houden op de gang van zaken bij de andere groepen.

3. De publiciteitsgroep die als doel heeft informatie aan het publiek te verschaffen, het bewust te maken van de problematiek en zodoende preventief te werken.

4. De werkgroep crisisopvang die op lange termijn als doel heeft het oprichten van een opvangcentrum met mogelijkheden voor crisisinterventie.

Tennis in clubverband

SEROE COLORADO — Op de banen van de Essoclub in Seroe Colorado worden dit weekeind tenniswedstrijden voor clubs gehouden, hetgeen voor het vierde jaar wordt georganiseerd door de Essoclub. Deelgenomen wordt door the Champs, the Aces, Meiveld Smashers, Eagleclub en Essoclub. Gistermiddag werden reeds de eerste wedstrijden gespeeld, vandaag en morgen zijn de overige wedstrijden.

Veel hoogtepunten en veel variatie

Toneelfestival krijgt waardige afsluiting

'Teatro ta nos motibo
Union ta nos lema
Mundo henter ta bon bini
Na Aruba su festival'

Dit is het refrein van het festivallied waarmee elke avond geopend en geëindigd werd; aan het begin van de avond zong iedereen hand in hand uit volle borst mee: het klonk geweldig. Het is nu voorbij. De organisatoren verdienen alle lof voor het goede werk dat ze verricht hebben: het is geen kleinigheid een festival te organiseren met zeventien deelnemende groepen uit twaalf verschillende landen. Het is hen gelukt: wij hebben genoten van het zeer gevarieerde programma met veel hoogtepunten. Hoogtepunten waren de presentaties van Peru, Duitsland, Canada, België (beide groepen), Colombia, Aruba-Mascaruba en Aruba-FARPA.

Dit festival is een goede afspiegeling van wat er allemaal op theatergebied mogelijk is.

GOED GEVULD

Vrijdagavond was de zaal gelukkig zeer goed gevuld. Misschien moet er toch rekening worden gehouden met het feit dat doordeweekse dagen voor de meeste mensen moeilijk zijn. Het festival werd afgesloten met de aanbieding van plakkaten, certificaten en het festivallied op cassette aan alle groepen. De organisatiecommissie bedankte het IATA-bestuur dat voltallig aanwezig was, de deelnemers, de panelleden, de helpers, het publiek voor hun enthousiasme en nodigde iedereen uit op het volgende festival in 1992.

ARUBA

Aangezien er twee groepen uitgevallen waren, werd de Arubaanse toneelorganisatie FARPA uitgenodigd het stuk 'E arkitecto y su invitadonan' op te voeren. Dat was een heel goed idee, want het betreft hier een toneelstuk dat het resultaat is van een heel origineel, internationaal project, dat in Nederland, Nicaragua en Aruba werd uitgevoerd. Onder regie van Nicoline Nagtzaam werd uitgegaan van een basisscript dat door de groepen in workshops werd ingevuld en aan de eigen cultuur aangepast.

In september werden de drie eindproducten op Aruba opgevoerd, waarna de groepen naar Nederland vertrokken om daar een serie presentaties te geven; de reacties uit Nederland waren gunstig. De Arubaanse versie konden we dus op donderdagavond nogmaals zien. Amy Lasten, het Arubaanse panellid, is een van de acteurs en kon daardoor die avond niet meer als panellid optreden.

De panelleden: Dit is een vreemd, maar interessant absurdistisch werk met een primitieve, magische sfeer, die versterkt wordt door levende muziek van drums, belletjes en accordeon en door een goede belichting. Een positieve verrassing, een mooi stukje kunst.

VENEZUELA

Compania Nacional de Teatro presenteerde 'El Rompimiento', onder regie van Otto Rodriguez; het is het verhaal van Esparragoza die er drie verloofdes op na houdt, maar tenslotte ontmaskerd wordt.

De panelleden: Een typisch Venezolaans stuk dat gelukkig door deze groep gered is uit de vergetelheid, een bijdrage tot de herleving van de eigen culturele identiteit. Een energieke presentatie met een leuke tapdans aan het begin. Jammer dat de stijl van het begin niet is doorgevoerd in het hele stuk. Een karikaturale presentatie, waarin de spot gedreven wordt met sociale conventies en met zichzelf. De acteurs genieten van hun rollen. Een aangenaam stuk.

FINLAND

Teatteri Fiasko bracht voor ons mee uit het verre Finland 'Oiva Moksin Taikalyhty' oftewel 'The magic lantern of Oiva Moksi', een parodistische circus presentatie, onder regie van Tuire Hindikka; het is het verhaal van twee voormalige circusfamilies, die besluiten samen opnieuw te beginnen. Het resultaat is heel kleurrijk en vrolijk.

De panelleden: Een waar spektakel, een interessante show. We zien de magie van het circus, de onwerkelijkheid van de illusie. De groep is zeer hecht en bestaat uit 24 mensen die zeer gecontroleerd en gedisciplineerd bezig zijn. Iedereen is erbij betrokken, de voorstelling zakt nergens weg. Er is een complete band die goede muziek maakt. Het stuk eist van de acteurs een degelijke lichamelijke voorbereiding.

CURAÇAO

Op vrijdagavond, de laatste avond van het festival, trad de Curaçaose Grupo Teatral Korsow op met het stuk 'Kamber di Veronica' van Levine, geregisseerd door I. Lucas. Dit werk behandelt het ingewikkelde misdadige complot, opgezet door drie mensen tegen het leven van een jong meisje.

De panelleden: Een spannend stuk met goede lichteffecten. Er wordt goed geacteerd, hoewel het acteren hier en daar dramatischer kan zijn; té natuurlijk spel kan het stuk verzwakken. Het ruimtegebruik is goed, maar niet steeds even functioneel; er wordt bijvoorbeeld te veel heen en weer gelopen. Een mooi stuk dat slechts enkele correcties behoeft.

DE VERENIGDE STATEN

De laatste groep die optrad, was The little Theatre met 'Pump boys and Dinettes' onder regie van Ted Strickland. Dit stuk is een musical met als plaats van handeling een pompstation en een drive-in restaurant.

De panelleden: Dit is geen theaterstuk, want conflicten (de essentie van theater), een verhaal, argumenten, beleving door de personages ontbreken. Maar het is een gezellige, goed opgezette muzikale show. Een leuke, feestelijke afsluiting van het festival.

JOYCE PEREIRA

British Aerospace met zijn ATP bij Air Aruba

ORANJESTAD — British Aerospace zal volgende week dinsdag haar 'advanced turboprop (AIP) bij Air Aruba demonstreren als onderdeel van een tour door Noordamerika en het Caribisch gebied.

De demonstratie is om elf uur. Alle facetten van dit ultra moderne toestel zullen gedemonstreerd worden. Dit vliegtuig wordt speciaal getoond aan de vooravond van de regionale luchtvaart maatschappijen-bijeenkomst in Phoenix Arizona, welke op 20 november wordt gehouden. Het toestel is reeds in gebruik bij United Express van de luchtvaartmaatschappij in Wisconsin, die reeds veertien van deze toestellen heeft besteld en nog een optie heeft van zes.

De ATP is een van de modernste vliegtuigen op zijn gebied. Het toestel heeft twee Pratt and Witney PW 126 motoren en heeft 64 stoelen. Op het ogenblik zijn er 54 afspraken voor levering van dit toestel aan maatschappijen overal ter wereld.

APAR in samenwerking met CAFA:

Journalisitekcursus

ORANJESTAD — Het bestuur van de Asociacion di prensa Arubano (APAR) heeft overeenstemming bereikt met het Centro Arubano pa formacion di adulto (CAFA) over een basiscursus voor journalistiek.

Begonnen wordt op 10 november aanstaande, waarna iedere maandagavond en zaterdagmorgen vermoedelijk in het IPA gebouw (voormalige APA) de lessen worden gegeven. De kosten bedragen 150 florin per persoon. Toegezegd hebben als docenten te willen optreden drs Ralph van Breet (sociologie), drs Mario Croes (politicologie/journalistiek), Mayra Maduro (journalistiek) drs Merrill Robles (economie) en drs Ramon Todd Dandare (talen).

Er is plaats voor 25 personen en APAR leden hebben de voorrang. Contact kan worden opgenomen met Giovanni Muller (47302) of Maritza Maduro (28820).

Na totale eis van twintig jaar:

Dertien jaar voor ABN-kraak

ORANJESTAD — Nadat de officier twee weken geleden tegen het trio dat onder meer de ABN in Market Place overviel in totaal twintig jaar had geëist, wees de rechter vrijdagmorgen vonnis, waarbij dertien jaar gevangenisstraf gevonnist werd.

De hoofddader G.M. die zich had schuldig gemaakt aan overval op ABN en Cosa Nostra en een vrouw gechanteerd haar auto af te geven hoorde als vonnis zes jaar, drie jaar minder dan de officier eiste. C.H. die bij twee overvallen was betrokken kreeg in plaats van de eis van acht jaar vijf jaar gevangenisstraf. De derde verdachte die op de uitkijk had gestaan kreeg in plaats van de geëiste drie jaren twee jaar gevangenisstraf opgelegd.

Uitnodiging van Chicas Gaitera

■*ORANJESTAD — Enige leden van de groep 'Chicas Gaiteras' brachten een bezoek aan minister van Welzijnszaken Fredis Refunjol (zie foto). Hierbij werd een cassette van Kerstliederen overhandigd en een uitnodiging aan de bewindsman om bij het concert van de groep in Cas di Cultura aanwezig te willen zijn. De overhandiging geschiedde door manager van de groep Marion Maduro.*

ORANJESTAD — Van 29 september tot 6 oktober organiseerde de stichting het Wit Gele Kruis in alle districten een onderzoek naar mogelijk suiker in het bloed. In totaal 219 personen namen aan dit onderzoek deel. Het WGK heeft plannen ook activiteiten te organiseren in alle districten om te spreken over dieet en voeding, alsmede verzorging van de voeten. Hierover volgt spoedig bekendmaking.

Arubanen gaan in op Caribische uitdaging

■*ORANJESTAD — De atleten Gert van Vliet, Lucien Dirksz en Alex Tromp vertrokken vrijdagmiddag met de AVENSA naar Margarita (Venezuela) om deel te nemen aan de triathlon 'Reto del Caribe'. Deze vindt zondag plaats. Van de zijde van Arends Construction, Charlies bar en Palmera werd deze uitzending mogelijk gemaakt.*

VANMIDDAG IN FINALE

Aruba blijft winnen in Guatemala:

Honduras met 21-0 verslagen

ORANJESTAD — Het ongeslagen Arubaanse baseballteam zette gisteren in Guatemala zijn zege tocht voort. Ditmaal werd Honduras met niet minder dan 21-0 aan de Arubaanse zegekar gebonden.

Vanmiddag speelt Aruba de laatste wedstrijd tegen Brazilië, hetgeen de finale van dit welgeslaagde toernooi is geworden. De Arubaanse delegatie komt morgenavond op Aruba terug. De uitslag van gisteren is de hoogste van het gehele toernooi.

Voor Aruba vijftien hits en één fout met winnende gooier Rudy Angela die zeven innings op de werpheuvel stond. Aruba scoorde in deze wedstrijd een ander record: vier homeruns. Honduras sloeg drie hits en maakte vijf fouten. Aruba zal het nu tegen Brazilië moeten opnemen, die gisteren met 4-3 van Guatemala won en zich daardoor plaatste om de laatste wedstrijd tegen Aruba te spelen. In de eerste wedstrijd tegen Brazilië won Aruba met 2-0.

SANTA CRUZ — In de sporthal te Santa Cruz gingen de door IDEFRE georganiseerdetrefbalwedstrijden voor de basisscholen van start.

De uitslagen zijn: Dominicus college vs Colegio Ora Ubao 0-2, Colegio Ora Ubao vs Mon Plaisirschool 0-2, Poule B meisjes: Colegio San Hose vs St. Annaschool 0-2, Colegio San Hose vs St. Aloysius school 1-2 en St. Annaschool vs Aloysiusschool 0-2. De finale wedstrijden gaven de volgende uitslagen:

Jongens: St. Anna school vs St. Aloysiusschool 1-2; Colegio Ora Ubao vs Mon Plaisirschool 0-2; St. Anna school vs Mon Plaisirschool 2-1; St. Aloysius school vs Colegio Ora Ubao 2-0; St. Anna school vs Colegio Ora Ubao 2-0; Mon Plaisir school vs St. Aloysius school 1-2.

Meisjes: Mon Plaisir school vs Colegio Ora Ubao 2-1; St. Aloysius school vs St Anna school; Mon Plaisir school vs St Anna school; Colegio Ora Ubao vs St. Aloysius school 0-2; Mon Plaisir school vs St. Aloysius school 2-1; St. Annaschool vs Colegio Ora Ubao 2-1.

Bij de jongens werd Aloysiusschool kampioen gevolgd door St. Annaschool, Mon Plaisirschool en als vierde Colegio Ora Ubao.

Minister van Welzijnszaken Refunjol:

Aandacht voor opvang kinderen gastarbeiders

ORANJESTAD — Minister van Welzijnszaken Fredis Refunjol verklaarde, dat beseft wordt dat de opvang van kinderen van gastarbeiders op de scholen de nodige problemen geeft.

Begin van het schooljaar betrof dit reeds 240 kinderen. Enige maanden geleden vestigde directie van Onderwijs in een memo aan de bewindsman de aandacht op dit probleem. Een groot deel van drie leerlingen spreekt Spaans, daarna Chinees en Engels. De minister verzocht directie Onderwijs met adviezen te komen hoe deze opvang geregeld kan worden. De directie van Onderwijs komt over enige dagen met adviezen voor minister Refunjol.

De bewindsman stelde, dat destijds door de commissie die adviseerde over aantrekken van vreemde arbeidskrachten, onder meer geadviseerd werd zoveel mogelijk mensen te nemen met jonge kinderen van twee tot drie jaar omdat deze dan gemakkelijk via de kleuterschool kunnen wennen aan het onderwijs. Bij kinderen van bijvoorbeeld negen jaar is dat erg moeilijk.

Zoals bekend leverde de vakbond van leerkrachten SIMAR kortgeleden kritiek dat er weinig gedaan werd om voor de opvang van deze kinderen op de scholen te zorgen, waarbij vooral de onderwijskrachten — die gewoonlijk als vertalers moeten optreden — het meest bij deze problemen betrokken worden.

De index van de prijzen in Tokyo, een belangrijke indicator van de economie van JAPAN, is in oktober met 3,1 procent gestegen ten opzichte van oktober vorig jaar. Het is de sterkste stijging in ruim vijf jaar. De prijsstijging is vooral een gevolg van de hogere olieprijzen.

Politie: wegens publiek op baan

Races van Palo Marga afgelast

ORANJESTAD — Noodgedwongen heeft de politie gisteravond te Palo Marga aan de organisatoren opdracht moeten geven de wedstrijden te stoppen omdat het publiek weigerde de baan te verlaten.

Dit gebeurde bij de brommerraces, toen teveel publiek op de baan kwam, hetgeen levensgevaarlijk was. De organisatoren bleven mede op verzoek van de politie herhalen dat het publiek van de baan moest gaan. Toen daaraan geen gevolg werd gegeven, werden de wedstrijden in opdracht van de politie stop gezet.

De organisatoren betreuren ten zeerste de houding van het publiek. Het Palo Marga park was geheel uitverkocht, waaronder ook vele buitenlandse gasten. De wedstrijden worden vanavond en morgen voortgezet.

■*ORANJESTAD — Gedurende een cocktail gehouden in het Antraco training center had de huldiging plaats van mevrouw Janette Kock-Chang M. (zie foto) hoofd van de afdeling inkoop van de vele Antracozaken. Zij herdacht het feit dat zij twintig jaren in dienst was.*

Derde verdachte vrijgesproken

Zwaardere straffen voor cocaïne-vervoer

ORANJESTAD — Drie jaar gevangenisstraf — de eis was twee jaar — kreeg verdachte E.T. die voor een beloning van dertigduizend dollars gezorgd had dat twee dozen met onderdelen op de luchthaven kwamen om naar Miami te worden gestuurd. In de dozen zat 74 kilo cocaïne.

De tweede verdachte in deze zaak E.T., die een grote rol speelde in deze exportzaak van cocaïne, en reeds een jaar zit opgesloten werd veroordeeld tot vier en een half jaar. De officier eiste tegen hem drie jaar.

De 23.000 dollars die in zijn huis werden gevonden, werden verbeurd verklaard. Wat de in beslag genomen auto betreft die hij met drugsgeld had gekocht, verklaarde de rechter, dat deze wagen ook verbeurd wordt verklaard. Verdachte kan als hij de auto wil behouden de waarde hiervan 14.220 florin betalen.

De derde verdachte T. waartegen de officier twee jaar had geëist, kon direct naar huis. De rechter vond dat er niet voldoende bewijs tegen het hem ten laste gelegde was en sprak hem vrij.

Valuta-regels in Sovjetunie

MOSKOU - Sovjet-president Michael Gorbatsjov heeft bij decreet bepaald dat bedrijven en organisaties veertig procent van hun door export verkregen harde valuta's moeten afstaan om de buitenlandse schuld te betalen. Daarnaast gaat van het resterende bedrag nog eens negentig procent naar een speciaal harde-valutafonds.

Mocambique: meer partijen

MAPUTO - Het parlement van Mocambique, dat al afstand heeft genomen van het Marxisme, heeft vrijdag met algemene stemmen een nieuwe democratische grondwet aangenomen. Hiermee is de weg vrijgemaakt voor algemene verkiezingen volgend jaar, waaraan meer partijen mogen meedoen. Door de uitslag van de stemming kwam er een einde aan de vijftien jaar oude monopolie op de macht van de Frelimo partij. President Joaquim Chissano beloofde vrije persidents- en parlementsverkiezingen te houden in 1991.

Slechts 24 toeschouwers in SDK...

Jong Holland verspeelt laatste kans op playoff

WILLEMSTAD- Jong Holland is uitgeschakeld in de strijd om kwalificatie voor de eindronde om het voetbalkampioenschap van de Curacaose Eredivisie. De tricoloren struikelden gisteravond tegen alle verwachting in over de rode lantaarndrager Scherpenheuvel dat zich ten volle inzette voor de winst, ofschoon er geen mogelijkheid meer was om los te komen van de laatste plaats.

Scherpenheuvel en Jong Holland zorgden voor een aantrekkelijk schouwspel dat echter door slechts 24 toeschouwers werd gevolgd, een triest dieptepunt voor het Curacaose voetbal, voor wat betreft de publieke belangstelling. De strijd ging gelijk op in de eerste helft waarbij reeds opviel dat Scherpenheuvel niet voornemens was zomaar de punten weg te geven.

BESLISSING

De beslissing viel in de tweede periode toen er niet minder dan drie treffers vielen. Scherpenheuvel nam een 2-0 voorsprong, waarna Jong Holland erin slaagde de eer te redden.

De openingstreffer viel in de 61e minuut en kwam van de voet van Edsel Neuman. Deze strafte een fout van Franco Martis resoluut af en schoof de bal in het Jong Holland-doel.

In de 72ste minuut sloeg Scherpenheuvel weer toe. Ditmaal middels Raishel Curie die de bal na een halfmislukte kopstoot van Neuman met een slim boogballetje de uit positie gespeelde doelman passeerde.

Drie minuten later scoorde de kort tevoren ingevallen Robert Trinidad het tegenpunt voor Jong Holland om de eindstand op 2-1 in het voordeel van de roodgroenen van Scherpenheuvel te bepalen.

KANSHEBBERS

Geen play-off dus dit seizoen voor Jong Holland dat via een overwinning op Scherpenheuvel nog een kans zou hebben gemaakt op kwalificatie. SUBT heeft zich reeds reeds geplaatst en er zijn nog drie plaatsen over in de finaleronde met nog vier kanshebbers. Victory Boys en Jong Colombia hebben met 16 punten een voorsprong op Sithoc en Dominguito die met 14 punten echter een wedstrijd minder hebben gespeeld en dus nog in kunnen halen. Daarvoor moet Sithoc in de laatste wedstrijd winnen van Jong Holland en de ploeg van Dominguito van het jubilerende SUBT. De wedstrijd Sithoc - Jong Holland vindt a.s. woensdag plaats; Centro Dominguito moet vrijdag ongetwijfeld een zware strijd aanbinden tegen de barikahel van SUBT.

Morgenavond wordt er niet gevoetbald voor de Eredivisiecompetitie in verband met de return-wedstrijd van de Antilliaanse selectie tegen Suriname.

De Antillen verloren zoals bekend thuis met 0-1 van Suriname.

Er staan morgenavond wel twee wedstrijden op het programma van de Eerste divisie en wel Centro Hubenil Mahuma tegen Hubentut Korsou en Hubentut Westpunt tegen Canisius Boys.

Manchester U. verzekert supporters

MANCHESTER - Manchester United is er als eerste vereniging in het Engelse voetbal toe over gegaan zijn supporters te verzekeren. De roemruchte club heeft een overeenkomst afgesloten met een maatschappij, die een bedrag van bijna 35.000 gulden uitkeert wanneer een fan tijdens of op weg naar een wedstrijd van de Mancunians bij ongeregeldheden om het leven komt. De verzekering, die United vijf pond (18 gulden) per persoon kost, keert ook uit bij het verlies van het gezichtsvermogen, een arm of een been. Manchester United, dat 50.000 aanhangers telt, heeft de maatregel genomen naar aanleiding van de talloze incidenten van de laatste jaren.

Carlos Lorevil mag dambeker houden

■ *WILLEMSTAD.-Carlos Lorevil is voor het derde jaar op een rij Curacaos damkampioen geworden en komt daardoor in het bezit van de fraaie Kodela-wisselbeker. Tijdens een bijeenkomst in de kantine van het elektriciteitsbedrijf, werden woensdagavond de prijzen uitgereikt aan de diverse winnaars. Op de foto ziet U v.l.n.r.: Hensley Rondei, Onnie Lau, Raoul Alias, Andres Schoop (commissaris van Kodela), de kampioen Carlos Lorevil, Norwin Lau en Eddie Martis.*

Becker moet even geduld hebben

Edberg laat zich nog niet inhalen

PARIJS - Boris Becker zal op zijn minst nog veertien dagen zijn topvorm moeten vasthouden, wil hij Stefan Edberg de eerste plaats op de wereldranglijst ontfutselen. Hoe ongenadig Becker er momenteel op los slaat, ondervond diens landgenoot Michael Stich gisteravond in Parijs. Bij zijn doortocht naar de halve finales gaf Boris slechts drie games af. Maar Stefan Edberg deed daar met 6-3 6-4 tegen de Zwitser Jakob Hlasek nauwelijks voor onder.

Het indoortoernooi van Bercy lijkt dus opnieuw af te stevenen op een confrontatie Becker - Edberg. Dat duel werd vorig jaar gewonnen door Becker. Vandaag treft de Zweed Sergi Bruguera en de Duitser speelt tegen de Zweed Jonas Svensson die gisteren de Spanjaard Emilio Sanchez uitschakelde met 7-5, 6-4.

Becker doet alle mogelijke moeite nog voor het einde van het jaar de toppositie van Edberg over te nemen. Zijn overwinning in Stockholm (in de finale tegen Edberg) bracht hem dicht in de buurt van de Zweed. Maar Edberg heeft zich weer enige lucht verschaft door in Parijs bij de laatste vier te komen. De eerstvolgende gelegenheid waar Becker hem kan passeren, is bij het ATP-wereldkampioenschap van de profs, dat op 13 november in Frankfurt begint. "Daar maak ik me niet druk om", zei de Zweed. "Als je partijen wint, blijf je punten verzamelen. Ik voel me er goed bij. Ik heb drie goede partijen achter elkaar gespeeld en hoop daar nog een paar aan toe te voegen."

STEFAN EDBERG
... nog bovenaan...

KLEINTJES WEG

Met Stich en Raoux verdwenen de laatste "kleintjes" uit het toernooi. De bebrilde Fransman, die uit de kwalificatie kwam en vervolgens de open Amerikaanse kampioen Pete Sampras uitschakelde, ging tegen Bruguera strijdend ten onder: 4-1 6-3 6-3. Stich, die tegen Skoff, Tsjesnekov en Gilbert topprestaties leverde, vocht evenmin voor wat hij waard was, maar tegen Becker was dat bij lange na niet genoeg. Boris speelde zo overweldigend, dat hij er bij uitsondering zelf tevreden over was. Hij kijkt zelf weer wat vrolijker tegen het leven aan, zo liet hij weten.

Wereldkampioen duidelijk uit vorm

Kasparov geeft met wit te snel remise

NEW YORK - Er is iets mis met Gari Kasparov. De wereldkampioen is zich zelf niet meer in de tweekamp tegen uitdager en vijand Karpov.

Vannacht werd hij in de tiende partij verrast door een nieuwtje van Karpov en nam hij zijn toevlucht tot een bloedeloze remise. De partij was met achttien zetten de kortste in de loopgravenoorlog in het Hudson Theatre in New York. Door de puntdeling werd de stand 5-5. Nog twee partijen scheiden beide grootmeesters van het einde van de eerste helft in New York. De tweede helft wordt gespeeld in Lyon, na een pauze van veertien dagen.

Kasparov opende de vijfde tweekamp stormachtig. Met wapperende offers dwong hij Karpov in het defensief en de uitdager werd wit om de neus. De wereldkampioen bouwde met fantasierijk spel prachtige stellingen op, maar slaagde er tegen zijn gewoonte niet in die daadwerkelijk te verzilveren.

Dat hiaat vrat aan zijn zelfvertrouwen en hielp Karpov over het dode punt. De uitdager, die de eerste vier partijen overrompeld werd, beschikte over een formidabele veerkracht. Naarmate de tweekamp vorderde, nam hij meer en meer het initiatief. De partijen werden afgekloven. Waren uitputtend en na de negende leken beide spelers toe aan een rustdag.

Beide spelers weigerden een time out, dat als zwaktebod wordt beschouwd, aan te vragen. Dus meldden beiden zich stipt op tijd voor de tiende partij. Karpov zocht met zwart zijn heil in de Petrov-verdediging, ook wel russisch genoemd. Een buitengewoon solide defensie, die voor de wit spelers hard te kraken is. Bovendien had de uitdager een paar verrassingen in petto.

Kasparov deelde de eerste plaagstoot uit. In de voorgaande vijf Russische partijen tegen Karpov speelde hij consequent 3. Pxe5. Gisteravond deed hij d4, waarop Karpov even verrassend antwoordde met door de theorie als obscuur beschouwde exd4 in plaats van het normale pxe4. Zwarts achtste zet (pf5) was gloednieuw. De theorie geeft daar g6, le6 of lf5.

IETS MIS

De manoeuvre zette Kasparov zwaar aan het denken. De wereldkampioen gebruikte 73 minuten voor zijn eerste tien zetten. De Amerikaan Dlugy zag nog wel voordeel voor wit, maar veel was het niet. "Wit heeft voordeel, maar het is minimaal", oordeelde hij. "Kasparov moet in de volgende zetten wat verzinnen, anders is het over."

De wereldkampioen verzon niets. Hij maakte er een semi-rustdag van. Na zijn achttiende zet bood hij remise aan. Karpov, die er op uit was de stelling te neutraliseren, ging direct op het aanbod in. De gang van zaken shockeerde diverse grootmeesters. "Er moet iets mis zijn met Kasparov", dacht Dlugy. "Remise geven met wit na achttien zetten heeft hij naar mijn weten nog nooit gedaan. Druist volledig tegen zijn karakter in."

Het zettenverloop in de gisteravond gespeelde partij was als volgt:

Wit: Kasparov. Zwart: Karpov. 1. E2-e4 e7-e5, 2. Pg1-f3 pg8-f6, 3. D2-d4 e5xd4, 4. E4-e5 pf6-e4, 5. Dd1xd4 d7-d5, 6. E5xd6ep pe4xd6, 7. Pb1-c3 pb8-c6, 8. Dd4-f4 pd6-f5, 9. Lf1-b5 lf8-d6, 10. Df4-e4' dd8-e7, 11. Lc1-g5 f7-f6, 12. Lg5-d2 lc8-d7, 13. 0-0-0 dd7xe4, 14. Pc3xe4 ld6-e7, 15. G2-g4 a7-a6, 16. Lb5-c4 pf5-d6, 17. Pe4xd6 pe7xd6, 18. Td1-e1'. Remise op voorstel van wit.

Mercedes uit museum beschadigd

Dure ereronde van Juan Manuel Fangio

ADELAIDE - Juan Manuel Fangio is 79, en nog steeds een snelheidsduivel. Alleen zijn reflexen zijn wat minder.

Vandaag reed de vijfvoudig wereldkampioen in de Formule 1 in de 'oude' Mercedes een ereronde op het circuit van Adelaide. In een onschatbare antieke Mercedes, type Silver Arrow, eigendom van een museum in Stuttgart. De Argentijn werd door de 100.000 toeschouwers, die getuige waren van de laatste training voor de Grote Prijs van Australië, luid toegejuicht. Enthousiast zwaaide de oude coureur terug.

Natuurlijk reed hij plankgas. In de laatste bocht misrekende hij zich. Zijn snelheid lag te hoog. De achterwielen raakten spinnende, belandde in de zandbak en kwam tot stilstand tegen de banden. Fangio, met een witte helm en een nebril, bleef ongedeerd.

Hij voltooide zelfs zijn ereronde. De Silver Arrow liep een fikse deuk op, die de organisatoren in grote verlegenheid bracht. Het pronkstuk was speciaal voor de gelegenheid overgevlogen. Fangio zat er niet mee. Het ongelukje hoorde bij de bedrijfsrisico's van het vak. Zeker bij een gepensioneerd Formule 1 coureur.

Goud voor Gobel bij roeien in Tasmanië

LAKE BARRINGTON - Frans Gobel heeft vanmorgen in Lake Barrington Tasmanië de wereldtitel in de lichte skiff geprolongeerd. Achter de Limuidense arts werd de Belg van Belleghem tweede. Laurien Vermulst behaalde in de skiff zilver. De roeister eindigde in de finale als tweede achter de Deense Bledt-Jensen.

De Nederlanders zijn had op de laatste finaledag vier ploegen in de baan. Drie ervan behaalden medailles.

De lichte vier zonder stuurman heeft brons veroverd. Het kwartet Gerritse, Lakeit, De Regt en Smit gleed vanmorgen in de finale als derde door de finish. Het goud was voor Duitsland, het zilver voor Frankrijk.

De lichte dubbel twee (Bodeke/Van Bekkum) werd in de finale vierde achter de Verenigde Staten, Duitsland en Oostenrijk.

Verrassingen in toernooi Charles Fenan

WILLEMSTAD - De vierde en vijfde ronde van het zesde schaaktoernooi ter nagedachtenis van Charles Fernan, hebben geleid tot een aantal opzienbarende resultaten. Dinsdag liet Rudsel Wolf zich verrassen door Sjaak Bet, die daarmee zijn eerste punt binnenhaalde. Leo Renaud verloor van Jimmy Izijk, Gerard Chin-A-Lien van Peter Pilgrim, terwijl Alvin Smith van Alex Roose won.

Woensdag was het Izijk die Smith een nederlaag toebracht, terwijl Wolf zich herstelde - met zwart nog wel - en Pilgrim terugwees.

Renaud liet Bet weten dat hij als rode lantaarndrager minstens gezelschap verwacht, terwijl Roose het niet tegen Chin-A-Lien kon bolwerken.

Na vijf ronden leiden Peter Pilgrim en Jimmy Izijk met vier punten. Alvin Smith is met 3,5 afgezakt naar de derde plaats en Gerard Chin-A-Lien zich naar de vierde plaats heeft opgewerkt.

De laatste twee ronden worden dit weekend afgewerkt en a.s. zondag vindt de prijsuitreiking plaats.

Het zesde Charles Fernan in Memoriam schaaktoernooi wordt gesponsord door Cureil n.v., Kodela, De Antillen n.v. en V&M Construction n.v.

Los Angeles aast op Strawberry

Valenzuela mogelijk weg bij de Dodgers

LOS ANGELES.- De mogelijkheid is niet uitgesloten dat de Mexicaanse pitcher Orlando Valenzuela het volgende seizoen niet meer voor de Los Angeles Dodgers zal uitkomen.

'El Toro' zoals Valenzuela wordt genoemd heeft gisteravond aangekondigd zich als 'free agent' te beschouwen, hetgeen wil zeggen dat hij onderhandelingen kan beginnen met andere clubs in de major league voor een nieuw contract.

Zijn vertegenwoordiger Tony Demarco verklaarde dat een beslissing over de toekomst van Valenzuela nog niet is gevallen. "Wij hebben de Dodgers bepaalde voorstellen gedaan die ze momenteel aan het bestuderen zijn. Van onze kant wachten wij af welke aanbiedingen er komen', aldus Demarco.

General manager van de Dodgers, Fred Claire verklaarde van zijn kant dat de club nog niet had besloten of men zal trachten Valenzuela te behouden. 'Wij gaan eerst kijken hoe wij ons team het beste kunnen versterken voor het komende seizoen', aldus Claire.

Dezer dagen gaan er hardnekkige geruchten dat de Dodgers geïnteresseerd zijn in de outfielder Daryl Strawberry van de New York Mets. Ook Strawberry heeft verklaard zich als 'free agent' te zullen opstellen omdat hij een meerjarig contract wenst voor een bedrag dat in de buurt komt van dat van Oakland's Jose Canseco. De Cubaan verdient bij Oakland de lieve som van 25 miljoen dollar in vijf jaar.

De 30-jarige Valenzuela had afgelopen seizoen 13 gewonnen wedstrijden en verloor er evenveel. Hij maakte zijn debuut met de Dodgers in 1980 en speelt sindsdien voor deze club. Zijn beste seizoen was in 1986 met 21 gewonnen wedstrijden elf verloren en een gemiddelde van 2.48 runs per negen innings. Een schouderblessure belette hem het spelen van een groot aantal wedstrijden in 1988 en hij eindigde dat seizoen met een negatief resultaat met 5 gewonnen en 8 verloren wedstrijden.

VOETBAL - De Europa Cup-wedstrijd tussen Club Brugge en AC Milan is tot de laatste plaats uitverkocht. Volgens secretaris De Nolf is met, name de belangstelling uit Nederland, waar het duel woensdagavond rechtstreeks op de tv is, enorm. "Zonder geldig plaatsbewijs naar Brugge komen, is zinloos. Er is geen kaartje meer te krijgen."

Karateploeg vol animo naar Mexico

WILLEMSTAD - Een delegatie van de Curacaose Karate Bond (CuKarBo) vertrekt morgen naar Mexico om daar deel te nemen aan de tiende wereldkampioenschappen karate. De wedstrijden vangen aan op 8 november en duren tot 11 november.

De Curacaose ploeg bestaat uit Gilberto Dorsan chef d'equipe, Junior Millerson trainer/coach en de karateka's Eddy Obispo (zilver Panamerikaanse Spelen 1990), Ubi Jamanika (silver Panamerikaanse spelen 1989), Renic Jamanika (brons Panam Spelen 1990), Anthony Apostel (brons Panam Spelen 1990), Wendall La Cruz, Ulrich Smeins (Nederlands kampioen) en Lai Cam How (subkampioen van Nederland).

De karateka's uit Nederland reizen op eigen kosten naar Mexico, terwijl voor die uit Curaçao nog een fundraising aan de gang is. In een communique deelt Junior Millerson waarnemer van CuKarBo mee dat ondanks alle tegenslagen de stemming onder de Mexico-gangers uitstekend is en dat zij er alles aan zullen doen om Curacao zo goed mogelijk te vertegenwoordigen.

SENTRO DEPORTIVO KORSOU (zwembad)
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO (Rif)
geopend op woensdag van 14.00-16.45 uur; vrijdag van 20.00-22.00 uur; zaterdag van 13.00-17.00 uur en zondag van 09.30-12.30/14.00-17.00 uur.

BOWLEN
(Damacor Bowling Club, Clubhuisweg) openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur en zondag vanaf 13.00 uur.

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO (Rust & Burgh)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

SCHAAKVERENIGING JANWE (Centro di Bario Janwé)
elke zaterdag van 09.00-13.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf 7 tot 23 jaar.

ZONDAG
VOETBAL
(Federashon Futbol Korsou)
10.00 uur Hubentud Korsou vs Canisius Boys; 11.45 uur Centro Dominguito vs Estudiantes; 13.15 uur Undeba vs Centro Barber; 14.45 uur Jong Holland vs Scott's Special; 16.15 uur Jong Colombia vs C.H. Mahuma - Sithoc.

10.00 uur Buena Vista vs Charo Stars; 12.00 uur Montagne Abou vs Centro Barber; 14.00 uur Indekor vs Porta Blanko - Porta Blanko.

'Fred this run' for you' ...

Fred Lebow: motor achter New York City marathon

■ *Fred Lebow is beroeps 'race-director' geworden sinds hij de New York City Marathon dirigeert. Eenmaal heeft hij deelgenomen aan met een marathon die op Aruba werd gehouden. 'Nooit meer', zei hij na afloop de warmte en het zware parcours vervloekend. Dit jaar doen er veertien 'warm-weer' lopers uit Curacao mee aan zijn marathon in de 'Big Apple'.*

NEW YORK - In het najaar van 1970 stonden in het Central Park in New York 126 lopers aan de start voor een marathon, 55 van hen kwamen over de eindstreep. Als 45ste werd een ex-Roemeen, die zijn naam had veramerikaanst tot Fred Lebow, gerangschikt. Komende zondag viert het geesteskind van de voormalige textielhandelaar uit Transsylvanië zijn 21e verjaardag. "Het grootste sportspektakel van deze stad, brengt meer mensen tezamen dan wat ook," heeft Ed Koch, de oud-burgemeester van New York eens gezegd. Zondag is "The big apple, zoals de Amerikaanse metropool dikwijls liefkozend wordt genoemd, onherkenbaar. Voor een dag verandert het in een vredige, charmante en uitgelaten stad. De finish ligt, net als in 1970, in het Central Park. De start is om het enorme aantal van 25.000 deelnemers, het meervoudige van hen werd afgewezen, te kunnen verwerken, al jaren geleden verlegd naar de enorme dubbeldeks Verrazano Narrows brug.

Het parkoers van 42 kilometer en 195 meter, dat bepaald niet als een van de gemakkelijkste geldt, voert door vijf stadswijken. Het is nauwelijks te geloven, dat een eenvoudige kleine droom", zoals Fred Lebow zijn idee om een marathon te laten lopen door New York eens beschreef, het brute, genadeloze geweld in de stad voor een dag veranderen kan. Een dag per jaar laten de benden de vuisten en vuurwapens rusten. Drie miljoen mensen staan vredig langs de wegen. Slechts een dag per jaar kunnen blanken zonder te worden lastig gevallen en zeker van hun leven door Harlem, het traditionele stadsdeel van de zwarten, draven. De man die dat voor elkaar kreeg is dezelfde, inmiddels 58-jarige, Lebow. Twee jaar na de eerste Newyorkse marathon werd hij gekozen tot voorzitter van de "New York Road Runners Club". Precies 270 leden telde de NYRRC toen en Lebow bestuurde zijn club bij wijze van spreken vanaf zijn keukentafel. De club heeft nu een echt bureau, telt 29.000 leden en Lebow is van beroep "race-director". Zondag kan hij rekenen op 6500 vrijwilligers, die de beroemdste stadsmarathon in vlekkeloze banen moeten leiden.

Veertien jaar geleden, toen de Verenigde Staten het 200-jarig bestaan vierden, beschreef de New York Times de wedstrijd over los liggende putdeksels, bruggen en straten vol kuilen en gaten als "het grootste volksfeest van de stad". Toen ook werd voor de eerste keer op de Verrazano brug gestart op Staten Island en slingerde het loperslint zich door Brooklyn, Queens, de Bronx naar Manhattan. Daardoor ontstond een 42 kilometer en 195 meter lange jaarmarkt, waarvan de New Yorkers en vele duizenden buitenlanders jaarlijks genieten.

"Toen ik de wedstrijd voor de eerste maal door de vijf delen van de stad wilde voeren, heeft men mij gezegd dat ik flirtte met een ramp", herinnert Lebow zich. "Het was mijn beste beslissing. Ik pretendeerde niet bezorgd te zijn. Ik heb toen alleen gezegd, het wordt een feest voor New York." Dat werd het ook.

TUMOR

Fred Lebow is nu een bekende New Yorker. Wanneer hij zijn rondjes door Central Park loopt, wordt hij gegroet en aangesproken. Men maakt zich ernstig zorgen om Lebow sedert de artsen in februari een hersentumor ontdekten, waaraan hij inmiddels drie keer is geopereerd. Ruim zeven kilo is de toch al niet dikke ex-Roemeen afgevallen. Bestralingen en chemo-therapie beroofden hem van zijn toch al niet dikke haar.

De marathon van komende zondag staat onder het motto: 'Fred, this run's for you' (wij lopen voor jou Fred). New York begrijpt dat een figuur als hij een zeldzaamheid is. Dat zijn 'kleine droom' meer heeft bijgedragen tot een betere verstandhouding in de stad dan politieke maatregelen. "Ik hou van hardlopen maar nog meer van New York, aldus Lebow, die in zijn wedstrijd nooit wilde weten van inzamelingen voor ideële doelen maar nu wel akkoord ging met het inzamelen van geld voor de kankerbestrijding.

Grote delegatie uit Curacao naar marathon

WILLEMSTAD - Een record aantal deelnemers uit Curacao, allen leden van de Road Runners Club Korsou, is gisteren naar New York vertrokken voor deelname aan de New York City Marathon welke zondag a.s. wordt gehouden.

Vijf dames t.w. Nel Geerings, Arianne Promes, Ria Lendering, Ineke Boomstra en Rudy Odalis en negen heren: Fernando Hodge, Rudy Rosario, Robin Marchena, Walter Muzo, Patrick Thode, Ruben Suriel, Harold Westerhof, Siep Boomstra en Glen Mac Donald gaan proberen de 42,2 km zo snel mogelijk af te leggen.

Voor dertien van hen is het hun eerste marathon. Nel Geerings legt de afstand voor de vijfde keer af en voor Arianne Promes is het haar derde marathon. De groep heeft de afgelopen maanden ondanks de warmte hard getraind om zo goed mogelijk voor de dag te kunnen komen. De delegatie keert volgende week woensdag weer op Curacao terug.

Op zondag a.s. wordt door 25 man van het Korps Mariniers die op Curacao zijn gestationneerd deelgenomen aan de Marine Corps Marathon in Washington. Hieruit blijkt hoe groot de belangstelling voor het lange afstandslopen is op het eiland.

Rienks/Florijn worden achtste

LAKE BARRINGTON - De dubbeltwee Rienks/Florijn is tijdens de wereldtitelstrijd roeien als achtste geëindigd. In de kleine finale vervoor het duo vanmorgen op het water van Lake Barrington in Tasmanië aan de Sovjet dubbeltwee.

Rita de Jong en Anita Meiland wonnen de kleine finale van de twee zonder stuurvrouw en werden zevende. Marjan Pentenga en Marijke zeekant werden in de dubbeltwee tweede in de troostfinale en achtste in de algehele rangschikking.

Braziliaans Branco gaat naar Genua

GENUA - De Italiaanse eerste divisie club Genua heeft de Braziliaanse international Branco gecontracteerd voor twee jaar met een optie voor nog een derde seizoen. De 26-jarige verdediger, wiens werkelijke naam Claudio Ibrahim Vaz Leal is, stond bij FC Porto op de loonlijst.

Volgens de Italiaanse pers is met de transfer een bedrag gemoeid van ongeveer 7,5 miljoen gulden. Branco zou een jaarsalaris krijgen van 750.000 gulden. Hij is de vijftiende Braziliaan, die dit seizoen in de serie A actief wordt, en de tiende uit de WK-selectie van zijn land. Branco speelde al eerder in Italië, bij Brescia.

Door de komst van de Braziliaan, is de belangstelling van Genua voor de Sovjet-aanvaller Igor Dobrovolski voorlopig geweken. De club beschikt met de Tsjechoslowaak Thomas Skuhravy en de Uruguayaan Carlos Aguilera nu over het maximaal toegestane aantal buitenlanders.

****

TURNEN - Frankfurt mag in 1995 de Gymnaestrada houden. Met een krappe meerderheid van 24 tegen 22 stemmen kreeg de West-Duitse metropool aan de main vrijdag de voorkeur boven Belgrado. Volgend jaar heeft dit grote turnevenement, met sportels in Nederland, plaats in Amsterdam.

Senna en Prost ruziënde pubers

ADELAIDE - **Ayrton Senna en Alain Prost blijven zich gedragen als een stelletje pubers. De nieuwe en ontroonde wereldkampioen in de Formule 1-klasse hebben de strijdbijl in Adelaide, waar zondag de laatste Grand Prix van het seizoen op het programma staat, weer opgegraven.**

AYRTON SENNA

Prost en Senna liggen al ruim anderhalf jaar niet elkaar overhoop. De ruzie ontaardde onlangs bij de Grand Prix van Japan in een ordinaire scheldpartij, nadat Prost door een ongecontroleerde actie van Senna direct na de start zijn laatste mogelijkheid op titelprolongatie kwijtraakte.

De daaropvolgende kritiek van de Fransman op zijn rijgedrag is Senna echter behoorlijk in het verkeerde keelgat geschoten. Prost verweet de Braziliaan bewust op een "crash" te hebben aangestuurd om het kampioenschap voor de laatste race al veilig te stellen.

In Adelaide ging Senna in de tegenaanval. "Prost is en blijft een eeuwig ontevreden zeurpiet. In het verleden heeft hij altijd op iedereen kritiek uitgeoefend. Op mij, Honda, Berger, Alesi, Mansell etc. Wat hij nu weer voor onzin uitkraamt, verbaast mij niets. Ik moet er gewoon om lachen."

FANGIO

In de ophef rond de wereldtitel mengde zich ook oud-wereldkampioen Juan-Manuel Fangio, die in de jaren vijftig vijf keer de mondiale titel veroverde. De Argentijnse grootheid, inmiddels 79, wijt alle problemen aan de televisie en de grote belangen van de sponsoren. "De randzaken leggen teveel druk op de coureurs. In mijn tijd kregen de rijders na afloop van een wedstrijd bij elkaar om gezellig na te keuvelen. Die kameraadschap is tegenwoordig, helaas, ver te zoeken."

ALAIN PROST

Fangio arriveerde in Adelaide om zondag het feest rond de 500ste Grand Prix in de Formule 1-sport te mee te maken. De Argentijn gaf het goede voorbeeld door zijn grote rivaal Sterling Moss warm te verwelkomen.

Tante Bets gaat nog een keertje lopen...

SCHIPHOL - Elizabeth Boonekamp maakt deel uit van het contingent Nederlandse atleten, dat gisteren van Schiphol vertrok voor de marathon van New York. Naar schatting 800 Nederlanders zullen zondag in Staten Island aan de start verschijnen.

"Tante Bets" Boonekamp, een 52-jarige Amsterdamse, trainde de afgelopen vier maanden dagelijks afstanden tot dertig kilometer. In New York loopt zij haar zesde marathon. Het is haar eerste in de Big Apple. Haar beste tijd op de 42 km en 195 meter is 4 uur en 17 minuten.

Voor duursporters van elk niveau werd gisteren de actie van FAST (Flying Athletes Stichting) getekend. In samenwerking met de Arke, Holland International en de KLM biedt de vroegere KNAU-coach Wim Verhoorn kant-en-klare pakketten voor atleten, die aan buitenlandse wedstrijden willen meedoen.

De service omvat naast het reisarrangement adviezen op het gebied van training, voeding en gezondheid. Voor een tiental evenementen (marathons en andere wegwedstrijden) is al een programma opgesteld. In eerste instantie houdt de stichting zich bezig met duursporten. Het ligt in de bedoeling tot een databank voor Nederlandse sporters te komen.

OP BONNEFOOI

"Wie op de bonnefooi in New York gaat lopen om een wedenschap te winnen, doet het fout", zegt Gerard Nijboer. Zonder adequate voorbereiding startte Nijboer in 1980 en viel prompt uit. "Eerder dat jaar liep ik Guatemala. Ik kreeg van alles te eten maar niet wat ik nodig had." Kort na het Middenamerikaanse avontuur (weer hersteld van een daar opgelopen virus, maar wel nog zeven kilo onder zijn gewicht) veroverde Nijboer wel zilver tijdens de Olympische marathon van Moskou.

Tante Bets houdt het marathonlopen na New York voor gezien. "Athene en New York, dat moet je als sporter hebben gedaan", zegt de vrouw, die enige jaren geleden met een rondje Sloterplas haar loopbaan begon. "Ik ben huisvrouw en heb een baan. In de toekomst wil ik me beperken tot trimlopen. De familie wil me nu wel eens op een verjaardag zien."

Paul Haarhuis uitgeschakeld

BERGEN - Paul Haarhuis heeft zijn plaatsing als eerste bij het 100.000 dollar-toernooi in het Noorse Bergen niet waar kunnen maken. De Eindhovense speler verloor in de halve finale in drie sets van de Duitser Alexander Mronz. Nadat hij de eerste set met 6-0 op zijn naam had gebracht, verloor hij de twee volgende met 3-6 en 6-7. De score in de beslissende tiebreak was 7-5.

In de finale komt Mronz uit tegen de Zweed Jan Gunnarsson. Deze won met 6-0 6-4 van de Tsjechoslowaak Doesdel.

Squash-toernooi Pierson Heldring

WILLEMSTAD - De Curacao Golf & Squash Club houdt volgend weekend een open squash toernooi welke wordt gesponsord door Pierson, Heldring & Pierson. Er zullen twee games per match worden gespeeld tot 9 (waarbij het totaal aantal punten telt). De halve finales en de finales bestaan uit drie games per match. Voor alle winnaars zijn bekers beschikbaar. Liefhebbers kunnen zich inschrijven bij Ewen McKenzie (tel.612991), Anthony Owers (370500 of 676356) of Ralph Groeneveldt (612577 of 672912).

Ook in Bihar Hindus en Moslims slaags

■PANTA - De politie patrouilleert in de straten van de Indiase stad Panta in de deelstaat Bihar waar zich ook ongeregeldheden hebben voorgedaan tussen Hindu's en Moslims in verband met de omstreden Islamitische moskee in Ayodhya. Daarbij gingen gebouwen in vlammen op.
(AFP-satellietfoto)

Als leider Conservatieven in Lagerhuis:

MacGregor opvolger Sir Geoffrey Howe

LONDEN - De Britse minister van Onderwijs, John MacGregor, is vrijdag benoemd tot leider van de Conservatieve meerderheid in het lagerhuis als opvolger van Sir Geoffrey Howe. Dit is officieel in Londen bekendgemaakt. Howe trad donderdag af omdat hij het niet eens is met de houding van premier Margaret Thatcher met betrekking tot Europa. Wie Howe's post als vice-premier zal innemen is nog niet bekend.

Na de benoeming van MacGregor ging premier Thatcher over tot een kleine kabinetswijziging. Minister van Volksgezondheid Kenneth Clark komt op de plaats van MacGregor op Onderwijs. William Waldegrave, die staatssecretaris van Buitenlandse zaken was, wordt minister van Volksgezondheid.

MacGregor (53) was sinds juli 1989 minister van Onderwijs. Daarvoor was hij minister van Landbouw in de periode juni-september 1985 en van juni 1987 tot juli 1989. In de tussenliggende tijd was hij onderminister van Financien. Een belangrijke post waarmee hij volgens kringen rond de minister-president de aandacht van Thatcher wist te trekken.

In zijn nieuwe functie moet MacGregor de werkzaamheden van het Lagerhuis regelen. Bij afwezigheid van de minister-president voert hij namens de regering het woord tijdens debatten in het parlement. De nieuwe post brengt met zich mee dat MacGregor toetreedt tot het kabinet. MacGregor, afgevaardigde voor Norfolk sinds 1974, is vader van drie kinderen. Hij heeft economie en rechten gestudeerd.

Wall Street: flink omhoog

NEW YORK - De aandelenkoersen op de effectenbeurs van New York zijn vrijdag flink gestegen. De Dow Jones index van de dertig grootste industriele fondsen ging met 35,90 punten omhoog tot 2490,85 punten. De omzet bedroeg 170 miljoen aandelen na 157 miljoen op donderdag en van de verhandelde fondsen waren er 1079 hoger en 454 lager.

De beursindex heeft de hele dag op winst gestaan. De in de middag bekendgemaakte gegevens over werkloosheid en te verwachten economische bedrijvigheid vormden geen reden tot optimisme, maar toch werd er op grote schaal aandelen gekocht.

Gezegd werd dat het lage koerspeil van de laatste tijd nu toch erg aantrekkelijk werd voor de beleggers. Vooral de bankaandelen, die de laatste tijd uit de gratie waren, vonden aftrek en daardoor trokken de andere aandelenkoersen ook aan. Een kortstondige daling in de obligatiehoek kon de aandelenkoersen niet van hun stijging weerhouden.

Geen verband met drugszaken

Griekse bank bekent witten enorm bedrag

NEW YORK - De Nationale Hypotheekbank van Griekenland, de op een na grootste bank van dat land, heeft vrijdag voor een federale rechtbank in New York bekend schuldig te zijn aan het accepteren van honderden miljoenen dollars aan illegale stortingen en het 'witwassen' van miljoenen dollars.

De rechter van de federale rechtbank van Brooklyn veroordeelde de bank tot een boete van acht miljoen dollar. Dat is volgens Amerikaanse functionarissen de hoogste straf die ooit is opgelegd voor het witten van zwart geld dat niet in de drugshandel verdiend was.

Vier employees van de bank in de VS bekenden vrijdag dat zij betrokken waren bij het witten van het geld en een vijfde verdachte zal naar verwachting maandag doen. In totaal hebben daarmee twaalf medewerkers van de bank schuld bekend. Hun straffen, die kunnen oplopen tot maximaal vijf jaar gevangenisstraf en uitzetting, zullen in januari en februari bepaald worden.

Volgens de aanklacht aanvaardde de bank kascheques, postwissels en buitenlandse wissels in bedragen kleiner dan tienduizend dollar om te vermijden dat deze gemeld moesten worden bij interne inkomstendienst. Op deze manier verwierf de bank vanaf 1983 illegaal zevenhonderd miljoen dollar van Grieks-Amerikaanse klanten.

President Menem onderscheiden

■BUENOS AIRES - President Carlos Menem van Argentinie (rechts) bedankte tijdens het bezoek van zijn Ecuadoraanse ambtgenoot Rodrigo Borja voor de uit diens handen ontvangen onderscheiding. Dit gebeurde in de Witte zaal van het Argentijnse regeringspaleis in Buenos Aires. Borja was voor een officieel bezoek van vier dagen in Argentinie.
(AFP-satellietfoto)

VS-bevelhebber Schwartzkopf in Golf:

Oorlog tegen Irak geeft wijziging machtsevenwicht

NEW YORK - Generaal Norman Schwarzkopf, commandant van de Amerikaanse troepen in het Golfgebied, vreest dat een militair ingrijpen tegen Irak op de lange termijn het machtsevenwicht in de regio zal aantasten. Schwarzkopf deed zijn uitlatingen in een interview dat vrijdag in het Amerikaanse dagblad "New York Times" is gepubliceerd.

"Mijn troepen zijn in staat Irak te vernietigen maar ik vrees dat een dergelijke actie op de lange termijn het bestaande machtsevenwicht in de Golfregio verstoort", aldus Schwarzkopf. De generaal sloot een oorlog in het Golfgebied niet uit maar hij verwacht niet dat op korte termijn militaire actie tegen Irak zal worden ondernomen.

"Ik denk dat er andere alternatieven voorhanden zijn om het Baath-regime uit Baghdad te verdrijven en te vernietigen", zo zei Schwarzkopf. "De beslissing over de vraag wat voor soort militaire actie tegen Irak moet worden ondernomen ligt bij president Bush en de staatshoofden van de landen in de Golfregio". Volgens Schwarzkopf moet na een eventuele Iraakse nederlaag een multinationale vredesmacht bestaande uit troepen uit de verschillende landen uit de Golfregio de vrede en rust bewaren in het gebied rond de Perzische Golf. "Als daar van de kant van de Golfstaten behoefte aan is, zijn de Verenigde Staten, ter versterking van een dergelijke vredesmacht, bereid een contingent militairen te leveren", aldus Schwarzkopf.

De VS-generaal sprak de hoop uit dat een oorlog in de Golfregio kan worden voorkomen. "Saddam Husayn is niet gek. Ik hoop dat hij inziet dat de door hem ingeslagen weg niets oplevert en uiteindelijk tot zijn val zal leiden", aldus Schwarzkopf.

NMB POSTBANK opent naar verwachting eind dit jaar een kantoor in de Poolse hoofdstad Warschau. Het filiaal is de eerste buitenlandse commerciele bank die in Polen een volledig pakket bankdiensten gaat leveren.

Olie: ruim dollar omlaag

NEW YORK - De olieprijzen zijn vrijdag omlaag gegaan. In New York noteerde West Texas intermediatie voor levering in december aan het einde van de handel 33,94 dollar per vat (159 liter). Dat is 1,22 dollar lager dan donderdag.

Vooral op het einde van de handel ging de notering omlaag. Bij gebrek aan nieuws uit het Golfgebied besloten veel handelaren tot verkoop van hun contracten. Eerder op de dag was in Londen de notering van Brent-olie ook al omlaag gegaan. Het contract voor levering in december kwam op 33,55 dollar, 1,02 dollar lager dan donderdag.

Europees marine overleg in Rome

ROME - De hoofden van de Italiaanse, Franse, Britse, Spaanse en Nederlandse marine hebben vrijdag in Rome gesproken over de samenwerking van hun troepen in de Golf. "In deze bijzonder delicate fase hebben de vijf Europese landen de voortzetting van deze samenwerking bepleit, die tot nu toe als positief wordt beschouwd", aldus de verklaring.

Buit -verdrijven Aoun -binnengehaald:

Le Monde: Damascus wil Golf-positie wijzigen

PARIJS - Volgens het Franse dagblad "Le Monde" zijn er aanwijzingen dat Syrie zijn houding in de Golfcrisis wil wijzigen. Het dagblad stelt dat het Amerikaans-Syrisch "bondgenootschap" Damascus inmiddels voldoende heeft opgeleverd.

Zo is Syrie er in Libanon in geslaagd zijn machtspositie te versterken door de christelijke militie van de anti-Syrische generaal Michel Aoun uit te schakelen. "Le Monde" stelt dat de Syrische leiding van mening is dat -met uitzondering van de veroordeling van de Iraakse agressie tegen Kuwayt - niets haar aan Washington bindt. De Syrische president Assad kan derhalve op ieder moment zonder gewetenswroeging uit de anti-Iraakse coalitie stappen.

De Syrische president moet onder meer rekening houden met de pro-Iraakse sympathieen die onder zijn bevolking leven. Bovendien voelt Assad er volgens "Le Monde" niets voor het Iraakse leger, de enige strijdmacht in de regio die het momenteel tegen Israel kan opnemen, een zware klap toe te brengen.

Over Tempelberg

Israël: VN schandelijk eenzijdig

WASHINGTON - De nieuwe ambassadeur van Israel bij de Verenigde Naties, Zalman Shoval, heeft vrijdag het rapport van de VN secretaris-generaal over het bloedbad op de Tempelberg als "schandelijk eenzijdig" verworpen.

Op een persconferentie verklaarde Shoval, die donderdag in zijn nieuwe functie begon, dat "delen van het rapport schandelijk zijn door hun eenzijdigheid". Diegenen die het incident op de Tempelberg onder de aandacht van de Veiligheidsraad van de VN gebracht hebben "wilden de aandacht afleiden van die Iraakse toestand", reageerde Shoval, "en daar zijn ze ongelukkig genoeg nog in geslaagd ook". De Veiligheidsraad heeft in twee resoluties het "overdreven gebruik" van geweld door de Israelische politie veroordeeld. Israel heeft geweigerd een VN-team toe te laten om de gebeurtenissen van 8 oktober te onderzoeken, waarbij achttien Palestijnen om het leven kwamen.

■ TEUSTEPE - President Violeta Chamorro lacht bij de spontane begroeting welke haar in het Nicaraguaanse plaatsje Teustepe ten deel viel van de kant van een aanhanger die haar niet alleen omhelsde maar haar ook luidkeels toezong en toeriep. Dit gebeurde toen de president een gezondheidscentrum officieel had geopend in dit noordelijk gelegen dorpje op vijftig mijl van Managua.
(AFP-satellietfoto)

VN-vluchtelingen commissaris naar Noors kabinet

GENEVE - De Hoge commissaris van de Vluchtelingen, de Noor Thorvald Stoltenberg, heeft vrijdag ontslag genomen. Hij heeft de functie van minister van Buitenlandse zaken in het nieuwe kabinet-Brundtland geaccepteerd, zo berichten welingelichte bronnen in Geneve. Stoltenberg, die in Geneve de Zwitser Jean Pierre Hocke was opgevolgd, was ook in de jaren '87 tot '89 minister van Buitenlandse zaken in Noorwegen. Van '79 tot '81 was hij minister van Defensie.

Cubaanse minister waarschuwt:

Derde wereld van rijken nog verder afhankelijk

HAVANA - De industrielanden zijn bezig met een "heilige kruistocht voor economisch neo-liberalisme". Zij willen een nieuwe economische orde scheppen waarin de ontwikkelingslanden zijn onderworpen aan de rijke landen. Dat heeft Ricardo Cabrisas, de Cubaanse minister voor Buitenlandse handel, verklaard.

"De belangrijkste industrielanden proberen de wereld een nieuwe internationale economische orde op te leggen die hen het beste uitkomt", aldus de minister. Zij gebruiken economische en politieke vrijheid als vlag om de modderschuit van economisch neo-liberalisme te bedekken. Het resultaat is dat ontwikkelingslanden een grotere economische afhankelijkheid krijgen dan ooit tevoren, zo meende Cabrisas.

De industrielanden willen dat de landen van de Derde wereld het bedrijfsleven privatiseren en hun markten openen voor goederen en investeringen in ruil voor financiele hulp en handel. "Het is paradoxaal dat de landen die zulk beleid vragen van ontwikkelingslanden precies die zijn die zelf protectionistische en discriminerende maatregelen treffen".

De industrielanden gebruiken hun monopolie op geavanceerde technologie en op informatie en diensten om druk uit te oefenen op landen als Cuba, die een socialistische koers willen varen. Zij zien zich gesteund door de gebeurtenissen in Oost-Europa, die worden gezien als de ineenstorting van het socialisme, aldus de minister.

Vuist maken

■ROCHESTER - President George Bush van de Verenigde Staten is deze dagen druk bezig met partijzaken: hij voert campagne voor een aantal partijgenoten met het oog op de verkiezingen van dinsdag. Tijdens zijn campagnestop bij de John Marshall High school in Rochester, Minnesota, kondigde hij aan dat hij naar de Perzische Golf gaat om daar Thanksgivingsday met de Amerikaanse troepen te vieren. Ten aanzien van Irak blijft hij er bij dat er een vuist gemaakt moet worden.

1985 1990

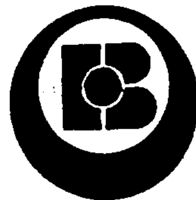

Bonoil Bonaire

Van harte proficiat met Uw eerste lustrum Wij wensen U nog vele jaren toe.

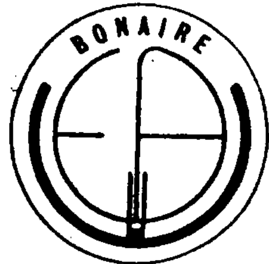
Kralendijk P.O. Box 30 Bonaire Neth. Antilles.

Bonoil Bonaire

MASHA PABIEN

Nos ta desea boso kompania hopi aña mas

WATER EN ENERGIEBEDRIJF BONAIRE N.V.

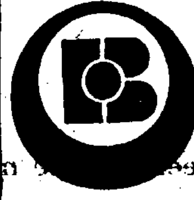

Bonoil Bonaire

Van harte gefeliciteerd met Uw 1e lustrum

Achie Tours and Transport

Phone 8630 Nikibokoweg Bonaire

Bonoil Bonaire

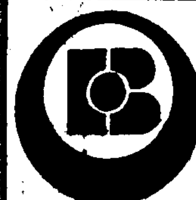
Beefeater Restaurant

Onze hartelijke gelukwensen aan de jarige

BONOIL

bij hun eerste lustrum

Bonoil Bonaire

Hartelijk gefeliciteerd met deze bereikte mijlpaal

PLAYA TRADING BONAIRE N.V.

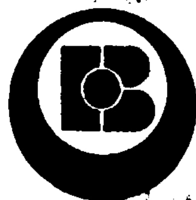
Kaya Amsterdam, no. 5

Bonoil Bonaire

Van Harte Proficiat met Uw 5-jarig bestaan

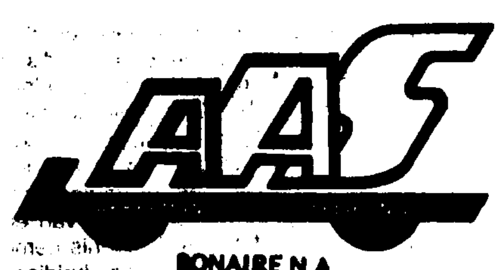

Bonoil Bonaire

Van Harte Gefeliciteerd met Uw

5-JARIG BESTAAN

TOYOTA

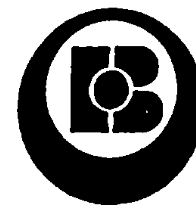
Bonoil Bonaire

Congratulations!

Good Luck for the future

ROTARY CLUB BONAIRE

Bonoil Bonaire

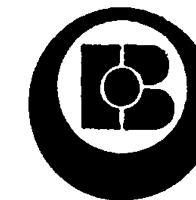
Congratulations!

Good Luck for the future

ROCARGO SERVICES N.V./M.V. "OLAF"

TEL.: 8922 - TELEX: 1900 ROCAR NA

Bonoil Bonaire

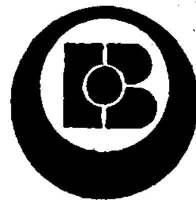
Our most sincere Congratulations with your **5th** Anniversary.

Littman Jewelers N.V.

Kaya Grandi and Flamingo Beach Hotel. **ARIES BOUTIQUE**

Bonoil Bonaire

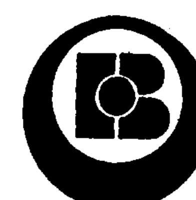
Van Harte Gefeliciteerd met Uw

5 JARIG BESTAAN

BOPEC

BONAIRE PETROLEUM CORPORATION N.V.

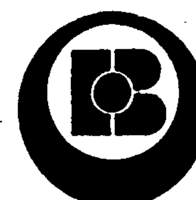

Bonoil Bonaire

Our best wishes for a most successful future

ASSOCIATED TRANSPORT COMPANY INC.

Bonoil Bonaire

N.V. Handelmaatschappij Kralendijk (H.M.K.)

Met voldoening hebben wij de afgelopen halve eeuw bijgedragen tot de economische en toeristische ontwikkeling van Bonaire.

Directie en Personeel van

H.M.K. en BONOIL

zullen zich ook de komende decennia gaan inzetten voor het welzijn van Bonaire en de bevolking.

Aan ieder die bijgedragen heeft aan ons streven

HARTELIJK DANK!!

9, 10 en 11 november

Curaçao Caribbean Jazzfestival

Curaçao maakt kennis met 'jazz-rijst met bruine bonen'

- door Bob Harms --

WILLEMSTAD — Op het derde Curaçao Caribbean Jazz Festival (9, 10 en 11november) zal het lokale (en internationale) jazzminnend-publiek de unieke kans krijgen om de combinatie 'jazz-rijst met bruine bonen' te proeven. Het zal definitief geen ontmoeting tussen jazz en salsa zijn. Het concept 'salsa' is helemaal iets anders. Rijst met bruine bonen is de hoofdschotel van Latijns-Amerika. De invloed van Latijns-Amerikaanse, maar zeer zeker ook van Afro-Cubaanse muziek op Noord-Amerikaanse muziekstromingen is een bekend feit. Het is alsof men een hele grote T-bone steak met witte rijst en bruine bonen eet in plaats van aardappels. De ontmoeting van die twee stromingen zal het best uitgedrukt worden door de muziek van Dave Valentin, Nancy Janosen, de Cubaanse sterren 'Irakere', Monty Alexander, Andy Narrel en de verschillende Curaçaose musici die het Caribbean Jazz Ensemble zullen vormen. Een jazz-banquette dus.

Monty Alexander - Caribisch -

'No le llamen salsa a mi son', was een kreet die in de jaren '70 veel in Cuba werd gehoord. 'Noem mijn muziek geen salsa', zeiden de Cubanen. De commercialisatie van een muziekstroming die eind jaren '60, begin jaren '70 in New York plaats vond, heeft tot de dag van vandaag de Latijns-Amerikaanse muziek experts in de war. Cubaanse muziek wordt ten onrechte salsa genoemd. Zelfs de zogenaamde 'latin-jazz' (die door Dizzy Gillespie, Machito en Mario Bauzá in de jaren '40 werd gecreëerd) wordt door sommige liefhebbers 'salsa' genoemd. Verkeerd!

Onterecht te zeggen dat het derde Curaçao Caribbean Jazz Festival een ontmoeting tussen salsa en jazz zal zijn, is niet waar. De Cubaanse groep, Irakere, zeer zeker de grootste trekpleister van het festival, Dave Valentin en de andere musici spelen geen salsa. Twee totaal verschillende concepten worden hier door elkaar gehaald.

BARBADOS

Onlangs werd op Barbados het Barbados/Caribbean Jazz Festival' gehouden. De aandacht die het festival in het buitenland, vooral in de Verenigde Staten, trok was enorm. Het zeer prestigieuze jazzblad 'Down Beat' -dat een hele pagina aan het festival besteedde - schreef over 'een festival dat in korte tijd grote namen in de jazzwereld wist aan te trekken. Paquito D' Rivera en de op Barbados geboren jazz-pianist, Adrian Clarck, waren aanwezig. Beide artiesten waren vorig jaar op het Curaçaose festival present.

'Down Beat' sprak over 'fusion' van Caribische muziekelementen en jazz op Barbados. Dat zal ook het geval zijn tijdens het Curaçaose festival. Een 'who's who' van fusion-artiesten zullen optreden. Aan het hoofd: het beste wat Cuba de laatste jaren produceerde: Irakere.

FUNDAMENTEEL

Spreekt men over Irakere, dan spreekt men over een samenvoeging van zeer uiteenlopende en zeer fundamentele [illegible] voor verantwoordelijk? Jesus 'Chucho' Valdes natuurlijk. Hij is de leider van de groep die uit 13 musici bestaat.

Als componist en arrangeur vindt hij zijn inspiratie uit zeer uiteenlopende muzikale bronnen; van de Yoruba (Afrikaanse) en Cubaanse ritmen tot klassiek. Hij spreekt over invloeden van de Cubaanse pianist, Ernesto Lecuona en van Beethoven en Mozart. Maar ook van de Batá, de tambó Yuca, de Quinta en de Conga.

Valdes' zijn intieme relatie met de muziek van Noord-Amerikaanse jazzpianisten zoals Horace Silver en Bill Evans duurt al 25 jaar. Maar hij is verliefd op bijzonderheden van de Cubaanse son, contradanza en danzón. Als men goed luistert, kan men passages van Art Tatum in de solo's van Chucho Valdes horen. Te gelijkertijd zijn de invloeden van Lecuona en Antonio Maria Romeu (die als een van de ontdekkers van de Cubaanse danzón wordt beschouwd) merkbaar.

Hij richtte de muziekgroep op samen met onder anderen Paquito D'Rivera. Dat gebeurde eind jaren '60. Het bestond uit voornamelijk afgestudeerden van het muziekconservatorium in Havana, Cuba. Carlos Averoff (saxofoon), Arthuro Sandoval (trompet), Oscar Valdes (zanger-percussionist), Jorge 'El Niño' Alfonso (percussionist/batá), Enrique Plá (percussionist), Carlos Emilio Morales (gitaar), Armando Cuervo (trompet), Jorge Varona (trompet) en Carlos de Puerto (bass-gitaar), Chucho Valdes en Paquito D'Rivera maakten deel uit van de eerste versie van Irakere.

Dave Valentin - Bruine Bonen -

Eerste versie, daar Irakere, sinds haar oprichting, vele 'mutaties' heeft gekend. In 1978 vluchtte Paquito naar Noord-Amerika. Jorge Alfonso pleegde zelfmoord.

Chucho Valdes - Fundamenteel-

Jorge Varona is enige jaren geleden gestorven. Arthuro Sandoval, die na Chucho Valdes en Paquito D'Rivera, de grootste attractie van Irakere groep was, heeft na het verlaten van de groep, eerst zijn eigen trio gevormd, om daarna (begin dit jaar) naar de Verenigde Staten te vluchten.

Wat van Irakere over is gebleven is toch genoeg om jazzliefhebbers over de hele wereld te boeien. De bruisende muziek van Irakere, de supersnelle verandering van klassiek, naar Cubaans, naar Afrikaans, naar 'straight ahead jazz' en dan weer naar klassiek (modulatie) is onveranderd. Wèl kan gezegd worden dat de zeer hoge octaven van Arthuro Sandoval, zo nu en dan, gemist worden.

VERANDERING

De New Yorkse muziekwereld, vooral wat Latijns-Amerikaanse musici betreft, wordt als 's werelds "cultuur oerwoud" beschouwd. 'Survival of the fittest' is de leuze. De veranderingen die musici moeten ondergaan, om in 'leven' te blijven, zijn onvoorstelbaar. De Latijns-Amerikaanse jazz-musicus die één stijl gedurende zijn carrière behoudt, komt zelden voor.

Het verbaast dan niemand dat Dave Valentin zijn muziek-carrière in salsabands begon. Hij werd op Puerto Rico geboren, maar vertrok op zeer jonge leeftijd naar New York; het oerwoud. Daar heeft hij van de verschillende muzieksoorten mogen proeven.

Hij begon zijn muziekloopbaan als fluitist in verschillende salsa-bands. Geen wonder, toen Valentin van de New Yorkse High School of Music afrolde, was de stad vóór wat de 'latino's' betreft in een Charanga-craze gewikkeld. (Charanga is een van de takken van de Cubaanse danzón. Het wordt door een orkest bestaande uit een fluitist, twee violinisten en ritme gespeeld). Zo speelde Valentin met onder andere de Conjunto Libre, die op zich zelf als een begrip kan worden beschouwd.

Herbie Mann, de welbekende jazz fluitist, speelde een grote rol in de formatie van Dave Valentin, zoals hij zelf heeft bekend gemaakt. Meer dan 20 jaar later nam hij met zijn idool een plaat op onder de titel 'The two amigos' (De twee vrienden). Valentin is een klassiek voorbeeld van jazz met rijst en bruine bonen.

Hij zal op 11 november met zijn muziekformatie in het Curaçao Festival Center optreden. De andere leden van zijn formatie zijn Bill O'Connel (piano), Robbie Ameen (die een van de voornaamste leden van de percussie sectie van de muziek groep, Son del Solar, van de bekende zanger Ruben Blades is, op drums), Sammy Figaroa (percussie) en Ruben Rodriguez (bass-gitaar).

OVERSTEKEN

Maakte Dave Valentin van Puerto Rico de oversteek naar New York, met een andere fluitiste die op het Curaçao Caribbean Festival zal optreden, ging het net andersom: Nancy Janosen is van New York naar Puerto Rico overgestoken waar haar carrière in de jazz-muziek vorm is gaan krijgen. Zij doceert momenteel aan de Antilles Middle School in Puerto Rico.

Zij houdt er een bijzondere filosifie op na: Haar medebandleden moeten zich allemaal prettig voelen. Volgens Janosen slaat dat over op het publiek. 'Dat kan alleen maar positief werken'.

Andy Narrel, die met zijn steelpans voor de 'fusion' van Caribische muziek elementen en Noord-Amerikaanse jazz zal zorgen, zal ook op het festival optreden.

SERIEUS

De op Jamaica geboren jazzpianist, Monty Alexander, was een van de verrassingen van het jazz festival van vorig jaar. Hij zal het festival dit jaar openen. Alexander is een van de meest gevraagde artiesten van het Caribisch gebied op andere festivals, zoals Montreux, Noordzee Jazz Festival, Monterrey, Berlijn en Tokio. Hij zal samen met zijn trio (bestaande uit Kynn Seaton en Duffy Jackson) het derde Curaçaose festival openen.

Dus alle ingrediënten om in de ware zin des woord een Caribische Jazz Festival te houden zijn aanwezig. Steelpans, Cubaanse percussie-instrumenten van Afrikaanse afkomst, rasechte New Orleans Blues. De ingrediënten die de Caribische hoofdschotel moeten vormen: rijst met bruine bonen. Geen salsa dus.

Naast de buitenlandse gasten zal het publiek ook de kans krijgen één van Curaçao's 'wonderkinderen' te beluisteren. Het betreft Igor Atalita, die al enige jaren aan de Berklee School of Music (Boston) studeert. Hij staat bekend als een zeer efficiënte pianist, die de improvisatie-technieken (zoals deze door pianisten als Thelonius Monk en Art Tatum werden gestandaardiseerd) al onder de knie heeft.

Kaarten voor het festival zijn à 40 gulden per avond (9 en 10 november in Centre Pro Arte) en 25 gulden (11 november in het Curaçao Festival Center) bij alle boekhandels en bekende verkooppunten verkrijgbaar.

Nancy Janosen - Bruisend

3rd Curaçao Caribbean Jazz Festival

Seminar over Informatie-Technologie

WILLEMSTAD —In de Universiteit van de Nederlandse Antillen wordt vrijdag 9 november een seminar gehouden met als thema 'Informatie-technologie: een stap in de toekomst van Curaçao. De bijeenkomst is georganiseerd door AIESEC-Nederlandse Antillen, een afdeling van de internationale organisatie die uitwisselingen verzorgt voor bedrijfskunde-studenten over zeventig landen ter wereld.

AIESEC richt zich deels op het verzorgen van stages in het buitenland, zodat er een informatie- en kennis-uitwisseling ontstaat tussen de zeventig aangesloten landen.

Daarnaast worden er zoals aanstaande vrijdag seminars georganiseerd met thema's die betrekking hebben op het interessegebied van AIESEC.

Het seminar op Curaçao over de informatie-technologie zal deels bestaan uit lezingen in het Engels. Verder is er een computer informatiemarkt, waarop computerbedrijven informatie zullen geven en zich zullen presenteren met apparatuur en dergelijke.

Jacques Monsanto, voorzitter van de Antilliaanse afdeling van AIESEC en rector magnificus Valdemar Marcha zullen de belangstellenden verwelkomen en minister Chucho Smits spreekt het openingswoord uit, waarna het programma begint met een presentatie van Ingeborg Boswinkel. Zij belicht de stand van zaken in de automatisering.

Na een bijdrage van Setel-adjunct-directeur Constansia is er ruimte voor vragen en antwoorden.

Het programma wordt voortgezet met een lezing over 'Informatie-technologie in het Caribisch gebied' door mr Furlonge, [illegible] van het Nationaal Instituut voor Hoger Onderwijs, Onderzoek, Wetenschap en Technologie te Trinidad.

Seminarvoorzitter Cijntje van de UNA zal het ochtendgedeelte afsluiten.

Na een lunch in de mensa gaat de computer-informatiemarkt open van 14.00 tot 20.00 uur 's middags.

Nieuw werk Michiel van Kempen

Dwarsdoorsnede van Surinaamse literatuur

= door Jos de Roo =

HET IS verbazingwekkend hoeveel nieuw Surinaams literair werk Mich-

...MICHIEL VAN KEMPEN...

iel van Kempen tevoorschijn weet te toveren. Nog maar pas na zijn boeiende literatuurgeschiedenis 'Surinaamse lezers en schrijvers' die hij vergezeld liet gaan van een bloemlezing met veel nieuw werk, komt hij alweer met een nieuwe bundel, getiteld 'Hoor die tori!' en deze bevat niet minder dan drieënveertig, hoofdzakelijk nieuwe verhalen.

Van Kempen verdeelt de auteurs in vertellers en schrijvers. Met de eerste groep bedoelt hij de mensen die mondeling vertelde verhalen vastleggen, voordat de orale traditie is uitgestorven. De tien verhalen in deze afdeling zijn de boeiendste van zijn bundel. Ze omvatten de levenswijsheid van Indianen, Marrons, Stadscreolen, Javanen en Hindostanen in Suriname, of zoals de Trio-sjamaan Têmeta het zegt: 'We dragen aan onze kleinkinderen over wat wij weten van onze grootouders en onze kleinkinderen zullen aan hun kleinkinderen doorgeven wat zij weten van onze grootouders'. De grote charme van deze overlevering is de ontdekking dat dwars door de specifieke omstandigheden in de vertellingen het uiteindelijk gaat om heel universele menselijke ervaringen: naijver, bedrog, vriendschap, trots en eigenwaarde. De manier waarop deze verhalen worden verteld is door de eeuwen heen geijkt op een bevallige natuurlijke onopgesmuktheid, die de schriftelijke vastleggers van de verhalen op schrift hebben weten over te brengen.

Hoe groot deze prestatie is, blijkt in de tweede afdeling, waar Van Kempen de schrijvers aan het woord laat, beginnend met hen die zich vooral lieten inspireren door de orale traditie. Pijnlijk blijkt dan dat dit op zichzelf nog geen goed verhaal oplevert. Typerend is het verhaal van André Loor die de Hindostaan Jairam laat vertellen hoe deze in India als contractarbeider werd geronseld. Loor doet dat in beschamend korte simpele zinnen en zijn verhaalinhoud komt niet verder dan historische kennis, zodat de persoon van Jairam zo dood als een pier blijft.

Het is trouwens opvallend dat ook de andere verhalen in 'Hoor die tori!' die aansluiting zoeken bij het sociaal-realisme onder de maat zijn, alsof de schrijvers hebben gedacht dat alleen de registratie van onrecht als een goed verhaal oplevert.

Interessanter in de afdeling schrijvers zijn die verhalen waarin de magie schemert achter de werkelijkheid. Dorus Vrede vertelt ontroerend over een oude bosneger die over het stuwmeer vaart naar zijn ondergelopen dorp om er één te worden met zijn voorouders; Leonore de Vries vertelt over de magische band tussen een ongeletterde Hindostaan en zijn trom; Astrid Roemer over de magische band tussen familieleden aan beide kanten van de oceaan; Winston Leeflang over het mysterie dat Chinezen altijd in de voetsporen van hun voorouders treden; John Muller over de invloed van de volle maan en Hugo Pos over de magie van het concubinaat.

De bundel 'Hoor die tori!' is door de variatie aan thema's en door de variatie aan kwaliteit een dwarsdoorsnede van wat er op het ogenblik door Surinamers wordt geschreven. Opvallend is uiteindelijk niet dat er goede en slechte verhalen zijn, maar dat er zovéél verhalen zijn in een land met zo weinig inwoners. Uit de toegevoegde profielen van de vertellers en schrijvers blijkt hoe dat komt. De Academie voor Hoger Kunst- en Cultuur Onderwijs begint nu vruchten af te werpen (ondanks haar protserige naam) en vooral: de literaire pagina van de krant De Ware Tijd is een broedplaats voor talent. Bijna overbodig om te melden dat Michiel van Kempen als onvermoeibare propagandist voor de Surinaamse literatuur in beide een actief aandeel had.

Hoor die tori! Surinaamse vertellingen samengesteld en ingeleid door Michiel van Kempen m.m.v. Jan Bongers. In de Knipscheer, Amsterdam 268 blz. - f.32,50.

SURINAAMSE VERTELLINGEN
HOOR DIE TORI!
MICHIEL VAN KEMPEN

Nieuwe telefoongids

Vooruit mensen, achteruit,
De nieuwe telefoongids is uit,
Zelden zag men zo'n mooi boek
Met cijfers en nummers in elke hoek.
De gele pagina's een makkelijk deel,
Is dit jaar verdwenen 'Geheel'.
In vele landen en ook op Aruba,
Kijkt men dagelijks de gele pagina's na.
Nu is dus die tijd verstreken,
Dit jaar wordt er niet in de gele pagina's gekeken.
Vooruit mensen, we gaan achteruit,
Het nieuwe telefoonboek zonder gele pagina's is uit.
Zo'n telefoonboek heeft men jaren niet gehad,
Men merkt direkt, Het komt niet uit ons local VAD.

E. BASTIAANSE-DEN BESTEN
Aruba

In Kazachstan:

SU-arts:500.000 slachtoffers kernproeven

STOCKHOLM - Rond een half miljoen mensen in de Centraalaziatische Sovjetrepubliek Kazachstan hebben door de er gehouden kernproeven schade aan de gezondheid opgelopen. Dit heeft de Sovjet-arts Maira Zjangelova verklaard tijdens een bijeenkomst van de internationale vereniging "Artsen tegen kernwapens" in de Noordzweedse stad Luleaa. Door de in totaal driehonderd kernproeven sinds de Tweede Wereldoorlog hebben anderhalf miljoen mensen bloot gestaan aan hoge radioactieve straling, verklaarde de arts.

Dollar is in mineur na renteverhogingen

AMSTERDAM - De Amerikaanse dollar heeft de week lager afgesloten. Vrijdag belandde de dollar weer onder de Nf 1,70 onder invloed van de renteverhogingen op donderdag in Duitsland en Nederland.

Cijfers over de economie van de Verenigde Staten brachten geen duidelijkheid op de financiele markten. De dollar sloot in Amsterdam op Nf 1,6955 na een slotkoers van Nf 1,7020 op donderdag. De toch al zwakke positie van de dollar is verder ondermijnd door de renteverhogingen in Duitsland en Nederland. Vlak voor de publicatie van de cijfers over de werkgelegenheid in de VS in oktober en de "index of leading indicators" van september zakte de dollar in Amsterdam tot onder de Nf 1,69 en in Frankfurt zelfs onder de 1,50 mark.

Het **pond sterling** moest een klein koersverlies slikken en sloot in Amsterdam op Nf 3,3085 tegen een slotkoers van Nf 3,3100 op donderdag. De **goudprijs** was behoorlijk lager. In Zuerich sloot het edele metaal vrijdag de handel af op 376 dollar per ounce . Donderdag bedroeg de slotprijs 380,70 dollar.

AGENDA BONAIRE

POLITIE: 8000
BRANDWEER: 8222
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900

LANDFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag van 07.00-16.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur; zondag gesloten.

OPENBARE BIBLIOTHEEK
(openingstijden voor het publiek)
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/14.00-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur.
(openingstijden voor lezers)
woensdag van 14.00-19.00 uur.

POSTSLUITING: maandag t/m vrijdag aangetekende stukken om 15.30 uur; gewone stukken om 16.30 uur.

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. Nicolaas, tel.: 5520/8688.
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater.

GALERIA DI ARTE BONAIRE (Kaya Grandi 70): openingstijden: maandag t/m vrijdag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur.

POLITIECLUB (Weg naar Willemstoren): open op vrijdag van 20.00-24.00 uur; zaterdag van 12.00-24.00 uur.

LVV: **openingstijden Slachthuis** i.v.m. afwezigheid van de keurmeester zal tot nader order uitsluitend op donderdagen en vrijdagen geslacht en gekeurd worden.

KERKDIENSTEN
Sint Bernarduskerk, Kralendijk:
maandag t/m zaterdag om 18.45 uur; zondag om 08.00 en 19.00 uur.
Coromotokerk, Antriol:
maandag t/m zaterdag om 19.30 uur; zondag om 09.00 en 18.00 uur.
Ludovicuskerk, Rincon:
maandag t/m zondag om 19.30 uur.

KLACHTENBEZORGING doorgeven aan mevr. A. Wong-Loi-Sing, Kaya Cacique 4.

Cecilia maandag in raadsvergadering

KRALENDIJK — Maandag zal in een door de voorzitter van de eilandsraad mr George Soliana uitgeschreven vergadering een onderzoek worden ingesteld naar de geloofsbrieven van Avelino Cecilia. Dit is nodig om de PDB fractie weer op volle sterkte van drie man te brengen na het vertrek van fraktievoorzitter Jose Winklaar. Zoals bekend was eerst Jopie Abraham aan de beurt, die niet alleen nummer een op de verkiezingslijst stond voor de raadsverkiezingen van 1987, maar bovendien meer dan 1100 stemmen op zijn naam kreeg.

Abraham's toetreden tot de raad was niet mogelijk, aangezien Ellis al lid is van de eilandsraad en meer persoonlijke stemmen behaalde dan Abraham. Ondanks een rechtszaak wist Abraham niet het gelijk aan zijn kant te krijgen en bleef ondanks zijn verwoede pogingen buiten de eilandsraad van Bonaire.

Cecilia was ook al eerder gekozen in 1987, maar bedankte toen voor de raadszetel. Behalve het goedkeuren van de geloofsbrieven wordt ook een ontwerp eilandsverordening tot wijziging van de motorrijtuigenbelasting behandeld.

***

De prijzen in Frankrijk zijn in september gemiddeld met 0,5 procent gestegen. Een maand eerder bedroeg de stijging 0,6 procent. De kosten voor het levensonderhoud zijn voor de Fransen met gemiddeld 3,8 procent gestegen in vergelijking met september 1989.

KRALENDIJK — Afgelopen woensdag werd voor de eerste maal de Eerste Dag Enveloppe aangeboden op Bonaire. Minister Louis Gumbs bood die aan aan de Bonaireaanse vertegenwoordiger van de Federatie Antilliaanse Jeugdzorg (FAJ) Richard Pietersz. Ook ontving de voorzitter van de FAJ de heer Eric van der Hoeven een Eerste Dag Enveloppe uit handen van de minister. Op zijn beurt overhandigde de FAJ voorzitter een boekje aan de heer Gumbs. De heer Galmeijer van de Dienst Posterijen bood het Boek van het Kind aan dat ten doel heeft het analfabetisme te bestrijden.

Elk jaar worden de zogenaamde kinderpostzegels verkocht om fondsen bijeen te krijgen voor het welzijn van de jeugd. Op de foto minister Gumbs (tweede van links) die aan Richard Pietersz een plakkaat aanbiedt met de nieuwe kinderzegels.

Looptijd Telbo-CAO twee jaar

KRALENDIJK — De eerste CAO die voor de werknemers van Telbo/PTT wordt afgesloten zal een looptijd hebben van twee jaar. De sindicale premie die de vakbond daarbij in 1991 ontvangt is eenmalig en bedraagt f.5000,-. In 1992 wordt de helft daarvan bijgedragen door de werkgever. Dat geld zal volgens afspraak niet teruggesluisd worden naar de vakbondsleden. Over de jaarregeling en de doorbetaling bij ziekte en ziektekosten zullen de afspraken nog geconcretiseerd worden. Dat zal in november gebeuren.

De werknemer die verzekerd is bij het APNA kan dat ook na januari 1991 blijven. Voor de overige werknemers zal alles in het werk gesteld worden om te realiseren dat zij kunnen deelnemen in de Stichting Pensioenfonds voor de Antilliaanse Energiebedrijven. Indien dit niet tot een concreet resultaat zal leiden, dan zal de werkgever met de vakbond voor een alternatieve oplossing kiezen.

Opvarenden danken voor hulp bij storm

KRALENDIJK — Gezaghebber mr George Soliana heeft van het echtpaar Don Walborn en Bettie Self, beiden opvarenden van het Amerikaanse yacht Time Out een dankbrief gekregen voor wat zij noemen het heroische optreden van vier Bonaireaanse jongelui tijdens de plotseling opstekende storm uit het zuidwesten begin oktober. Verschillende schepen die in de baai van Kralendijk gemeerd lagen kwamen in nood toen bleek, dat het nauwelijks mogelijk was om in korte tijd en zonder hulp in dieper water en uit de branding van de kust te komen.

Verschillende jachten sloegen dan ook te pletter. Hetzelfde lot zou de Time Out beschoren zijn geweest, ware het niet dat Benjamin Soliano Elsio Coffie, Joselito Domacassé en Adri Craane hun hulp hadden verleend aan het zeilende echtpaar. Zowel zij als de opvarenden van andere schepen hebben gemerkt, dat Bonaireanen in tijd van nood klaar staan om te helpen. Uit naam van de overheid bedankt ook gezaghebber mr Soliana de vier jongelui die de naam van Bonaire hoog hebben gehouden.

Spreekuur buurtcentra

KRALENDIJK — Al eerder is bekendgemaakt dat de gedeputeerden hun spreekuren zullen gaan houden in de wijkcentra. Enerzijds omdat dit voor de bevolking makkelijker is, anderzijds wordt echter ook de drempelvrees om bij een gedeputeerde binnen te stappen overwonnen. Op 5 november worden spreekuren gehouden door de gedeputeerde Ellis en Domacassé. In het buurtcentrum Nikiboko om 9.00 uur Ellis, in Antriol om 9.00 uur Domacassé en in Noord di Saliña om 14.00 uur door Ellis die op dinsdag 6 november om 9.00 uur ook spreekuur houdt in het buurtcentrum van Tera Cora.

Op 13 december in Noord di Saliña om 9.00 uur Domacassé, Nikiboko om 9.00 uur Marsera en te Antriol om 9.00 uur Ellis. Op vrijdag 14 december zal dan het laatste spreekuur gehouden worden door gedeputeerde Domacassé om 9.00 uur in Tera Cora.

Dode door IRA

BELFAST - Een IRA-bom heeft vrijdag in Noord-Ierland het leven gekost aan een soldaat van het Britse Ulster defense regiment. Hiermee is het aantal IRA-slachtoffers in 1990 in Noord-Ierland opgelopen tot 64. De soldaat uit Cookstown werd gedood door in zijn auto geplaatste bom.

Yemenieten-rapport

Saudi-Arabië boos op AI

NICOSIA - Saudi-Arabie heeft vrijdag woedend gereageerd op een rapport van de mensenrechten-organisatie Amnesty International waarin wordt gesteld dat honderden Yemenieten door Saudische militairen zijn gearresteerd, naar interneringskampen gebracht en gemarteld. De regering in Riyad noemde het verslag van Amnesty "geheel verzonnen".

Liquidatie Orcurent aanvaard onder dreiging rechtszaak

ROTTERDAM/WILLEMSTAD — Het beursgenoteerde obligatiebeleggingsfonds Orcurent Nederland zal per 28 december 1990 worden geliquideerd.

Dat bleek na stemming tijdens een vergadering van participatiehouders van het fonds in Rotterdam. Hiermee is voorbijgegaan aan het bod dat C. Crol van Chart Investment uit Naarden deed op alle participaties van het fonds, dat wordt beheerd door Orco Optimaal. Crol stapt nu naar de rechter. De stemming was snel gepiept. Met de bieding van Crol in het achterhoofd, was een opgestoken vinger van een medewerker van de Amro-bank voldoende het voorstel tot liquidatie aan te nemen. Hoe groot het pakket van deze bank in het fonds is of wie hij vertegenwoordigde, wilde de bankmedewerker niet zeggen. Het bod van Crol bedroeg de intrinsieke waarde plus twee procent per participatie. Volgens W. Guis van Orcurent wil het fonds zelf alleen de intrinsieke waarde uitkeren, hetgeen overeenstemt met ongeveer f 48,50. de liquidatiewaarde van Orcurent is f 3,5 miljoen. Volgens Guis is het verschil dat Crol de beleggers kan bieden slechts "dubbeltjeswerk". Hij zei verder dat het bod van Crol nog niet concreet is opgesteld en vlak voor de vergadering is aangebracht' zodat van een serieus bod geen sprake kan zijn. Deze opstelling is mede ingegeven na overleg met "grote aandeelhouder", zo liet hij weten. Crol ziet het allemaal anders. Hij wil het fonds voor de rechter dagen wegens "mismanagement".

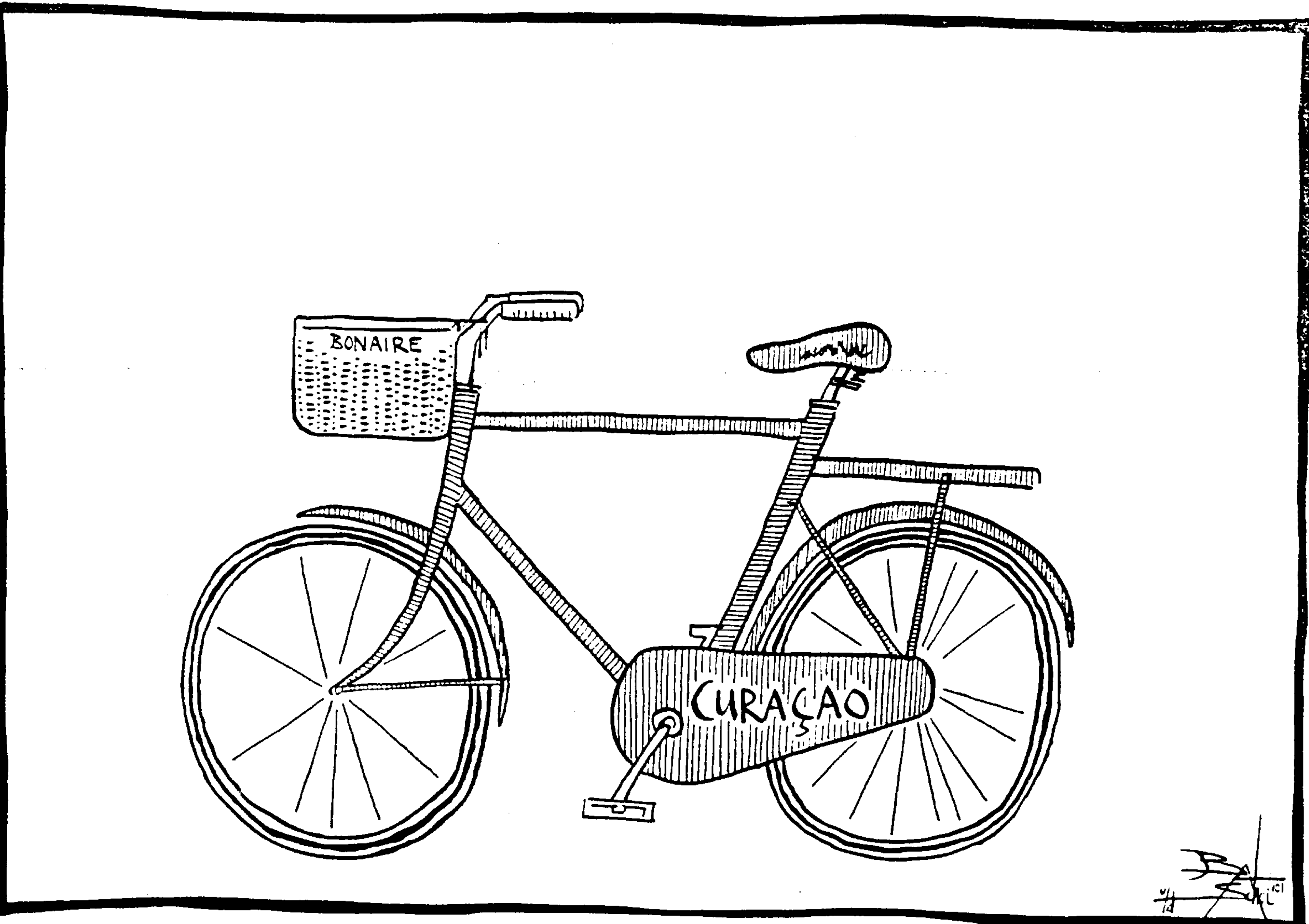
Het niet serieus behandelen van het bod is een onrechtmatige daad, zo vindt hij, waarin wordt voorbijgegaan aan de belangen van de participatiehouders. Met stemverheffing liet hij de bestuurders van Orcurent weten binnen twee weken de "zaak wel rond te hebben." Volgens Crol moet de participatiehouders de mogelijkheid worden geboden te profiteren van de fiscaal compensabele verliezen van Orcurent en de 400.000 gulden kapitaalsbelasting die volgens hem in het verleden tijdens de oprichting is betaald door het fonds. Bovendien kan Crol zo een beursgenoteerd fonds in handen krijgen. Orcurent Nederland werd begin 1986 geïntroduceerd door een consortium van banken. De emissie-opbrengt bedroeg f 26 miljoen. Deze opbrengst werd in het gelijktijdig geïntroduceerde fonds Orcurent Luxembourg belegd, waardoor het vermogen in dit fonds f 44 miljoen beliep.

Volgens Guis is Orcurent daarna geplaagd door gedaalde wisselkoersen en hoge rentetarieven. Uitbreiding van het aantal participaties bleek niet mogelijk waardoor het kapitaal van Orcurent Luxembourg daalde. Eind 1988 is dan ook besloten de voortzetting van het fonds te herzien. Orcurent werd een "open-end fonds". Participatiebewijzen werden vanaf dat moment ingenomen tegen de intrinsieke waarde min twee procent. Gesprekken met eventuele gegadigden leverden vervolgens niets op. Door verminderingen van het aantal uitstaande participaties is het nettorendement sterk negatief beinvloed, aldus Guis. Hij denkt dat een uitbreiding van het aantal bewijzen onder de huidige economische omstandigheden niet mogelijk is en dat liquidatie als enig alternatief voor Orcurent overblijft.

CCC brengt film over Elis Juliana

KRALENDIJK — Op zaterdag 3 november zal het Cultureel Centrum Bonaire (CCB) de film Su solo ta grandi over het leven van Ellis Juliana vertonen. De film is een documentaire waarin de verschillende talenten van Ellis nader belicht worden. De documentaire is samengesteld onder leiding van Franklin Benito in samenwerking met Loeki Nicolaas. Benito heeft in Nederland de opleiding voor filmdirecteur gevolgd en in zijn documentaire weet hij op een zeer professionele manier de vele schakeringen van Ellis te belichten.

Su solo ta grandi (vrij vertaald de Uitstraling van Ellis Juliana) is vorige week op Curaçao in premiere gegaan en heeft een enorme positieve reactie gehad bij het publiek. Aangezien de film volgende week weer naar Nederland terug zal moeten, is het de enige mogelijkheid voor de Antillen de film nu te gaan zien. Het CCB vertoont de film op Rincon en in het jeugdhuis Jong Bonaire. De entree is gratis en de film begint (zegt het CCB) om 20.00 uur.

KRALENDIJK — Minister Louis Gumbs (verkeer en vervoer) maakte van de gelegenheid gebruik om afgelopen woensdag met het BC van Bonaire te vergaderen over de zogenaamde ambulance vluchten. Nu Michael Coffie heeft laten weten, dat hij niet meer beschikbaar is, regelde minister Gumbs dat een ambtenaar van de Meteorologische Dienst R. Celestijn als piloot zal fungeren voor de ambulance vluchten van de Bonaire Airways.

Op de foto achter de tafel gezaghebber mr George Soliana en minister Gumbs. Rechts gedeputeerde Rudi Ellis die zich persoonlijk heeft ingezet om de dreigende problemen met de ambulance vluchten op te lossen.

Albaniers naar Griekenland

ATHENE - Negen Albanese vluchtelingen zijn vrijdag de grens met Griekenland overgestoken en hebben daar om politiek asiel gevraagd. Dit hebben regeringsfunctionarissen in Athene bekendgemaakt. Onder de negen die vrijdag aankwamen, allen tussen de 19 en 27 jaar oud, bevonden zich twee soldaten.

KRALENDIJK — Nu dinsdag opnieuw is geconstateerd dat onbekenden in het kantoor van de ontvanger op Playa Pabao trachtten in te breken, heeft het BC besloten om een permanente bewaker te plaatsen bij dit kantoor. Bij de inbraak is getracht de brandkast te forceren hetgeen niet gelukte, maar dat neemt niet weg dat er veel schade is veroorzaakt in het kantoor. Het is overigens voor de vierde maal dat er in het ontvangerskantoor wordt ingebroken. Even zovele malen is er ook een aanzienlijke schade aangericht.

Oorlog, beter dan niets doen

PARIJS - "Oorlog is vreselijk. Maar als het onrecht zo groot is, is het beter dan niets doen".

Zo reageerde kardinaal Albert Decourtray, voorzitter van de Franse bisschoppenconferentie, toen de Franse radio hem naar zijn mening over de Golfcrisis vroeg. Volgens de aartsbisschop van Lyon zijn vele Fransen van mening dat oorlog te verkiezen is boven lafheid. Decourtray noemde het gijzelen van onschuldige mensen een "buitengewoon groot onrecht" en een schending van "de meest elementaire mensenrechten". Hij liet zich positief uit over de Franse regering die, nadat alle Franse gijzelaars waren vrijgelaten, haar houding tegenover Irak niet veranderde.

POLEN wil op 1 juni volgend jaar een effectenbeurs openen in WARSCHAU. De beurs zal in eerste instantie een eenvoudig karakter hebben. Van handel in opties en andere afgeleide beleggingsinstrumenten met een wat speculatiever karakter wordt voorlopig afgezien.

MENSEN

■ *Audrey Hepburn (links) brengt een bezoek aan Vietnam in haar hoedanigheid van "Goodwill Ambassador" voor de Unicef. Zij is er om onder andere met generaal Vo Nguyen Giap (rechts) waarnemend minister president van Vietnam de problemen waarmee kinderen uit dat land te maken hebben te bespreken.*

Per ongeluk dood

In de Nederlandse ziekenhuizen **overlijden** jaarlijks 2.000 mensen door medische ongevallen en aan de gevolgen van in het ziekenhuis opgelopen infecties. Oud-huisarts A.F. Tempelaar stelt dit in de scriptie "Veiligheid en risico in de gezondheidszorg" die hij in het kader van de opleiding algemene gezondheidszorg heeft geschreven.

Tempelaar, op het ogenblik adviserend arts van een ziekenfonds, denkt dat het aantal sterfgevallen nog veel hoger is, aangezien er over chirurgische fouten geen gegevens bestaan. Hij zegt in het nieuwsblad gezondheidszorg dat het aantal sterfgevallen tengevolge van narcose - ongeveer 70 per jaar- laag is.

Hij schat dat jaarlijks 60.000 tot 75.000 mensen in het ziekenhuis worden opgenomen in verband met een ongewenst effect van de behandeling. Ruim de helft van hen is ouder dan 65 jaar.

Van de opgenomen patiënten krijgen er jaarlijks tussen de 225.000 en 450.000 (15 a 30 procent) te maken met complicaties doordat er bij de behandeling iets mis gaat. Ongeveer een kwart van hen zou daardoor min of meer ernstige schade oplopen.

Tempelaar heeft tenslotte becijferd dat jaarlijks 75.000 tot 105.000 opgenomen patiënten (5 tot 7 procent) een ziekenhuisinfectie oplopen, waardoor het verblijf in het ziekenhuis in totaal met 150.000 tot 250.000 dagen wordt verlengd.

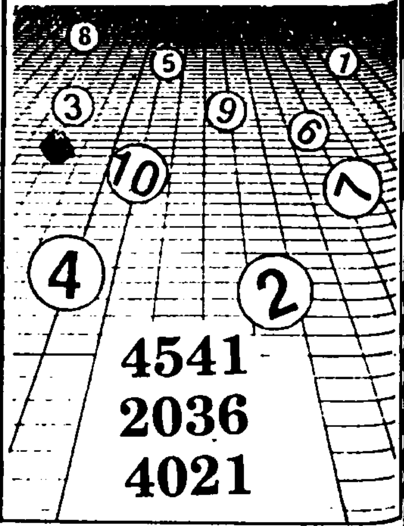
Eerder dit jaar kwam de Nijmeegse klinisch-fysicus ir. T. Zelders in het nieuws met de schatting dat jaarlijks 1.000 mensen overlijden door ongelukken met niet deugende medische hulpmiddelen. In juni 1988 berekende de chirurg A. Kerver in een proefschrift dat in het ziekenhuis opgelopen infecties jaarlijks -direct of indirect- aan ruim 3.000 mensen het leven kosten.

TELECURAÇAO

ZATERDAG
17.00 Telefiesta met tante Irma;
18.00 Spotlight on Sports;
18.57 Kòktel Turistiko met captain Sterling;
20.00 Telenotisia;
20.30 Teatro Klasiko;
22.00 Wega di Number Kòrsou;
22.07 Estreno;
23.30 Sluiting.

ZONDAG
16.15 Sena di Señor;
17.00 Sala di konsierto;
17.50 Wega di Number Kòrsou;
18.00 Di bishita ku.....;
18.30 E Oloshi/Wil di Suerte;
19.30 Modisima;
20.00 Telenotisia;
20.30 Shete dia;
21.00 Telecuraçao Special;
22.30 Gevarieerd Muziek;
23.30 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden)

Wega di Number Kòrsou

TBS

ZATERDAG
12.30 SEC Football
16.05 Munsters
16.35 Beverly Hillbillies
17.05 Andy Griffith
17.35 Happy Days
18.05 World Championship Wrestling
20.05 Movie: 'Chiller (1985, Paul Sorvino)
22.05 U.S. Olympic Gold
23.20 Night Tracks - Chartbusters
01.05 Movie: 'Electric Dreams (1984, Lenny Von Dohlen)
03.05 Night Tracks

ZONDAG
13.35 Movie: 'Time Travelers (1976, Sam Groom)
15.05 Movie: 'Top Cat and the Beverly Hills Cat
17.05 Tom & Jerry's Funhouse
17.35 Captain Planet
18.05 NWA Main Event
19.00 Movie: 'Track of the Cat (1954, Robert Mitchum
21.00 National Geographic Explorer
23.00 Network Earth
23.30 Love After Marriage
24.00 Til Help Arrives
24.30 World Tomorrow
01.00 Please help me lose weight
01.30 Will your kids make the grade
02.00 Soloflex
02.30 Larry Jones
03.00 Beauty Breahthrough
03.30 Master Wok
04.00 NWA Main Event
05.00 Hogan's Heroes
05.30 Gomer Pyle

Ivana Trump vraagt scheiding aan

Ivana Trump, de vrouw van de Amerikaanse onroerend goed-magnaat Donald Trump, zal "met leedwezen" een verzoek tot **echtscheiding** indienen, zo heeft haar advocaat vrijdag in New York aangekondigd.

De Trumps leven al vanaf februari gescheiden, waarbij de populaire Amerikaanse pers uitgebreid melding heeft gemaakt van Donalds' verhouding met fotomodel Marla Maples.

De breuk tussen Ivana en Donald Trump haalde wereldwijd de kranten toen Ivana voor de rechter het contract dat zij voor haar huwelijk had gesloten aanvocht, waarin stond dat zij bij een scheiding recht had op tien miljoen dollar (17 miljoen gulden) en het landhuis in Connecticut (met een waarde van 12 miljoen dollar).

De financiële moeilijkheden waar Trump de laatste tijd mee te kampen heeft verklaren Ivana's verzoek tot echtscheiding wellicht, merkte haar advocaat op. In 1988 werd Trumps' vermogen nog op drie miljard dollar geschat, maar volgens de Amerikaanse televisie is Trump nu nog maar zo'n 500 miljoen dollar waard.

Onderzoek naar voedselallergie

Overgevoeligheid voor bepaalde voedingsstoffen komt veel vaker en in veel ernstiger mate voor dan men tot nu toe had gedacht. Het is een maatschappelijk probleem dat niet mag worden onderschat, menen de Nederlandse verenigingen van huisartsen, voedingsdeskundigen, diëtisten en medisch specialisten. Deze maand komen zij gezamenlijk met een definitief standpunt ten aanzien van **voedselallergie**.

Twaalf procent van de bevolking zegt allergisch of overgevoelig te zijn voor voedingsmiddelen of bestanddelen hiervan. Vrouwen blijken over het algemeen gevoeliger (15 procent) dan mannen (9,5 procent). Fruit, chocolade en groenten worden het meest genoemd als oorzaak. De meest voorkomende symptomen zijn huidklachten (44 procent), maag- en darmklachten (31 procent) en klachten van de luchtwegen (12 procent).

Op grond van eerdere studies in het buitenland waren de deskundigen tot de conclusie gekomen dat de intolerantie voor voedingsstoffen weinig voorkwam. Men schatte het percentage op 0,5 tot 1 procent. Uit een onderzoek van TNO onder de bevolking blijkt echter dat dit percentage veel hoger ligt. Uitgaande van een gemiddelde van 12 procent betekent dit dat 1,8 miljoen mensen allergisch zijn voor bepaalde voedselprodukten. De onderzoekorganisatie wil nu bij huisartsen nagaan in hoeverre zij met gevallen van voedselallergie te maken krijgen.

Bronchus verwijderd

Bronchusverwijdende geneesmiddelen kunnen als ze langdurig meer dan een keer per dag worden gebruikt, de longfunctie verslechteren. Huisarts en patiënt hebben die achteruitgang echter vaak niet in de gaten omdat de klachten niet verergeren.

Volgens de Nijmeegse epidemioloog ir. C. van Schayck zijn aanvullende medicijnen nodig. Hij stelt dat in zijn proefschrift waarop hij dinsdag promoveert aan de katholieke universiteit Nijmegen.

Bronchusverwijdersstimuleren de doorstroming van de luchtwegen en nemen zo de directe klachten van carapatiënten weg. Ze hebben alleen geen effect op de echte oorzaak van de ziekte. Ontstekingsremmers hebben dat wel. Van Schayck adviseert huisartsen patiënten die vaker dan een keer per dag **bronchusverwijders** nodig hebben ook ontstekingsremmers voor te schrijven. Bovendien kan de huisarts voor een keer doorverwijzen naar de specialist.

Onderzoek naar nieuwe pil

In Rotterdam komt een centrum dat het **onderzoek** gaat coördineren van een nieuwe oestrogeenvrij anticonceptiemiddel. Ziekenhuizen uit binnen- en buitenland gaan dit voorbehoedmiddel b-oval, dat mogelijk borstkanker kan voorkomen, testen. Het Aletta centre in Rotterdam, genoemd naar de eerste vrouwelijke arts in Nederland Aletta Jacobs, gaat de gegevens registreren van ongeveer duizend gebruiksters. Een woordvoerder van het academisch ziekenhuis Dijkzigt in Rotterdam, waar het middel mede is ontwikkeld, heeft dit vrijdag bevestigd.

In Dijkzigt en in het Academisch ziekenhuis Utrecht hebben de afgelopen drie jaar ongeveer vierhonderd proefpersonen aan onderzoekingen meegedaan. Ongeveer de helft heeft het middel gedurende een jaar ook daadwerkelijk gebruikt als voorbehoedmiddel.

Voordat de proef door de overheid werd toegestaan, moest de pil echter worden beoordeeld op de veiligheid voor de gezondheid. Het was de eerste keer dat in een pil het hormoon melatonine was verwerkt. De voorlopige onderzoeksresultaten zijn volgens de onderzoekers, onder wie de gynaecoloog A. Alberda van Dijkzigt, positief. Zeker als het gaat om de voorkoming van zwangerschap en van vervelende bijverschijnselen.

***

Het financiele dagblad the WALL STREET Journal wordt in de VS duurder. De prijs van een los exemplaar wordt per 3 december verhoogd van vijftig tot 75 dollarcent. Aanleiding voor de verhoging is de stijging van de kosten. Sinds 1984 is de prijs niet verhoogd.

Geboren:

Noel

zoon van
Rauf Engels
en
Darlene Engels-Hendrikse

broertje van:
Rauf René
Christel
Didier

Curaçao, 1 november 1990.

HBO

ZATERDAG
12.30 Wrong Guys (PG)
14.00 Day the Senior Class Got Married
15.00 Blue Skies Again (PG)
16.30 Big (PG)
18.15 In the Mood (PG13)
20.00 Harlem Nights (R)
22.00 HBO Comedy Hour: Joe Piscopo in Concert
23.00 Fish Called Wanda (R)
24.50 Watchers (R)
02.25 One Man Force (R)
04.10 Harlem Nights (R)

ZONDAG
12.00 Solarbabies (PG13)
13.30 Stealing Home (PG13)
15.15 Stand & Deliver (PG)
17.00 Gunplay: Last Day in the Life of Brian Darling
17.30 Cocoon (PG13)
19.30 Beyond the Stars (PG)
21.00 Alien (R)
23.00 Dream On: Sole Sister
23.30 1st & Ten: Going in Style
24.00 Heart of Midnight (R)
01.35 HBO Gomedy Hour: Blake Clark
02.35 Terror within (R)
04.05 HBO Comedy Hour (George Carlin)
05.10 Staying Together (R)

AMIGOE Fax: 674524 Tel: 672000

UITGEVERIJ AMIGOE N.V.
Scherpenheuvel z/n of P.O.B. 577
Curaçao N.A.
Giro 440.000
Bankrek. nr.: 11-07-313
Algemene Bank N.V.
Bankrek. nr.: 874.825.10
Maduro & Curiel's Bank N.V.

CURAÇAO
Centrale (alle afdelingen)
672000

Directie:
Ingrid de Maayer-Hollander
Leeward News Holding

Hoofdredactie:
A. van Leeuwen(adjunct-hoofdredactrice)
N. Hendrikse (eindredacteur ÑAPA)

Overige leden Redactie:
Toon van Dongen, Jacoline Steegstra, Bob Harms, Sheila Rhodes (secretaresse), Chris van Grol (sportmedewerker), Solange Isselt (opmaak) en Ken Wong (fotograaf)

ADVERTENTIE-AFDELING
Acquisitie:
Viola Bernardus en Janny Naaldijk
Aanname advertenties:
Maandag t/m vrijdag van 07.30-15.30 uur
Alle advertenties voor de komende dag moeten 1 dag van tevoren vóór 15.30 binnen zijn.

ZOEKERTJES verschijnen op dindag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 07.30-15.30 uur worden opgegeven, behalve op zaterdag.

Alleen zoekertjes die op maandag en donderdag vóór twaalf uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

UITGEVERIJ AMIGOE ARUBA
Caya G.F. Betico Croes 110
Tel: 24333 (drie lijnen)
Faxnummer: 22368

Eindredacteur/Directeur
Jos van der Schoot
Redactie: Ramiro Tromp, Anna Tromp-Van der Schoot, Djisbie Franken (fotograaf)
Advertentie-afdeling: Etleen Clemencia-Landsmark

BONAIRE
Correspondent:
Hubert Linkels, Kaya Gobernador N. Debrot 154 tel: 8627

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams, P.O Box 366, tel: 22580 / 22764
Faxnummer: 25868

Abonnementen en advertenties:
The Chronicle, Grounddove Road, Pointe Blanche, tel: 23919.

ST. EUSTATIUS:
Vertegenwoordigster / Correspondente:
Mevrouw Peggy van de Horde, Whitewallweg 1

HILVERSUM
correspondenten:
B. Jos de Roo en Victor Hafkamp: Radio Nederland Wereldomroep (tel: 035-724300)

Persagentschappen: ANP en AP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabantse Pers

DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.

DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Distrieo N.V. Tel: 370503, 370504 en 370304

Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 208.000, Maduro Bank rek. nr: 286.330.08 en ABN rek. nr: 11.15.626
Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333
Bonaire (abonnementen en incasso): mv. A. Wong-Loi-Sing, Kaya Cacique 4

Losse nummers 50 cent:
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen **vijftien gulden per maand**

Buiten Antillen (Nederland):
NAf. 80,15 per maand (luchtpost) of NAf. 24,-- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

Heer Bommel en de Platmaker door Marten Toonder

6684 — Heer Bommel begaf zich naar het hoofdbureau van politie en trad daar binnen met de aanstootgevende zwam. 'Ik wens commissaris Bas te spreken', verklaarde hij. 'Het gaat om het onbevoegd planten van onkruid in mijn tuin, en dan kan ik het meteen over het platmaken hebben..'

'Hij is er niet', mompelde een agent die bezig was door een sterk vergrootglas een kast te onderzoeken. 'Vannacht was hij er nog', sprak een ander, die zich op handen en voeten onder het bureau bewoog. 'Hij zat te tobben, zogezegd; met de deur op slot. Maar nu is hij weg. Geen spoortje hier. Heb jij wat, Knoppers?'

'Geen bewijsje', zei de beambte, die met de loupe [illegible] Nee, de commissaris is spoorloos verdwenen. Een geheimzinnige zaak, meneer Bommel! Want vanmorgen was de deur nog op slot. We hebben ons met geweld toegang moeten verschaffen'.

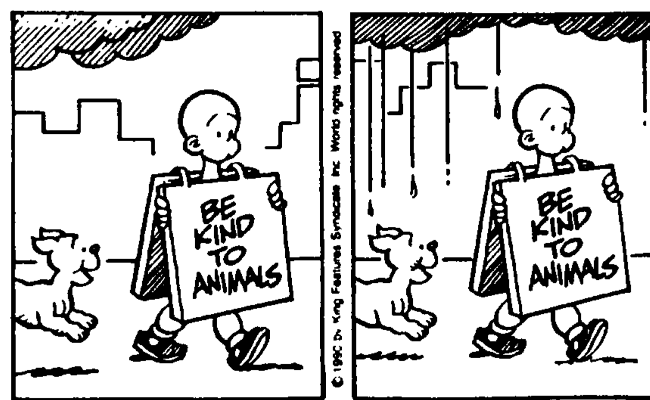
'Misschien is hij uit het raam geklommen', bracht heer Ollie zwakjes in het midden. Deze mogelijkheid werd echter onmiddellijk weggewuifd.

'Daar zitten tralies voor', zei de agent Knoppers. En zijn collega, die nu van onder het bureau te voorschijn kwam vulde aan: 'Het is onmogelijk, dat hij de kamer verlaten heeft. En toch is hij er niet! Het is een raadsel. Hij kan toch niet als papier onder de deur door geschoven zijn?'

Heer Bommel wilde glimlachen om dat idee, maar halverwege verstrakten zijn gelaatstrekken en het koude zweet brak hem uit.

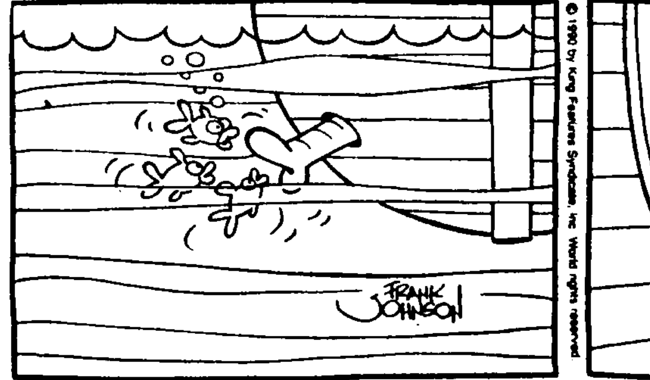
'Onder de deur door...' prevelde hij. 'Als papier...! Maar dan... maar dan zou hij plat geweest moeten zijn!! Wat een vreselijke gedachte!'

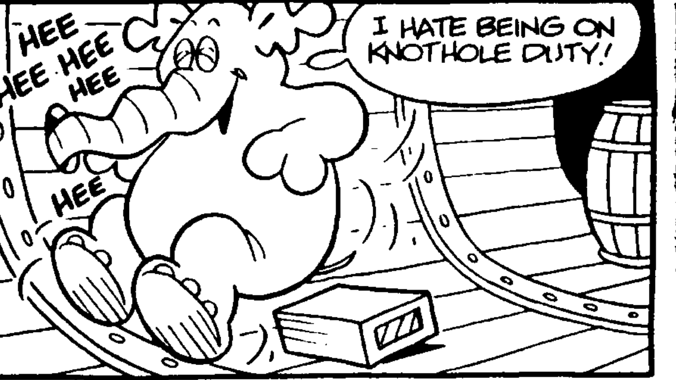
HENRY ® By Dick Hodgins

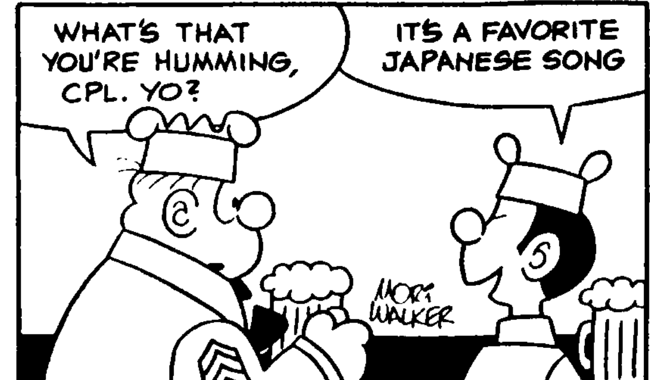

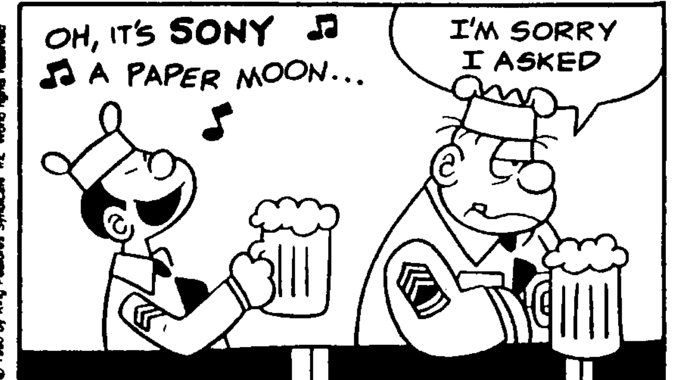
BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

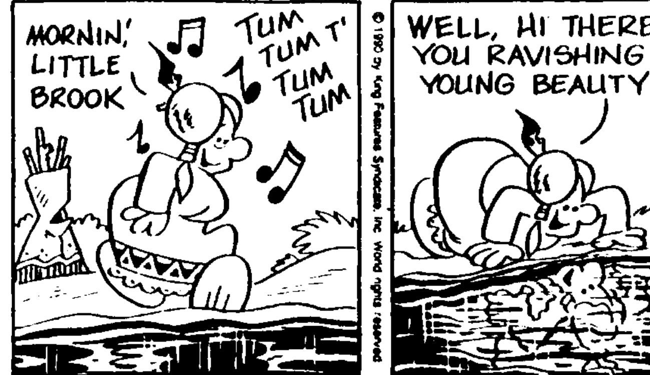

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

Nieuwe aanpak kanker:
Genetische therapie moet ziekte overwinnen

De eerste genetische therapie tegen kanker - binnenkort gereed voor toepassing op patiënten - opent een geheel nieuw tijdperk waarin nieuwe genen aan het lichaam worden toegediend ter bestrijding van kanker. De bedoeling van deze methode is om de natuurlijke weerstand van de mens tegen kanker drastisch te verhogen.

De Food and Drug Administration (FDA), de instantie die controle uitoefent op alles dat met voeding en medicijnen te maken heeft in de Verenigde Staten, kan elk moment haar goedkeuring geven aan de therapie. Volgens dr Steven Rosenberg van de National Cancer Institute zullen patiënten van deze instelling als eersten volgens de nieuwe methode behandeld worden. Deze mensen met een erge vorm van kanker (malignant melanoma) komen het eerst in aanmerking. Blijkt de methode succesvol dan zal deze therapie binnen de drie jaar op grote schaal voor kankerpatiënten beschikbaar zijn.

NIEUWE TECHNIEK

Het is een nieuwe techniek die een enorme invloed zal hebben op medicamenten", zegt Rosenberg. De meest gebruikte methoden bij het behandelen van kanker geschiedt met uitwendige hulpmiddelen zoals ontleedmessen, injecties of chemotherapie en bestraling. Genetische therapie is erop gericht de cellen van het lichaam andere eigenschappen te geven om afdoende de ziekte te bestrijden.

Rosenberg's proef zal de eerste zijn die door middel van genetische therapie een ziekte die miljoenen mensen treft probeert te bestrijden. Het experiment komt vlak na een eerste poging ter bestrijding met deze therapie van een andere ziekte. Een 4-jarig meisje dat aan de zeldzame ziekte "Bubble Boy" lijdt, werd succesvol behandeld. Deze aandoening komt zelden voor en is een erfelijke ziekte waarbij het afweersysteem niet goed functioneert. "Zij werd sinds 14 september van dit jaar behandeld en tot nu toe gaat het goed met haar. Wij zijn erg hoopvol gestemd", zegt dr French Anderson van National Heart Lung and Blood Institute. Hij heeft samen met Rosenberg en een derde arts een nieuw gen in de witte bloedlichaampjes van het meisje geïnjecteerd. Dat gen zal een uiterst belangrijk enzym dat aan haar afweersysteem ontbreekt, moeten produceren. De procedure werd vorige week herhaald. Het resultaat ziet er tot nu toe goed uit.

Dankzij deze nieuwe experimenten zullen de drie medici, Rosenberg, Anderson en Blaese, de geschiedenis ingaan als de pioneers van genetische therapie.

Nu deze pogingen in het voetlicht zijn gebracht, wordt door artsen verspreid over de Verenigde Staten geëxperimenteerd met genen, bij het behandelen van borst-, blaas- en, dikkedarmkanker. Verder wordt er geëxperimenteerd met AIDS-patiënten, hartziekten en andere genetische ziekten.

De artsen zijn van mening dat kanker echter prioriteit moet krijgen bij deze nieuwe behandeling omdat genetische ziekten zeldzaam zijn. Het aantal mensen dat aan kanker lijdt is trouwens enorm groot.

De artsen leggen uit dat het principe van de methode eenvoudig is. Wat er gebeurt, is dat er een nieuwe gen wordt geleverd aan het DNA, of genetische materiaal van een cel. Volgens de theorie moet het nieuwe gen de afwezige of niet goed functionerende gen corrigeren.

Het menselijk DNA bestaat uit 46 chromosomen die elk vijftig- tot honderdduizend genen huisvesten. Genen zijn biologisch te vergelijken met de programma's van een computer. Zij bepalen alles van het lichaam van de kleur van de ogen tot celfunctie.

VIRUS

Wat bij de eerste twee pogingen werd gebruikt, is gewoon een virus niet veel verschillend van een welke verkoudheid veroorzaakt. Virussen hebben de eigenschap nieuwe genen naar een cel over te kunnen brengen.

Bij genetische therapie wordt het ziekteverwekkende deel van een virus onschadelijk gemaakt en de wetenschapper bepaalt wat het nieuwe geïnjecteerde materiaal moet doen. Bij de therapie van Rosenberg, instrueert het nieuwe gen het lichaam een anti-kanker hormoon te produceren, dat de voedingsstoffen naar een tumor toe moet afsnijden.

Rosenberg heeft reeds eerder geëxperimenteerd met een soortgelijke methode, waarbij het is gelukt sommige tumoren te vernietigen en andere tot 50% terug te brengen in omvang.

Ondanks alle positieve berichten omtrent genetische therapie wordt "binnenkort beschikbaar" vertaald door "zeker nog tien jaar" voordat het op grote schaal zal kunnen worden toegepast op mensen die aan andere ziekten dan kanker lijden.

Volgens Anderson zijn er drie dingen die gedaan moeten worden alvorens genetische therapie op grote schaal toegepast kan worden voor andere ziekten: *Artsen moeten een eenvoudig afleveringssysteem ontwikkelen die zo in een buis kan worden gedaan, op de kast wordt gezet en zodoende makkelijk ter beschikking is. Patiënten kunnen dan zo op de artsenpraktijk worden ingespoten.

*Het gen moet zijn defecte tegenhanger herkennen en vervangen.

*De dosis van de substantie van het nieuwe gen moet worden gecontroleerd. Tot slot stelt Anderson; "Ofschoon het jaren kan duren voordat genetische therapie een grote invloed zal hebben op het leven van de meeste mensen, zal deze techniek in staat zijn het lijden van velen, als gevolg van ziekte, te verzachten.

De familie Jessurun van de Mamayaweg 22 ontving uit Nederland het heuglijk bericht dat Ludwig Jessurun op 25 oktober is geslaagd als arts. Ludwig is oud-leerling van het Radulphuscollege en heeft zijn medische opleiding genoten in Suriname, Canada en Nederland.

In BRAZILIE zijn de consumentenprijzen in oktober met 14,2 procent gestegen na een inflatie van 12,76 procent in september. De inflatie op jaarbasis beloopt 3000 procent.

Joan Bishop op symposium:
Supermoeders staan zwak in Caribische samenleving

—WILLEMSTAD - Recente onderzoekingen hebben aangetoond dat alleenstaande vrouwen met kinderen het grootste deel van de armste groep in het Caribisch gebied uitmaakt. Deze vrouwen blijken bovendien het meest kwetsbaar ten aanzien van sociale en economische stress, zoals ongewenste zwangerschap, abortus, slechte gezondheid, kindermishandeling, geslachtsziekten, onderwijs- en werkkansen en economische onzekerheid. Dit werd vastgesteld door de uit Trinidad afkomstige dr Joan Bishop, directrice van de 'Population Programme Unit' aldaar. Zij hield een lezing op het congres 'Family and child: research and perspectives for the decade', dat Congrecur dit weekeinde organiseerde in het Caribbean Hotel. Wat Curaçao betreft meldde de psycholoog Nelson Coffie overeenkomstige bevindingen. De economische aspecten van het grootbrengen van kinderen op Curaçao werden belicht door drs Cedric Eisden. Vice minister-president Louis Gumbs verrichtte de opening van dit belangwekkende congres.

Coffie verrichtte op Curaçao een onderzoek onder 99 kinderen die te kampen hebben met emotionele-, gedrags- en relatieproblemen, waaruit blijkt dat 56% van deze probleemkinderen bij alleenstaande moeders wonen. Gezien het feit dat meer dan de helft van alle Curaçaose moeders buitenshuis werkt, stelde Coffie vast dat het kind thuis niet meer voldoende kan rekenen op emotionele en morele steun. 'Economische en materiële belangen winnen binnen gezinssituaties helaas terrein, waardoor emotionele en relationele opvang van het kind in het gedrang komen', aldus de psycholoog. Hij gaf aan dat kinderen die in een 'uitgebreid' gezin wonen waar meerdere generaties - veelal noodgedwongen - in een huis wonen in elk geval het voordeel hebben dat er altijd opvang is van bijvoorbeeld een grootmoeder of een oom. 'Nog afgezien van de gezinsstructuur is de kwaliteit van interactie met mannen en vrouwen (vader, moeder, grootmoeder, tante, oom) essentieel voor de mentale ontwikkeling van het kind', voegde hij er aan toe

De sociologe Rubya Maduro meldde een gestage toename van 'illegaal' geboren kinderen. Werden er in 1981 nog 1411 illegale baby's geboren, in 1989 waren dit er al 1537. Zij stelde bovendien vast dat er steeds meer moeders bewust ongehuwd zijn: de zogenaamde BOM-moeders. Joan Bishop, die veel onderzoek doet naar de positie van kansloze Caribische vrouwen, noemde deze groep 'poor, pregnant and powerless'. 'Waarom laten die vrouwen nooit iets van zich horen?', vroeg zij zich af. De pedagoog Paulo Friere geeft hiervoor de verklaring dat ze het product zijn van economische, sociale en politieke dominantie en het slachtoffer van paternalisme. 'Deze vrouwen hebben nooit geleerd een kritisch bewustzijn te ontwikkelen en kunnen hun levenssituatie daarom nauwelijks onder woorden brengen', aldus Bishop.

Veel zwarte Caribische vrouwen hebben van oudsher te kampen gehad met slavernij en structurele armoede, betoogde Bishop. 'De meester-slaaf verhouding heeft systematisch het vertrouwen tussen de zwarte man en vrouw vernietigd, omdat slaven geen rechten hadden en ze het eigendom waren van blanke meesters. Bovendien mochten slaven niet altijd in een gezinsverband wonen. De slaveneigenaars gebruikten de vrouwen voor het werk, om nieuwe slaven ter wereld te brengen en voor hun eigen sexuele bevrediging.' In deze situatie had de natuurlijke vader geen verantwoordelijkheid voor zijn kinderen. Deze taak werd overgenomen door de meester, die de kinderen voorzag van een naam, onderwijs, voedsel en behuizing. Deze vorm van paternalisme zit volgens Bishop nog diep geworteld in de samenleving, waarbij de staat de taken van de vroegere meester lijkt te hebben overgenomen.

INCEST

Het op jonge leeftijd zwanger raken brengt de aanstaande moeder vaak in emotionele en economische problemen. Vaak is zij niet in staat haar kind de steun te verlenen die het nodig heeft, waardoor het kind zich verlaten voelt en een pover beeld van het moederschap krijgt. De zorg wordt in veel gevallen verleend door de grootmoeder. Studies die verricht zijn naar vader-dochter incest geven aan dat de moeder hierbij een passief stimulerende rol kan spelen. Vanuit de angst voor intieme relaties met mannen en mogelijke ervaringen met sexueel misbruik kan het gebeuren dat de moeder haar - nieuwe - partner sexueel afwijst en het oogluikend toestaat dat de 'vader' zijn verlangens op haar dochter projecteert. Bishop acht het noodzakelijk dat er studies verricht gaan worden naar incest in het Caribisch gebied, omdat gebleken is dat incestslachtoffers vaak te kampen hebben met leerproblemen en lichamelijke klachten. Ook komen onder deze groep relatief meer zelfmoordpogingen voor en zijn ze vaker sexueel actief met meerdere partners.

SUPERMOEDERS

Alleenstaande moeders krijgen in het merendeel van de gevallen geen financiële steun van de vader van haar kind. Soms zijn de vaders werkloos en vaak hebben deze mannen kinderen bij verschillende vrouwen waarbij ze alleen hun huidige partner economisch ondersteunen. Deze 'supermoeders' zijn dan gedwongen te gaan werken en getroosten zich veel moeite hun kroost naar behoren te voeden en op te voeden. Het gebeurt niet zelden dat de zorg zoon tijdens de afwezigheid van de moeder de zorg voor de jongere kinderen op zich moet nemen, waardoor hij een soort vaderrol vervult. Deze te grote verantwoordelijkheid en het ontbreken van een vaderfiguur waaraan de zoon zich kan spiegelen maken hem later een onverantwoordelijke vader, aldus Bishop. Deze vicieuze cirkel dient doorbroken te worden, vervolgde zij. Onderzoek naar de kwalitatieve aspecten van de man-vrouw verhouding moet een licht doen schijnen over de verwachtingen die de sexen van elkaar en van zichzelf hebben. Ook zal gekeken moeten worden naar de mechanismen die een rol spelen bij de mannen die de overgang van jongen- naar manzijn wel succesvol hebben doorgemaakt. Bishop pleit bovendien voor het betrekken van mannen in geboorteregeling en anticonceptie. De beslissing om kinderen te willen is een aangelegenheid van zowel de vrouw als de man, meent zij.

MINIMUM

De economische gevolgen van het opvoeden van kinderen op Curaçao werden onder de aandacht gebracht door drs Cedric Eisden. In Curaçao zijn volgens de schattingen van Eisden 12.000 mensen aangewezen op onderstand. Deze mensen ontvangen zo'n 300 gulden per maand, terwijl de minimum levensstandaard uitgaat van 1000 gulden. 'Men wordt gedwongen dit lage inkomen aan te vullen door 'informele werkzaamheden' als schoonmaken, het verkopen van lootjes en zelfgemaakte cake', aldus Eisden. Ook kinderen worden gedwongen door bijbaantjes het gezinsinkomen te vergroten, waarbij Eisden een onderscheid maakt tussen 'zachte informele' verdiensten zoals het verkopen van kauwgom, autowassen en 'harde informele' handel zoals die in drugs. Een legalisering van bepaalde activiteiten binnen de zachte informele sector zou volgens hem de nodige vergunningen mogelijk maken en de werkgelegenheid kunnen vergroten. De mensen die dan formeel aan het werk zijn kunnen dan bovendien bij banken terecht voor hun loon en eventuele credieten. Deze omschakeling zou heel voorzichtig verricht moeten worden om deze mensen geen schrik aan te jagen. 'Ook zal deze formalisatie leiden tot meer tijd voor de ouders om hun kinderen op te voeden en zullen de kinderen weer tijd hebben om naar school te gaan. Deze groep mag niet langer gestraft worden voor hun gemiste kansen in het verleden', aldus Eisden.

HENNIE HARINCK

Na bezoek aan Europa:
Bush naar Golf

ROCHESTER - De Amerikaanse president George Bush zal op 22 november naar Saudi-Arabie gaan om een bezoek te brengen aan de Amerikaanse troepen en om koning Fahd te ontmoeten. Dit heeft het Witte Huis vrijdag bekendgemaakt.

Bush zal ook in die tijd naar Egypte gaan voor besprekingen over de Golfcrisis met collega Hosni Mubarak, zo verklaarde zijn woordvoerder in Minnesota, waar de president campagne voert voor de verkiezingen van komende dinsdag.

Bush vertrekt naar het Midden-Oosten na de CVSE-bijeenkomst (Conferentie voor Veiligheid en samenwerking in Europa) in Parijs op 19 en 20 november die hij zal bijwonen. Voor deze top maakt hij nog een kort uitstapje naar Praag op 17 november ter gelegenheid van de viering van de eerste verjaardag van de revolutie en naar Ludwigshafen in Duitsland waar hij een ontmoeting heeft met bondskanselier Helmut Kohl. In Tsjecho-Slowakije voert hij besprekingen met zijn ambtgenoot Vaclav Havel.

Politiewacht voor Santa Cruz

SANTA CRUZ — Over vijf maanden beschikt Santa Cruz over een nieuwe politiewacht, waarvoor minister van Justitie mr Hendrik Croes vrijdagmiddag de eerste steen legde (zie foto). Dat gebeurde in tegenwoordigheid van premier Nelson Oduber, leden van de ministerraad en Staten, vertegenwoordigers van het Openbaar ministerie en politie. Minister Croes wees erop dat reeds in 1980 plannen bestonden om een nieuwe politiewacht te bouwen.

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:

Licht tot half bewolkt en droog, morgenochtend mogelijk tijdelijk zwaar bewolkt met een plaatselijke bui en een kleine kans op onweer. Zwakke tot matige wind uit richtingen tussen oost en zuidoost. (03 en 16 knopen).

WEEROVERZICHT:

Een zwakke storing in de hogere luchtlagen zal in de komende 24 uur geleidelijk aan het weer op de Benedenwindse eilanden gaan beïnvloeden. Hierdoor zal de vochtigheid en onstabiliteit enigszins verder gaan toenemen en voor morgenochtend kunnen enkele plaatselijke buien boven de Benedenwindse eilanden tot ontwikkeling komen.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	Het weer	Max	Min	Neerslag mm
Aruba	licht bewolkt	31	27	0.0
Bonaire	licht bewolkt	--	--	0.0
Curaçao	licht bewolkt	32	27	0.0
St Eustatius	licht bewolkt	32	26	3.5
St Maarten	licht bewolkt	31	25	0.0
Amsterdam	zwaar bewolkt	10	3	2.0
Boston	half bewolkt	23	15	0.0
Kingston	regen	31	25	1.0
Chicago	geheel bewolkt	23	14	0.0
Miami	licht bewolkt	28	23	0.0
New York	licht bewolkt	24	16	0.0
Paramaribo	half bewolkt	32	24	3.5
Piladelphia	licht bewolkt	23	11	0.0
Port of Spain	licht bewolkt	33	24	0.0
San Juan	half bewolkt	33	24	0.0

Workshops

WILLEMSTAD — Het centrum voor Natuurgeneeskunde en Esoterische filosofie organiseert onder leiding van Astrid Noorden de volgende cursussen en workshops: Voetzonereflexmassage voor beginners op 29, 30, 31 oktober en 1 november, in het Centro di damas Sta. Maria, om 19.00 tot 22.00 uur.

Orientatiecursus Natuurgeneeskunde op 12, 13, 14 en 15 november, in het centro di damas Sta. Maria, om 19.00 tot 22.00 uur.

Oriëntatiecursus Homeopathie op 21, 22 en 23 november, in het Centro di damas Sta. Maria, om 19.00 tot 22.00 uur.

Reinigingsweekeinde te Coral Cliff, op 9, 10, 11 en 16, 17 en 18 november.

Dokter Antonie van den Bos,

specialist alternatieve geneeskunde,

zal van 19 december 1990 tot 4 januari 1991 op het eiland Curaçao zijn. Er zijn

NOG MOGELIJKHEDEN VOOR KORTE "GESPREKSKONSULTEN"

Bel voor afspraak: **Nederland 00-31.3404.17799 of schrijf Dokter van den Bos, Verlengde Slotlaan 9, 3707CA Zeist, Nederland.**

OPENBARE VERKOOP

Op woensdag 14 november 1990 des voormiddags om 10 uur zal ten kantore aan de Polarisweg 31-33 ten overstaan van één van de notarissen of diens plaatsvervanger van het kantoor Palm & Senior in het openbaar worden verkocht ex artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek:

een perceel grond gelegen in het Stadsdistrict van Curacao naar berekening groot 1.230m2, kadastraal bekend als Stadsdistrict Sectie A nummer 391, met het daarop gebouwde plaatselijk bekend als Jebes van Walbeeckplein 22 en 23, Damsteeg 2, 4 en 6 en Aasingh-straat 48, 50, 52, 54, 56 en 56A.

De veilingvoorwaarden liggen ter inzage op voormeld notariskantoor vanaf 8 dagen vóór de veiling en houden onder meer in dat iedere bieer gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

Nadere informatie betreffende financiering door de executerende bank zijn verkrijgbaar op onderstaand notariskantoor.

NOTARISKANTOOR PALM & SENIOR
Polarisweg 31-33
Tel.: 613199 - 613655.

Photo Art Studio Curaçao

zoekt wegens uitbreiding een

ALL ROUND VAKFOTOGRAAF
met internationale ervaring

Hij moet in het bezit zijn van het B-diploma vakfotografie. De voorkeur gaat uit naar iemand die bereid is te investeren.
Brieven met pasfoto's vóór 1 december sturen naar:

Photo Art Studio
Kaya Douwe Zalm 1, Willemstad, Curaçao.

WAARSCHUWING

De Commandant van de marinebasis Parera maakt bekend dat er schietoefeningen worden gehouden.

Op de schietbaan HATO:

WOENSDAG	07 NOVEMBER 1990 van 07.00 tot 18.00
VRIJDAG	09 NOVEMBER 1990 van 07.00 tot 18.00

Onveilig zeegebied ± 4000 meter uit de kust.

Op de schietbaan WACAO:

DONDERDAG	08 NOVEMBER 1990 van 17.00 tot 24.00

Onveilig zeegebied ± 4000 meter uit de kust.
Maximum verheffing ± 5000 ft.

Wegens uitbreiding van onze aktiviteiten zoeken wij voor direkte indiensttreding

een bouwkundig tekenaar op MTS-niveau

VEREISTEN:
- **Beheersing Nederlands, Papiaments en Engels**
- **Eigen vervoer**
- **Moet kunnen werken in teamverband.**

Salariëring en sekundaire arbeidsvoorwaarden overeenkomstig opleiding en ervaring.
Schriftelijke sollicitaties, vergezeld van curriculum vitae, te richten aan, of mondeling na telefonische afspraak:

STUDIO FOR INTERIOR AND ARCHITECTURAL CONSULTANTS
Rozenweg 4A/telefoon 76707

OPEN HOUSE
Ideas

Speciaalzaak voor: linnengoed voor Uw badkam[er] slaapkamer en eetkamer.

Wij hebben weer van alles binnen gekregen.
o.a.: **handdoeken, lakens, theedoeken, tafellakens.**

Teveel om op te noemen. Kom zelf even langs.

OPEN HOUSE: zaterdag 3 november, zondag 4 november 10 u. - 6 u.

Normale open. tijden:
dinsdag - donderdag - vrijdag: 3 - 6 uur 's middag
zaterdag 10 - 5 uur

Adres: Kaya Drs. Oy Sprock 35, Toni Koentjie
Tel.: 374816.

Stroomonderbreking

Veel werkzaamheden kunnen wij voor U uitvoeren zonder U te storen, doch ditmaal moeten wij de stroomvoorziening onderbreken op:

Zondag 4 november 1990
van 9 uur t/m 1 uur
PROF. KERNKAMPWEG KOMPLEET

SOME PEOPLE DON'T TAKE STUDYING BY MAIL SERIOUSLY

Some people believe that you cannot get a good education through Distance Education. Some people believe that because you are getting your education through a correspondence school that you don't have to work for your Diploma or your Degree. Some people confuse "phony degree mills" with legitimate Distance Education Schools. If you are one of these people, don't read any further.

ICS is looking for people who take their education SERIOUSLY, whether attending a traditional college or studying by mail. We are looking for people who will apply themselves and work hard to get the full value of the training that ICS offers. Diplomas and Degrees are issued upon successful completion of a course accredited by the National Home Study Council...your guarantee of a quality education. If you take your education seriously and want to train for a new career or improve your job skills for advancement in your present job, ICS may have the right career training for you. Choose from 44 career courses listed below. Select the one career field you would like to train for and indicate that choice in the coupon below. Cut out this ad and mail it to ICS TODAY. We will send you a detailed course outline and tuition schedule by return Air Mail. There is no obligation.

SEND FOR FREE FACTS—NO OBLIGATION Z430

ICS SINCE 1890
International Correspondence Schools, Dept. GOSB0
Box 1900, Scranton, Pennsylvania 18501, U.S.A.

ASSOCIATE IN SPECIALIZED BUSINESS DEGREE PROGRAMS
60 Business Management
61 Accounting
80 Business Management with option in Marketing
81 Business Management with option in Finance

ASSOCIATE IN SPECIALIZED TECHNOLOGY DEGREE PROGRAMS
67 Electronics Technology
63 Civil Engineering Tech.
62 Mechanical Eng. Tech.
65 Electrical Eng. Tech.

CAREER DIPLOMA PROGRAMS
56 Computer Programming
07 U.S. High School Diploma
59 Catering/Gourmet Cooking
20 Medical/Dental Office Asst.
57 Microcomputer Repair
08 Hotel/Restaurant Mgmt.
14 Air Conditioning & Refrig.
12 Interior Decorating
51 Fashion Merchandising
39 Motorcycle Repair
82 Surveying & Mapping
94 Fitness & Nutrition
89 Small Engine Repair
47 Veterinary Assistant
280B Building Trades
106 General Business
16 Practical English
04 Auto Mechanics
18 Bookkeeping
02 Electronics
21 Secretary
06 Electrician
29 Police Sciences
32 Art
69 Legal Secretary
55 Diesel Mechanics
87 TV/VCR Repair
09 Child Day Care
85 Drafting
35 Travel Agent
280A Architecture
280C Machine Shop
161 Engineering
41 Journalism/Short Story Writing
40 Photography
42 Dressmaking & Design

Get FREE Information—
Mail ENTIRE AD TODAY

Write the number of the one career that interests you ______
PLEASE PRINT

NAME ______ AGE ______
ADDRESS ______
CITY/COUNTRY ______

KPMG Klynveld Peat Grootens

Accountants

KPMG Klynveld Peat Grootens is een toonaangevend accountantsbureau. Zij biedt haar cliënten een breed pakket van gespecialiseerde diensten. Het bureau maakt deel uit van KPMG, een internationale dienstverlenende organisatie op het terrein van accountancy, belasting- en organisatie advies. KPMG Dutch Caribbean (Nederlandse Antillen en Aruba) kent een staf van circa 140 personeelsleden.
Bij onze dienstverlening wordt kwaliteit op topniveau nagestreefd.

KPMG Klynveld Peat Grootens te Curaçao heeft een vakature voor een

PERSONEELSFUNCTIONARIS (M/V)

De betreffende functie is voor ons bedrijf van uitermate groot belang omdat de menskracht in een organisatie als de onze van vitale betekenis is.

Wij bieden dan ook een boeiende functie in een dynamisch team.

Binnen de taken van deze functionaris vallen de volgende aandachtsgebieden:
* personeelsadministratie, waaronder het voeren van een geautomatiseerd personeelsinformatiesysteem;
* betrokken bij werving en selectie;
* geautomatiseerde salarisadministratie;
* onderhouden nauw contact en frequent overleg met PZ-afdeling KPMG USA en KPMG Nederland;
* administratieve ondersteuning van de studiebegeleiding en studieondersteunende aktiviteiten binnen KPMG Curaçao;
* administratieve ondersteuning periodieke werkevaluaties, beoordelingen en loopbaangesprekken.

Wij denken aan kandidaten met:
- ervaring op het gebied van personeelszaken;
- een VWO-opleiding en bij voorkeur een opleiding personeelszaken;
- goede contactuele eigenschappen;
- goede schriftelijke en mondelinge uitdrukkingsvaardigheden;
- bekendheid met automatisering;

Salariëring en arbeidsvoorwaarden zijn afgestemd op de opleiding, ervaring en capaciteiten.

Zij die interesse hebben in bovengenoemde functie kunnen hun sollicitatie schriftelijk binnen twee weken richten aan:

De heer J.H.E.G. van Dongen
KPMG Klynveld Peat Grootens
Kaya Flamboyan 5
Postbus 3082
Curaçao, N.A.

EILANDGEBIED CURACAO

Het Bestuurscollege van het Eilandgebied Curacao maakt bekend dat de heer

KAM ON WONG

een verzoekschrift bij het Bestuurscollege heeft ingediend ter verkrijging ingevolge de Vergunningslandsverordening (P.B. 1963 no. 28) van een KOFFIEHUIS- en RESTAURANT A VERGUNNING voor de lokaliteiten van het perceel gelegen te

HOENDERBERG NR. 1, alhier.

Dit verzoekschrift en de bijlagen liggen vanaf de dag na deze bekendmaking gedurende veertien dagen ter visie bij de Afdeling Algemene- en Juridische Zaken van het Centraal Bestuurskantoor aan de Theaterstraat no. 17, alhier, gedurende welk tijdvak een ieder het recht heeft schriftelijk zijn bezwaren tegen het verlenen van gevraagde vergunningen en toestemmingen kenbaar te maken bij het Bestuurscollege. Indien naar aanleiding van deze bekendmaking bezwaren worden ingebracht, kunnen zowel de verzoeker als degenen die bezwaren hebben ingebracht gedurende de termijn van één week na het hiervoor genoemde tijdvak van veertien dagen kennis nemen van de ingebrachte bezwaren bij de Afdeling Algemene- en Juridische Zaken.

Namens het Bestuurscollege van het Eilandgebied Curacao,
Het Hoofd van de Afdeling Algemene en Juridische Zaken,
Mr. R.A. Lourens.

ÑAPA
AMIGOE
ZATERDAG 3 NOVEMBER 1990
Weekend Bijlage

JENNIFER SMIT
...alle kunst trekt mij aan...

= door Jos de Roo =

Heel spannend vindt Drs Jennifer Smit de lezingencyclus die ze van 6 november tot 13 december op de Universiteit van de Nederlandse Antillen gaat geven. De moderne kunsthistorica gaat verschillende stromingen uit de westerse kunstgeschiedenis behandelen: van Picasso tot de pop art. Ze belooft dat er veel te kijken valt: dia's en video-banden, want alleen praten over beeldende kunst is zoiets als gaan vissen op de Tafelberg. Kennis en kijken stimuleren elkaar: hoe meer je weet, hoe meer je ziet, en hoe meer je ziet, hoe meer je weet.

Als een rode draad loopt door haar verhaal heen dat het haar gaat om het wegnemen van vooroordelen. Wat gekriebel en geklieder lijkt, weet ze in enkele zinnen in een historische kontekst te plaatsen en zo zin en betekenis te geven.

Geboren op Curaçao, waar ze achttien jaar woonde, studeerde ze in 1981 aan de Universiteit van Amsterdam af. Daar heeft ze in een schitterend grachtenpand ook een galerie, waarin ze onder meer Haïtiaanse wanddoeken en werken van de Arubaanse kunstenaar Stan Kuiperi bracht. Een gesprek met een vrouw voor wie haar vak haar passie is.

LEZINGENCYCLUS OVER WESTERSE KUNST

Pablo Picasso: 'Les demoiselles d'Avignon'

Kunsthistorica bestrijdt vooroordelen

JENNIFER SMIT: 'Kunst is mijn passie'

De vraag overvalt Jennifer Smit, waarom ze lezingen over westerse kunstgeschiedenis op een universiteit in het Caribisch gebied gaat geven. 'Ja, waarom?' herhaalt ze de vraag, alsof daar een vanzelfsprekendheid is gevraagd. Dan opeens snel pratend: 'Omdat ik afgestudeerd ben in de kunstgeschiedenis van de twintigste eeuw, dat is mijn vakgebied. Ik ga erin het Caribisch gebied over vertellen, omdat ik er geboren ben en omdat ik graag wat van mijn vaardigheden, als je dat zo mag stellen, zou willen overdragen. Ik heb natuurlijk toch een band met Curaçao, want ik ben er geboren, ik heb er achttien jaar gewoond en mijn moeder is een Antilliaanse. Ik vond dat het nu het goeie moment in mijn leven was om weer naar Curaçao te gaan en daar iets te gaan doen'.

Jennifer Smit gaat niet de hele westerse kunstgeschiedenis aan de orde stellen, maar alleen enkele belangrijke stromingen uit deze eeuw. 'Ik wil ermee bereiken dat de vooroordelen die er over de moderne kunst bestaan aan het einde van de lezingencyclus helemaal, of althans gedeeltelijk uit de weg zijn geruimd. Zulke vooroordelen bestaan over de hele wereld. Die wegnemen is voor mij een hele uitdaging. Ik hoop dan ook dat de mensen die de lezingen gaan volgen, daarop reageren'.

Een van de onderwerpen in de lezingencyclus is de Cobra-groep. Het algemeen verbreide vooroordeel over deze groep is dat ze maar een beetje aankliedert met verf. Jennifer Smit legt uit hoe ze denkt dat vooroordeel te gaan ontzenuwen. 'Karel Appel heeft wel eens gezegd: 'Ik rotzooi maar wat aan', maar zo'n uitspraak doet hij niet zomaar, daar zit een hele ideeënwereld achter. Als je die wereld niet kent en niet weet waar het over gaat, dan begrijp je niet waar het over gaat. Dat kliederen met die verf, dat bezig zijn met de materie, dat teruggaan naar het oer-begin van het menszijn, of zoals zij het zelf noemden: de oerstaat, dat was een fundamenteel denkbeeld binnen hun beweging. Je hoort ook vaak dat een kind dat ook kan maken. Dan zeiden zij: 'Juist, ja, kindertekeningen zijn ook nog niet gecorrumpeerd door de westerse samenleving'.

RAVAGE

'Om die Cobra-groep te begrijpen moet je niet vergeten dat er tussen 1940 en 1945 een enorme ravage over Europa woedde, en dat is dan nog zachtjes uitgedrukt. In 1948 toen Cobra werd opgericht, waren de mensen enorm gedesillusioneerd en de nieuwe ideeën die toen werden geboren, daar zitten verschillende dingen in: het teruggrijpen naar kindertekeningen, het teruggaan naar het oer-zijn van het menszijn en — nu komen we terug op Appel — het kliederen met de verf. Het is niet meer de kunstenaar die gaat zitten en keurig gaat schilderen, maar het is het bezig zijn met de materie en dat was voor hen op dat moment belangrijk'.

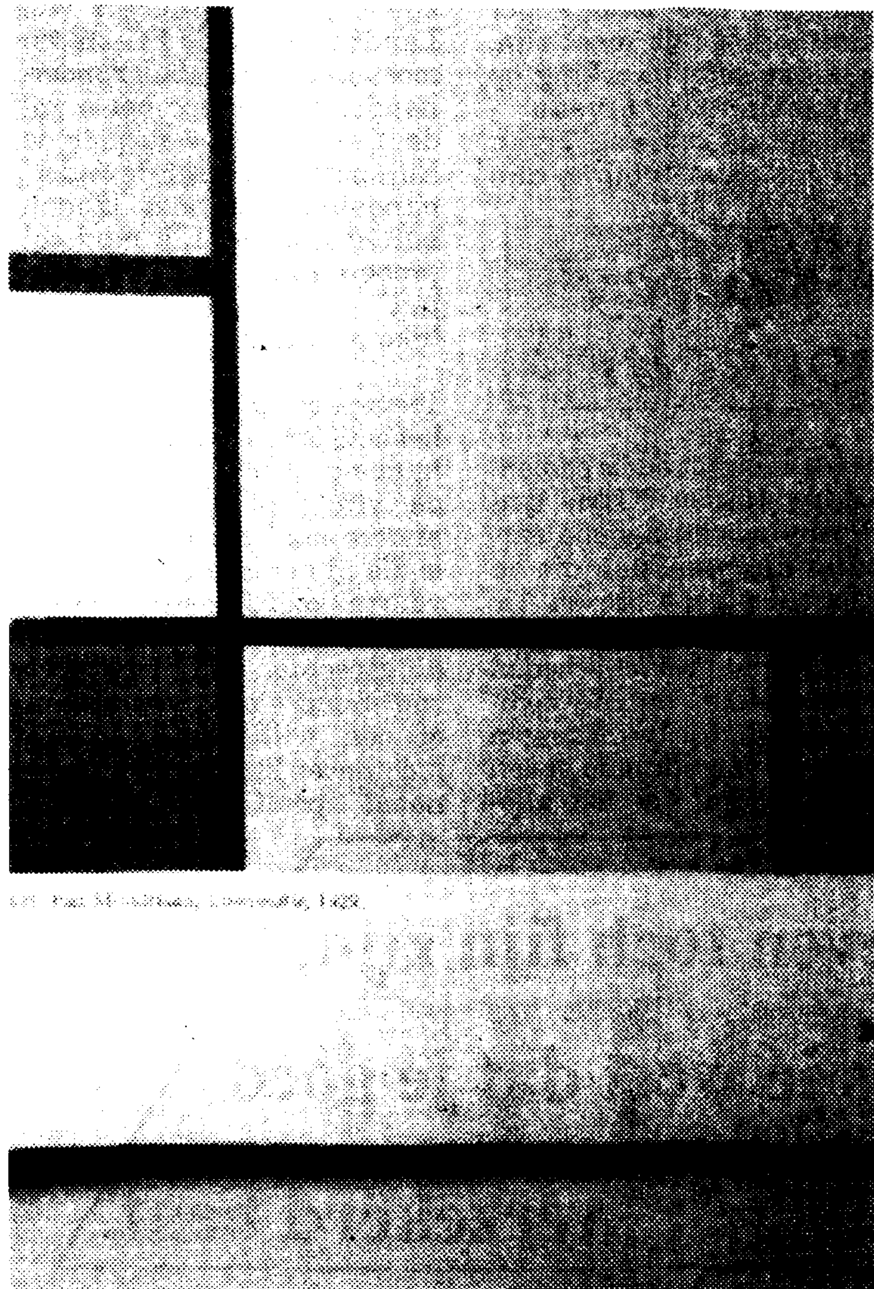
Na een algemene inleiding zal Jennifer Smit eerst de figuur van Pablo Picasso behandelen. Wordt die dan tegenwoordig niet algemeen gewaardeerd? Jennifer Smit: 'Bepaalde gedeelten van oeuvre worden enorm gewaardeerd, maar zijn laatste tien jaar — van 1963 tot 1973 —werd afgedaan als een periode waarin de oude meester probeert nog heel jong en zogenaamd erotisch te doen en dat vond men maar niets. Pas de laatste drie, vier jaar is men dat weer in een ander perspectief gaan zien'.

T-SHIRTJES

Een aparte lezing zal gaan over de Nederlander Piet Mondriaan. Welk vooroordeel zal Jennifer Smit over hem bestrijden? 'Als mensen aan Mondriaan denken, zien ze lijntjes en streepjes en vakjes met rode en blauwe kleuren. Zijn werk wordt ook op t-shirtjes afgedrukt. Dan denken mensen: 'Dat kan ik ook, ik kan ook lijntjes trekken en vakjes inkleuren, maar we moeten niet vergeten dat hij de eerste is die dat deed en als je niet weet wat hij daarvoor en daarna heeft gemaakt en als je niet weet wat voor soms zeer ingewikkelde, soms filosofische achtergronden daarmee te maken hebben, dan lijkt het inderdaad alsof iedereen dat kan, maar dat geloof ik niet. Mondriaan is een van de meest heldere schilders van de abstracte kunst, in de letterlijke en figuurlijke zin van het woord. Zonder zijn bijdrage was het met de abstracte kunst niet zover gekomen, geloof ik'.

José Capricorne heeft eens gezegd, dat hem als Antilliaan al het abstracte werk eigenlijk niet beviel. Als Antilliaan hield hij van de natuur, van het spannende, het onverwachte, en dat bood de abstracte kunst hem te weinig. Hoe denkt Jennifer Smit daarover? 'Ik kan niet zeggen dat het me niet bevalt. Ik vind Mondriaan als fenomeen toch wel erg boeiend, al heb ik er geen sterke emotionele band mee. Ik kan me persoonlijk niet identificeren met Mondriaan, want het is iemand die komt uit een heel streng calvinistische achtergrond en dat heeft ook met het zoeken naar het abstracte te maken, maar ik vind hem als fenomeen een van de interessantste schilders van deze eeuw. Het is ook een heel specifiek Nederlandse bijdrage aan de moderne kunst er. daarom heb ik hem ook in de cyclus opgenomen. In de cyclus gaat het mij niet om de werken waar ik me het meest mee verbonden voel, maar om de hoogtepunten van wat er in de twintigste eeuw is gemaakt'.

Piet Mondriaan: Compositie 1929

FENOMEEN

'Om eens heel simpel bezig te zijn: je hebt in de moderne kunst twee richtingen: eentje die uitgaat van het gevoel en eentje die uitgaat van het verstand. Picasso is daarom zo'n interessante man, zo'n interessant twintigste eeuws fenomeen, omdat hij in zijn werk allebei die dingen heeft. Picasso heeft iemand als Appel beïnvloed, maar ook iemand als Mondriaan en daarom begin ik met Picasso'.

Moderne kunst uit gevoel en verstand

'Van Picasso kan ik lijnen trekken naar andere groepen. Bij Cobra bijvoorbeeld gaat het schilderij steeds meer buiten het doek komen. De schilders gaan het schilderen zien als een actie, bijna als een ritueel. In de zestiger en zeventiger jaren zie je dat de kunstenaar en zijn acties tot kunstwerk worden. Je krijgt dan een andere rol van de kunst, de kunstenaar en het publiek. Er wordt veel sterker en agressiever op het publiek ingespeeld. Bepaalde kunstwerken worden alleen maar gemaakt voor de reactie van het publiek. Ze kunnen zelfs niet bestaan zonder de reactie van het publiek, zoals het inpakken van een brug, of het leeggieten van een flesje cola in de Noordzee zoals Wim T. Schippers dat heeft gedaan. Dat zijn publieke kunstwerken geworden die niet meer op een ezel staan, die buiten het atelier zijn getreden en die ook niet meer in een museum kunnen hangen'.

De pop-art uit de Verenigde Staten heeft Jennifer Smit ook als onderwerp van een lezing. 'Ik wilde naast de specifiek Westeuropese onderwerpen ook iets laten zien van wat er in Amerika gebeurt. In de jaren zestig vindt er een verschuiving plaats. Het kunstcentrum van de wereld is dan niet meer Parijs, maar New York en daar gebeuren heel interessante dingen. Een fenomeen als Andy Warhol die iedereen als naam wel kent, die platenhoezen maakte en die een pop-groep had, is een specifiek Amerikaans gebeuren en dat wil ik ook in de capita selecta onderbrengen'.

Jennifer Smit beklemtoont dat ook in het oude Europa deze Amerikaanse stroming in de kunst erkenning heeft gekregen. 'Het inzicht is doorgebroken dat je in de moderne kunst niet buiten Warhol om kunt en niet buiten Lichtensteun en Rauschenberg. Die hebben zoveel veranderd en invloed gehad op wat daarna komt! De weerzin die er in het hele begin tegen was, bestond ook in Amerika zelf, dat is niet iets Europees'.

KEUZE

Er volgt een lange stilte, als ik vraag hoe Jennifer Smit als opgroeiend meisje op Curaçao is gekomen tot haar keuze om kunstgeschiedenis te gaan studeren. Dan aarzelend: 'Ten eerste ben ik opgegroeid met kunst. Voor mij was kunst vanaf het ogenblik dat ik mijn ogen open deed iets vanzelfsprekends. Er werd altijd over kunst gepraat, er hing altijd kunst, dus ik had niet die eerste drempel die heel veel kinderen hebben, dat het iets heel heiligs zou zijn dat alleen in mesea hangt. Steeds meer ging ik mij afvragen: wat is die kunst en wat wil zo? Toen ik naar Nederland verhuisde, ging me dat nog meer interesseren. Ik kwam aan het eind van de jaren zestig in Nederland en toen stond er nogal wat op zijn kop en dat ging me steeds meer intrigeren. Toen het moment daar was om de keuze te maken, toen was er

Vervolg op pag. 2

IN DIT NUMMER van Ñapa :

ÑAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoe-abonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met de zaterdagkrant voor het totaalbedrag van één gulden.

EINDREDACTIE: Norbert Hendrikse
LAYOUT: Solange Isselt

Volgens direkteur Rijksluchtvaartdienst:

Tijd rijp voor liberalisering wereldwijd luchtvaartverkeer

= door anp-redacteur Erwin van den Brink =

DEN HAAG- Om zijn positie in de internationale luchtvaart te handhaven moet Nederland aansturen op een wereldwijde liberalisatie van het luchtverkeer. De tijd is er rijp voor, te beginnen met een verdrag tussen Europa en de Verenigde Staten.
Dat zegt mr. H. Raben, als directeur van de Rijksluchtvaartdienst jarenlang betrokken bij onderhandelingen over luchtvaartverdragen en sinds kort adviseur van het ministerie van Verkeer en waterstaat op het gebied van internationale betrekkingen. Raben is voorzitter van de internationale denktank inzake liberalisatie van luchtvaart. Binnenkort presenteert deze denktank, die is ingesteld door enkele grote internationale luchtvaartmaatschappijen, een model voor een wereldwijde vrijmarkt in de lucht.

Nu zijn aan landingsrechten altijd vervoersbeperkingen verbonden. Dat is het voornaamste kenmerk van het bestaande systeem waarin elk land afzonderlijke, bilaterale, luchtvaartverdragen heeft met landen waarmee het luchtverbindingen onderhoudt. De wereld-vrijmarkt zou volgens het multilaterale principe werken: alle landen sluiten zich aan bij een verdrag. Bij dit minder protectionistische systeem heeft nederland meer baat.

GEDEREGULEERD

In de Verenigde Staten is de luchtvaart binnenslands al na 1978 gedereguleerd. Binnen Europa moet de liberalisatie na 1992 een feit zijn. Met het vervallen van de binnengrenzen verdwijnen ook de bilaterale luchtvaartverdragen tussen EG-landen. Als de twee grote handelsblokken EG en VS samen met een aantal derden, bij voorbeeld Australië, een multilateraal verdrag zouden afsluiten dan kan de rest van de wereld haast niet achter blijven, meent Raben.

Zo'n situatie, met een "open-skies-verdrag" (een verdrag waarin vrije concurrentie het basisprincipe is), valt voor Nederland te verkiezen boven een situatie waarbij Europa intern weliswaar een vrije markt wordt, maar waarbij het naar buiten toe blijft optreden als bilaterale verdragspartner die afzonderlijke luchtvaartverdragen nastreeft met niet-EG landen. De vs is op dit moment de belangrijkste verdragspartner voor Europa.

"Of de positie van Nederland, als klein land binnen de EG, verslechtert, hangt er in grote mate van af of wij er in slagen een discussie in Europees verband aan te zwengelen over het opheffen van vliegbeperkingen tussen de EG en andere landen".

VERDELEN

Geen 'open skies-agreement' betekent dat de Europese commissie een grote rol krijgt bij het binnen Europa verdelen van de bilateraal binnengesleepte landingsrechten. Voorbeeld: Europa wil landingsrechten op Detroit in de VS. Stel dat vanaf Lyon op Detroit mag worden gevlogen, wordt het dan KLM of Air France of een andere maatschappij die de verbinding mag onderhouden? Veel van die bilaterale problemen kunnen worden omzeild door tussen Europa en de VS een zogenaamd 'open skies-agreement' te sluiten, aldus Raben. Sinds de Tweede Wereldoorlog is zowel op internationaal niveau als op Europees niveau getracht tot zo'n multilaterale regeling te komen. De veiligheidsnormen in de luchtvaart zijn wel gezamenlijk geregeld binnen de ICAO, de VN-organisatie op luchtvaartgebied.

Misschien dat de Europese eenwording nu alsnog kan werken als een katalysator voor een wereldomspannende regeling van vrije marktverhoudingen in de luchtvaart. Raben: "Zo'n verdrag moet dan nog wel worden beveiligd met bepaalde concurrentieregels". Zo'n verdrag - een soort wereldhandvest voor de luchtvaart - zou niet alleen vrijheid moeten garanderen, maar ook concurrentieregels stellen.

Raben: "Multilateralisme is niet hetzelfde als deregulatie, maar elk van de bij zo'n wereldverdrag aangesloten landen zal in elk geval minder vrijheid hebben om beperkingen op te leggen aan de luchtvaartmaatschappijen van andere landen dan nu het geval is. Landen zullen een zekere mate van vrije concurrentie moeten aanvaarden."

Zo zouden bepalingen dat de nationale luchtvaartmaatschappijen van twee verdragslanden elk niet meer dan de helft van het passagiersaanbod mogen vervoeren, prijsafspraken en het ontzeggen van landingsrechten aan andere landen als middel om concurrentie te voorkomen worden afgeschaft in Rabens visie op een wereldluchtvaartverdrag.

DENKTANK

De denktank waarvan Raben voorzitter is, werd ingesteld op initiatief van Singapore International Airlines, Delta Airlines en American Airlines. De groep, waar ook Stanley Clinton Davis, voormalig Europees commissaris voor transport in zit, werkt in opdracht van het consultancybureau Global Aviation Associates in Washington.

Raben: "Waar we aan denken is een model waarbij je bij voorbeeld begint met op het gebied van luchtvrachtvervoer het verkeer tussen enkele grote handelsblokken zoals Europa en de Verenigde Staten en bij voorbeeld Australië te liberaliseren."

Als het aan de direkteur van de Nederlandse Rijksluchtvaartdienst ligt worden de beperkingen voor het luchtverkeer tussen Europa en de rest van de wereld zo snel mogelijk opgeheven.

'Open-skies-policy' verdient voorkeur

Vooralsnog echter ziet het er naar uit dat de Europese commissie de extern-Europese luchtvaartbelangen van de lidstaten gaat behartigen. Biedt de manier waarop de commissie nu antitrustbeleid voert wellicht enig zicht op de manier waarop zij straks luchtvaartmaatschappijen zal aanwijzen om bestemmingen buiten europa te bedienen?

Raben: "In de meeste landen, de VS bij voorbeeld, berust het toezicht op de naleving van anti-trustwetgeving bij een bureau, een niet-politiek orgaan. In Europa moet nu de Europese commissie, een politiek orgaan, toezien op de naleving. Zonder de integriteit van de Europese commissaris in kwestie in twijfel te trekken, kun je stellen dat in zo'n systeem de mogelijkheid bestaat dat men politieke ambities laat meewegen bij zijn meningsvorming". Als een Europese commissaris bijvoorbeeld Fransman is, ziet hij wellicht een politieke vervolgcarrière in Frankrijk in het verschiet.

Raben: "Daarnaast heeft de commissie een vrij theoretische kijk op wat er op de markt gebeurt. Het gevolg is dat zij de concurrentieregels wel heel erg globaal heeft geformuleerd. Kijk, als je er vanuit gaat dat samenwerking op nationaal niveau - tussen luchtvaartmaatschappijen van een land - per definitie mogelijk moet zijn, maar dat samenwerking op internationaal niveau - ongeacht de omvang ervan -leidt tot trustvorming, dan staat de internationale samenwerking tussen KLM, British Airways en Sabena eerder ter discussie dan die op nationaal niveau tussen Air France, Air Inter en UTA. Dat soort onduidelijkheden in het beleid van de commissie leidt tot beslissingen die aanleiding kunnen geven om te denken dat het allemaal geen zuivere koffie is."

Om dat te voorkomen moeten antitrustregels concreter geformuleerd worden. Op die manier, aldus Raben, blijft het handhaven van gezonde concurrentieverhoudingen tenminste uit de sfeer van politieke beleidsvorming. Hij trekt in dat verband een vergelijking met zaken zoals het Europese landbouwbeleid die in hoge mate politiek zijn bepaald. Ministers van Landbouw van de EG-staten moeten eerst met elkaar onderhandelen over hoe het mandaat er uit ziet waarmee de Europese commissie in onderhandeling kan met landen buiten Europa. Elk land zal proberen zich in dit 'voortraject' een zo gunstig mogelijke positie te veroveren.

Toegepast op luchtvaart zou het betekenen dat eerst onderhandeld moet worden over de vraag of Lyon of een andere stad de bestemming is die in het bilaterale luchtvaartakkoord tussen EG en VS gekoppeld wordt aan landingsrechten op Detroit. Het zou immers ook Amsterdam of een willekeurig andere luchthaven kunnen zijn. Daarnaast speelt het probleem van de 'designated carrier', de luchtvaartmaatschappij die wordt aangewezen om de dienst naar Detroit te onderhouden.

Nederland wist tot nu toe met een zeer liberale opstelling in bilaterale onderhandelingen vaak toch het onderste uit de kan te halen. Raben: "Chicago hebben we gekregen toen de Nederlandse regering verontwaardigd reageerde omdat president Nixon Nederland oversloeg tijdens een Europese tournee. Nederland gooide het over de boeg van gekwetsheid van een trouwe bondgenoot. De landingsrechten op Chicago waren daarvoor een goedmakertje".

"In 1978 speelde Nederland in op de interne deregulering in de VS en sloot een heel liberaal luchtvaartakkoord. Het hele idee van de zogenoemde 'uitzonderingsregel' zoals dat nu speelt, komt eigenlijk uit Nederlandse koker." De uitzonderingsregel bepaalt dat buitenlandse maatschappijen op Amerikaanse luchthavens met weinig internationale verbindingen - de Amerikanen noemen dat 'underserved airports' - landingsrechten kunnen krijgen buiten de bilaterale beperkingen om. Raben: "Wij wisten tijdig in te spelen op de ambities van middelgrote Amerikaanse steden die zich graag internationaal willen profileren".

Raben twijfelt er niet aan dat Nederland zijn mannetje staat - als straks de Europese landen met elkaar moeten onderhandelen over welk aandeel elk land mag claimen in het luchtvervoer tussen Europa en 'andere landen'. "Wij hebben in Washington vaak via de band gespeeld en we zullen dat in Brussel weer doen. Bij de Europese commissie - om precies te zijn het directoraat generaal 7 van de commissie, dat over luchtvaart gaat - ontbreekt het nog aan veel expertise op dit gebied en uitgerekend Nederland heeft veel expertise".

Er valt, vindt Raben echter de voorkeur aan te geven als Europa 'diep' gaat: geen langdurige touwtrekkerij over allerlei bilaterale luchtvaartakkoorden met afzonderlijke landen buiten Europa, maar een 'open skies agreement' met een ander groot handelsblok zoals de VS. De visie van de denktank waarvan Raben voorzitter is op het model voor zo'n bijna wereldomspannende vrijmarktovereenkomst zal waarschijnlijk nog dit jaar worden gepresenteerd.

Jennifer Smit

vervolg van pag. 1

eigenlijk nog maar één keuze, want ik heb nooit aan iets anders gedacht'.

Curaçao heeft Jennifer Smit dan ook nooit als een belemmering gezien, integendeel. 'Ik heb ook op de middelbare school op Curaçao van mijn tekenleraar veel stimulansen gehad om te kijken naar kunst, ook al hadden we nooit de echte dingen voor ons. Een groot deel van de tekenles werd gewijd aan kunst en aan het kijken naar kunst, wat voor mij ook heel erg belangrijk is geweest. Wim Dieleman heeft daar een heel groot aandeel in gehad'.

VIDEO-BANDEN

Bij de lezingen van Jennifer Smit is kijken naar kunst ook mogelijk. 'Ik heb een dia's gemaakt bij alle onderwerpen die ik behandel en het kijken naar die dia's zal een heel wezenlijk onderdeel zijn van de lezingen, want hoe meer je weet, hoe meer je ziet. En hoe meer je ziet, hoe meer je weet, omdat het een wisselwerking is. Ik reik daar de handvaten bij aan, in de trant van: waarom is die kleur zo gebruikt? Naast de dia's heb ik een aantal videobanden met heel leuk materiaal. Van Mondriaan bijvoorbeeld zijn opnames gemaakt in zijn vroegere atelier in Parijs en in zijn atelier in New York. Van Karel Appel heb ik de inmiddels historische opnamen van Jan Vrijman en verder heb ik fragmenten van documentaires over de Cobra-beweging als geheel en ik heb een hele leuke video-band over Andy Warhol waarin je hem ziet in de New Yorkse kunst-*scene* waarin hij actief was, waardoor je niet alleen maar plaatjes ziet, maar ook een idee krijgt van de sfeer waarin zo iemand functioneerde'.

Na een stilte komt mijn beginvraag over het verspreiden van westerse kunstkennis in het Caribisch gebied weer naar boven. Jennifer Smit nu lachend: 'Het is echt zo eenvoudig: ik ben nu eenmaal afgestudeerd in de moderne westerse kunstgeschiedenis. Over de niet-westerse kunst weten anderen veel meer'. Ze beklemtoont dat ook de niet-westerse kunst haar aantrekt. 'Alle kunst trekt mij aan. *Kunst is mijn passie.* Mijn vakgebied is de twintigste eeuwse westerse kunst, maar ook uitingen van niet-westerse kunst spreken mij enorm aan, de Haïtiaanse bijvoorbeeld, daar heb ik heel veel affiniteit mee en de primitieve Mexicaanse kunst vind ik ook enorm boeiend en de Venezolaanse kunst. Dus het is niet zo dat ik daar geen affiniteit mee heb, maar het is gewoon mijn vakgebied niet'.

De lezingen van Jennifer Smit beginnen op 6 november a.s. en worden elke dinsdag en woensdag van 18-19,30 uur .... bij de UNA.

'IK GA LATER IN DAT LAND WONEN'

Adjadjo enthousiast terug uit Brazilië

Niemand spreekt elkaars taal maar muziek is internationaal

= door Nel Casimiri =

ADJADJO, het bekende Curacaose blazersensemble, is een week naar Brazilië geweest. Natuurlijk om muziek te maken, maar de deelnemers aan de reis hebben die week ook benut voor een eerste kennismaking met het land en met de mensen die daar wonen. Ze zijn heel enthousiast teruggekomen. Prachtig is het daar: heuvels, bossen met naaldbomen, bamboe en palmen, leuke gastgezinnen. Ze hebben stapels indrukken opgedaan en als ze een week na de reis bij elkaar zitten, blijven ze doorvertellen, de een steekt de ander weer aan.

Het Braziliaans avontuur begon met een uitnodiging van de Escola de Musica de Jundiai in december 1989. Jundiai ligt op het zuidelijk halfrond, in de 'buurt' van Sao Paolo. In eerste instantie leek zo'n reis onmogelijk, maar de groep wilde het toch proberen, zocht sponsors, gaf schoolconcerten, organiseerde een vlooienmarkt en kreeg het uiteindelijk echt voor elkaar.

Indertijd bij hun reis naar Suriname had Adjadjo daar voor een kindertehuis speelgoed meegebracht en dat heeft veel indruk op de jongelui gemaakt. Daarom wilden ze dat in Brazilië weer doen. Dankzij de opbrengst van de vlooienmarkt, de hulp van sponsors en geld van de leerlingen van de Marnixschool, konden de leden van Adjadjo nu weer geld en speelgoed meenemen voor kinderen in een kindertehuis. De eerste contacten met die kindertehuizen en ook met de Escola de Musica werden gelegd door de familie Lensink, die jaren op Curacao heeft gewoond maar deze zomer weer terugkeerde naar Brazilië. Daar bij de familie Lensink werden ze ook ontvangen met een barbeque bij hun aankomst in Brazilië waarbij ook de gastgezinnen waren uitgenodigd. De kinderen sliepen twee aan twee bij de gastgezinnen.

GASTVRIJ

Reacties van de kinderen: 'Ze waren zo aardig, zo gastvrij, ik heb nog nooit zulke aardige mensen ontmoet.'

Marlies: 'In ons gastgezin sprak de vrouw Engels. Zij was een Joegoslavische en docente Engels. Zo konden we elkaar verstaan.

Brian: 'Wij spraken met gebaren, met een encyclopedie en een woordenboek.'

Marlies: 'Maar het lijkt toch op Papiaments?'

Brian: 'Meer op Spaans.'

Marcella: 'Door de taal merk je dat je in Brazilië zit.'

Steven: 'Je duidelijk maken ging wel. Wij spraken Engels, Spaans en Papiaments en als dat niet lukte met gebaren. We spraken alles door elkaar. Het Engels dat ze op school leren is ook niet zo goed. In de vijfde klas van de middelbare school zijn ze nog met het werkwoord 'zijn' bezig.'

Marlies: 'En ze letten niet op de uitspraak, dat zei die mevrouw ook. Er zijn zelfs leraren die zelf de uitspraak niet goed kennen.' Frederique: 'En de kinderen zeiden Happy Birthday in plaats van Welgefeliciteerd.'

Op mijn vraag of ze in die week ook zelf wat Portugees geleerd hadden, vlogen de woorden me om de oren. Marcella: 'Mark en Frederique kenden in het vliegtuig

Het volkslied werd gezamenlijk gespeeld, met improvisaties en op de maat van de Curacaose wals.

op de terugweg bijna geen Papiaments meer, wisten alleen de Portugese woorden nog.', waarna iedereen weer in lachen uitbarstte.

Natuurlijk was de muziek op deze reis het belangrijkst. Bijna iedere dag stond er een repetitie, een concert of een workshop op het programma en soms zelfs meer dan een. De eerste dag na aankomst al was er een repetitie met de strijkers van het Orquestra Sinfonica Jovem de Jundiai in een museum in het centrum van Jundiai. 's Avonds werd gezamenlijk een concert gegeven. De zaal bleek veel te klein, er stonden veel mensen buiten te luisteren. Adjadjo was de eerste buitenlandse groep die Jundiai bezocht.

VOLKSLIED

Aya Landheer: 'Ze konden het Braziliaanse volkslied niet spelen. Wij moesten ze leren hoe ze het moesten spelen. We begonnen met het Braziliaanse volkslied en we eindigden met een Curacaose wals.' 'Die violen in Brazilië waren goed. Ze kregen het volkslied voor hun neus en ze konden het in een keer spelen!'

Anne Marije: 'Niemand spreekt elkaars taal, maar muziek is internationaal'.

Leonard: 'Het is leuk om muziek te maken samen met een ander orkest.'

Adjadjo bracht geld en speelgoed mee voor de arme kinderen en dat wilden Aya en Iman Landheer liefst zo vlug mogelijk afgeven voor er iets mee zou gebeuren. Daarom werd al vroeg in het programma een bezoek aan die kindertehuizen ingepast. Allereerst gingen ze naar het kinderhuis Mae Meimei, waar de armste kinderen van Jundiai verblijven. Die kinderen zijn daar de hele dag, krijgen er drie maaltijden en slapen tussendoor op matrasjes op de grond. Normaliter zijn daar elke dag ongeveer 110 kinderen. Die dag echter was maar de helft gekomen door het slechte weer. Adjadjo bracht kleding, speelgoed en 500 dollar, wat voor daar een enorm bedrag is. Ze waren bezig geweest een nieuwe afdeling erbij te bouwen voor baby's, maar door geldgebrek was de bouw daarvan stilgelegd. Door dit geldbedrag van Curacao kon deze baby-afdeling afgebouwd worden.

BLIJ

Marlies: 'Ze waren zo blij met het speelgoed!' Frederique: 'Je voelt je wel goed als je ze blij kunt maken met zulke kleine dingetjes.'

Leonard: 'Je kunt het niet vergelijken met Curacao, want zo kennen we het niet op Curacao.'

'Ik had het nog veel erger verwacht. Het was heel netjes en goed georganiseerd. In Suriname was het nog veel erger.'

Aya Landheer: 'De tehuizen zijn niet gesubsidieerd. Het personeel wordt wel betaald, maar voor de rest moeten ze zelf zorgen. Er is geen geld om het draaiend te houden. Ze zijn helemaal afhankelijk van giften. Jundiai ligt in

De reis naar Brazilië was lang en vermoeiend en in het vliegtuig werd dan ook flink geslapen.

In het kindertehuis Mae Mei Mei lagen de kinderen op matrasjes op de grond.

een industriegebied en de meeste mensen hebben werk. In dit tehuis worden alleen de kinderen van de allerarmsten opgenomen.' Na een maaltijd en een hartelijk afscheid vertrok Adjadjo naar het tweede kindertehuis 'Lar Wilson de Oliveira. Ook hier werd kleding, speelgoed en een cheque gegeven. Er werd een poosje met de kinderen gespeeld, maar er stond alweer een ander punt op het programma: een rondleiding door de fabriek van Van Melle. Harmen Lensink werkt bij dat bedrijf en het bedrijf heeft de leden van Adjadjo o.a. geholpen met bussen voor vervoer van en naar het vliegveld. Iedereen kreeg een witte pet op en een witte of lichtblauwe jas aan.

SNOEPJES

Ans Ponsen: 'Je staat er niet bij stil dat er zo'n enorm proces achter zo'n snoepje zit. Tenminste ik niet.'

Marlies: 'We roken de volgende dag nog naar fruit.'

Lonneke: 'We kwamen kotsmisselijk naar buiten.'

'Op ieder rolletje fruitella staat het adres van Harmen en Anette Lensink. Als je het ziet denk je weer aan Brazilie en aan Annet Lensink.'

Marlien Bracelli: 'Het bevalt haar prima weer in Jundiai te zijn, waar ze ook geboren is.'

Lonneke: 'Maar Irene (haar dochter,n.c.) niet. Die heeft heimwee. Haar school is meer dan 100 km van huis. Ze is ook al haar vrienden van hier kwijt. Irene wil terug.'

Marlien Bracelli: 'Anette moet elke ochtend anderhalf uur heen rijden en dan weer terug om Irene naar school te brengen. En 's middags nog eens om haar op te halen.'

RAINHA JULIANA

In Sao Paolo, een stad van 18 miljoen inwoners staat een Nederlandse school, de Escola Rainha Juliana. Inclusief de kleuterschool telt die school 35 leerlingen. Daar gaf Adjadjo een schoolconcert. Na het concert was er gelegenheid tot het stellen van vragen. Eerst nog wat over de muziek, maar al spoedig over Curacao.

Ook de Bonairiaanse dra. Stella Herrera, vice-consul in Sao Paolo was bij dit concert aanwezig. Zij vertelde hoe ze een plan heeft opgesteld om de Brazilianen als toerist naar Curacao te brengen. Ze wacht alleen nog op de medewerking van Curcao. Terug in Jundiai konden de jongelui winkelen in een groot winkelcentrum. Daar konden ze naar de bioscoop, maar ook schaatsen!

'Brian is de enige die goed kan schaatsen.' 'Ja, zijn bril heeft ook geschaatst.' 'En zijn rug heeft geschaatst en zijn bil.' 'Lonneke kan ook goed schaatsen.' 'Ik heb al plannen voor de elfstedentocht.'

Het klimaat in Jundiai is heel anders dan op Curacao. Marlies: 'Het is niet zo warm als hier.' Leonard: 'Het is nu voorjaar in het zuiden van Brazilie. In juli is het winter. Toen we aankwamen was het 30 graden. Dat is heel hoog voor deze tijd van het jaar. 'Na die eerste dag heeft niemand meer gezwommen.'

Marlien Bracelli: 'We hebben 's avonds lekker bij de open haard gezeten.' Leonard: 's Morgens was het koud, 's middags heet. Eerst moest je bijna alles wat je bij je had aantrekken en daarna weer alles uit.' Frederique: 'In de stad groeit langs de weg gewoon gras.' Brian: 'We hebben ook gevoetbald. Het is leuk om op gras te voetballen. De kinderen daar spelen op een heel hoog niveau. Iedereen doet aan voetballen. Zo ook met de violen. Bijna iedereen bespeelt daar een instrument.'

SCHOOLCONCERT

Adjadjo heeft ook een schoolconcert gegeven aan de Escola Universitaria. 'We waren bang voor dat optreden. We wisten niet hoe het publiek zou reageren. Het zijn scholieren van onze leeftijd en we kennen onszelf te goed. Maar het viel heel erg mee. Ze vroegen ons zelfs om onze handtekeningen!' 'Dat kwam omdat we de eerste buitenlandse groep in Jundiai waren.'

En Adjadjo heeft meegedaan met een jeugdfestival in Piracicaba, een stad die verder het binnenland in ligt. Daar brachten ze een bezoek aan een landgoed met een oude suikerfabriek, die nu wordt omgebouwd tot Cutureel Centrum en theater. Piracicaba is de geboortestad van Cecilia Mahle. Dit meisje, als kind al overleden, had een aantal melodieën verzonnen en haar vader, Ernst Mahle, een beroemd componist in Brazilië, had deze melodieën opgeschreven en uitgegeven in het boekwerkje *'As melodias de Cecilia'*, muziek voor fluit en piano. Iman Landheer heeft een van deze melodieën bewerkt voor Adjadjo: Pastorinha Dancarina. De secretaris van cultuur van de stad Piracicaba, sr. Jefferson Oliveira Goulard, had contact gelegd met de heer Mahle en zo was het mogelijk deze bewerking zelf aan de heer Mahle aan te bieden. Deze was zo ontroerd dat hij niet wist hoe te reageren. Bij hun tochten werd Adjadjo meestal vergezeld door de leden van het orkest van Jundiai. Een van hen, Fabio, speelde zelfs mee met Adjadjo. Fabio speelt hoorn en dat mist Adjadjo nog. B[illegible] zo'n blazersensemble hoo[illegible] eigenlijk een hoorn.

'Op de terugweg hebben we met dat andere orkest gezongen.' 'We hebben [illegible] papiamentse liedjes geleerd.' 'Alleen Anne Marije niet. D[illegible] telde niet mee.' Anne Marije, lachend: 'Nee, want ik sliep.' Brian: 'Weet je wat leuk is? Samba muziek maken!'

De laatste dag was bestemd voor een workshop in het Cas di Cultura. Fabio trad daarbij op als dirigent. 'We hebben samen gespeeld bij het volkslied en de Curacaose wals. Met violen erbij klinkt het veel mooier.' 'De kwaliteit van de instrumenten daar is wel minder dan bij ons.' Leonard: 'De fagotten van Curacao zijn het beste!' Steven: 'De hobo's ook!' Gezamenlijk, lachend: 'Maar de violen van Brazilië zijn beter'

MOOIE MEISJES

Ook al stond de reis dan helemaal in het teken van de muziek, Brazilië maakte ook andere gevoelens los. Mark: 'Er zijn veel mooie meisjes in Brazilië. Ze zijn echt heel aardig. Niet zo kattig. Ik wil niet zeggen hoor dat ze hier allemaal zo kattig zijn.'

Steven: 'Ik heb heimwee naar Brazilië' Mark: 'Ik heb drie nachten niet geslapen van de heimwee. Ik ga later in Brazilie wonen.'

Anne Marije beaamt: 'Ik ga ook later in Brazilië wonen.', maar zegt meteen er achteraan: 'Ik kan geen rijst met bonen meer zien!' Frederique: 'Je kreeg overal rijst en bonen bij, ook bij hele lekkere dingen.', wat natuurlijk allerlei andere eetfestijnen in de herinnering opriep.

Het reizen viel de groep niet altijd mee. Het begon op de heenreis met een vertraging van vier en een half uur op Curacao, wachten in Caracas, een vliegreis van vijf en een half uur naar Rio de Janeiro, overstappen in een ander vliegtuig naar Sao Paolo voor een vlucht van veertig minuten en vanuit Sao Paolo nog een bustocht van anderhalf uur naar Jundiai. Dat is dan heel ver weg.

GESCHAAKT

'Brian en Mark hebben aldoor geschaakt.' Brian: 'We zijn al op Hato begonnen. Lopend naar het vliegtuig hebben we ook door geschaakt, voorzichtig steeds een pion verzetten.' Mark: 'Dat schaakspel hebben we op de vlooienmarkt gekocht. Het bleek oorspronkelijk van Anette Lensink afkomstig te zijn. Wij hebben het dus weer bij haar teruggebracht in Jundiai. Hebben we het daar achtergelaten?' Brian: 'Ik geloof het wel.'

De terugreis ging volgens sommigen veel sneller: 'Ja, want jullie hebben bijna aldoor geslapen!.' Gelukkig maar, want op de terugweg moesten ze in Caracas zelfs zeven en een half uur wachten op de aansluiting naar Curacao.

Mark: 'Ik schrijf nog veel. Spaans en Braziliaans met een woordenboek. Maar praten is wel makkelijker dan schrijven.'

Aya Landheer ontvouwt voor hen ten slotte ook de plannen met Adjadjo voor de komende tijd: een kerstconcert in de kerk van Groot-Kwartier samen met de Unity Singers. Dan een kerstconcert in de grotten van het Christoffelpark. Dat geeft natuurlijk de nodige hilariteit, want wat is er leuker dan muziek maken met een stel onhoorbare vleermuizen die om je hoofd zweven

Honderd jaar Oranje Vorstinnen

= door Ferdinand van de Eerenbeemt =

HONDERD JAAR geleden op 23 november 1890 overleed in paleis Het Loo in Apeldoorn koning Willem III. Hij was 73 jaar geworden en had 41 jaar geregeerd (1849-1890). Vanaf het moment van zijn overlijden was zijn tienjarige dochter formeel staatshoofd en de koningin der Nederlanden. Krachtens een speciale wet uit 1884 werd haar moeder, koningin Emma, als regentes het hoofd van de Nederlandse regering. Met koningin Emma begon voor Nederland een unieke eeuw (1890-1990) waarin achtereenvolgens vier vorstinnen aan het hoofd stonden van de Nederlandse regering: Emma (1890-1898), Wilhelmina (1898-1948), Juliana (1948-1980) en nu sinds 1980 koningin Beatrix. Een eeuw waarin zowat alles veranderde behalve dan dat Nederland een koningin had uit het Huis van Oranje.

Pas in de eeuw van de vier vorstinnen werd de Nederlandse democratie volwassen. Toen koningin Emma in 1890 aantrad hadden de Nederlandse vrouwen nog niet eens stemrecht. Algemeen kiesrecht bestond nog niet. Slechts een minderheid van één op de vier mannen werd in staat geacht bij de verkiezingen een stem te kunnen uitbrengen. Algemene leerplicht bestond nog niet en voor de meeste arbeiders was er een werkdag van liefst dertien uur.

Vandaag, een eeuw na het aantreden van de eerste vorstin, is de vraag actueel wat er te zijner tijd na de Europese integratie nog overblijft aan Nederlandse zelfstandigheid en identiteit.

EMMA

Van de vier vorstinnen op de Nederlandse troon heeft Emma het zeker niet het gemakkelijkst gehad. De toonaangevende (liberale) politici in Nederland moesten wel even slikken toen de in hun ogen piepjonge vorstin (32 jaar), geboren en getogen in een achterlijk Duits vorstendom (Waldeck Pyrmont) als regentes aan het hoofd van de regering kwam.

Al in 1884, bij de behandeling van het wetsontwerp dat een eventueel regentschap moest regelen, waren in de Verenigde Vergadering van de Staten-Generaal enkele sceptische opmeringen gemaakt. Bijvoorbeeld, of de jonge koningin de grondwet, waarop zij de eed moest afleggen, wel had gelezen? Zelf zal Emma toen zij op 7 januari 1879 met de Nederlandse koning Willem III trouwde, niet direct aan een regentschap hebben gedacht. Twee zoons van de koning uit zijn eerste huwelijk met prinses Sophie van Württemberg, de prinsen Willem en Alexander, waren toen nog in leven.

Pas na de geboorte van Wilhelmina (31 augustus 1880) en het overliiden van de beide prinsen moet Emma hebben beseft wat haar te wachten stond. Toch bleek Emma goed op haar taak te zijn voorbereid. Dat had zij vooral te danken aan haar moeder, prinses Helena van Nassau. Deze was zeer ambitieus en had haar dochters opgevoed en opgeleid voor een vooral vorstelijk huwelijk, al zal zij Emma niets hebben kunnen leren over een parlementaire democratie.

VERTEDERING

Emma verrichtte als regentes een klein wonder door de traditionele populariteit van het Oranje-huis, die tijdens de regering van Willem III bijna tot het nulpunt was gedaald, weer tot grote hoogte op te voeren. Zij benutte vooral haar ervaring dat het verschijnen van twee jonge vorstinnen, moeder en dochter, overal vertedering opwekte.

Samen met Wilhelmina reisde zij stad en land af. Zelfs de befaamde Britse koningin Victoria reageerde vertederd op het bezoek van de jonge Wilhelmina: '.... zij is erg tenger en gracieus, heeft fijne gelaatstrekken en schijnt erg intelligent te zijn en een charmant kind...'

Het optreden van Emma als regentes vanaf het overlijden van Willem III op 23 november 1890 tot het volwassen worden van Wilhelmina op 31 augustus 1898 markeerde het begin van een nieuw tijdperk in de Nederlandse politiek. Natuurlijk was de constitutionele monarchie al in 1848 in de grondwet vastgelegd, maar Willem III had er de grootste moeite mee gehad.

Het zorgvuldig omgaan van Emma met de beperkingen van de koninklijke macht heeft de toon gezet voor honderd jaar constitutionele monarchie onder vrouwelijke leiding. Bovendien had Emma ervoor gezorgd, dat Wilhelmina zo goed als mogelijk op haar taak werd voorbereid. Ook zelf woonde Emma als het mogelijk was de colleges, die voor Wilhelmina waren opgezocht, bij.

'...Ik moet in acht jaren volwassen, wijs en verstandig worden...' was later het commentaar van Wilhelmina.

Veertig jaar oud kon Emma zich in 1898 terugtrekken. 's Winters woonde zij in haar paleisje aan het Lange Voorhout en 's zomers in Paleis Soestdijk. Er restte haar nog één zorg: een echtgenoot voor Wilhelmina. Het is amper te begrijpen dat Emma voor haar dochter, die zij zo zorgvuldig en vooral zo godsdienstig had opgevoed, een echtgenoot accepteerde die in geen enkel opzicht bij Wilhelmina paste.

Koningin Emma met de jonge prinses Wilhelmina in 1885.

Koningin Wilhelmina nam het heft zelf in handen.

Met Koningin Emma begon voor Nederland een unieke eeuw

Prinses Juliana onder de indruk van het vuurwerk dat bij het laatste defilé op Soestdijk, in mei 1980, voor haar werd gegeven.

Koningin Beatrix met haar hondje tijdens het traditionele foto-uurtje op Paleis Huis ten Bosch, in augustus van dit jaar.

OVERVALLEN

Koningin Wilhelmina was de enige van de Oranje-vorstinnen die op een gegeven moment daadwerkelijk zelf het heft in handen nam. Dat gebeurde als vanzelf op een beslissend moment in de Nederlandse geschiedenis, in 1940. Duitsland had Nederland overvallen en bezet, koningin en kabinet waren uitgeweken naar Londen en minister-president jhr.mr.D.J.de Geer (CHU) dacht al hardop na over een aparte vrede voor Nederland met nazi-Duitsland.

Wilhelmina greep in en zorgde ervoor dat De Geer, die van een Duitse overwinning uitging, moest aftreden. De koningin voorkwam dat het kabinet-De Geer uitweek naar Nederlands-Indië en Nederland daardoor in de steek zou laten. Het is aan Wilhelmina alleen te danken dat de strijdvaardige prof.mr.P.S.Gerbrandy(ARP) minister-president werd, dat het Londense kabinet ook daadwerkelijk een oorlogskabinet werd en dat Nederland met inzet van alle krachten de oorlog voortzette.

Het was ook koningin Wilhelmina die met haar markante redes voor radio-Oranje vanuit Londen het thuisfront bemoedigde en bezielde. Zij ontving vele Engelandvaarders en gaf hen het gevoel dat zij niet voor niets hun leven in de waagschaal hadden gesteld.

Wilhelmina voelde zich geroepen om het vaderland door de oorlog heen te leiden. In het kabinet had zij maar weinig vertrouwen. Ook vóór de oorlog had zij weinig waardering kunnen opbrengen voor haar ministers. Al jaren had zij zich mateloos geërgerd aan het verwaarlozen van de defensie. Naar haar mening hadden de kabinetten van voor de oorlog geen voldoende antwoord gehad op de werkloosheid en andere negatieve gevolgen van de crisisjaren. Evenmin had zij begrip gehad voor het schriele beleid bij het toelaten van joodse vluchtelingen uit Duitsland.

'VERNIEUWING'

Wilhelmina raakte zodoende overtuigd van de noodzaak van een vernieuwing van het Nederlandse staatsbestel met vooral meer macht voor de koningin en minder voor Kamer en kabinet en heel veel 'solidariteit'.

In Londen werkte zij aan een proclamatie, waarin onmiddellijk na de oorlog een grondwetswijziging moest worden aangekondigd. Wilhelmina stond zo concreet voor ogen wat haar te doen stond, dat zij om te beginnen haar schoonzoon, prins Bernhard, benoemd wenste te zien tot opperbevelhebber van landen zeemacht en haar secretaris, de omstreden Francois van 't Sant, tot 'directeur van politie'.

Vanzelfsprekend kwam na de oorlog van de 'vernieuwing' van Wilhemina niets terecht. Pas vele jaren later drong tot Nederland door wat Wilhelmina van plan was geweest. Zelf moet zij erg teleurgesteld zijn geweest. Het zal haar boven-

Vervolg op pag. 5

Curaçaose wiskundeknobbel ook geslaagd auteur

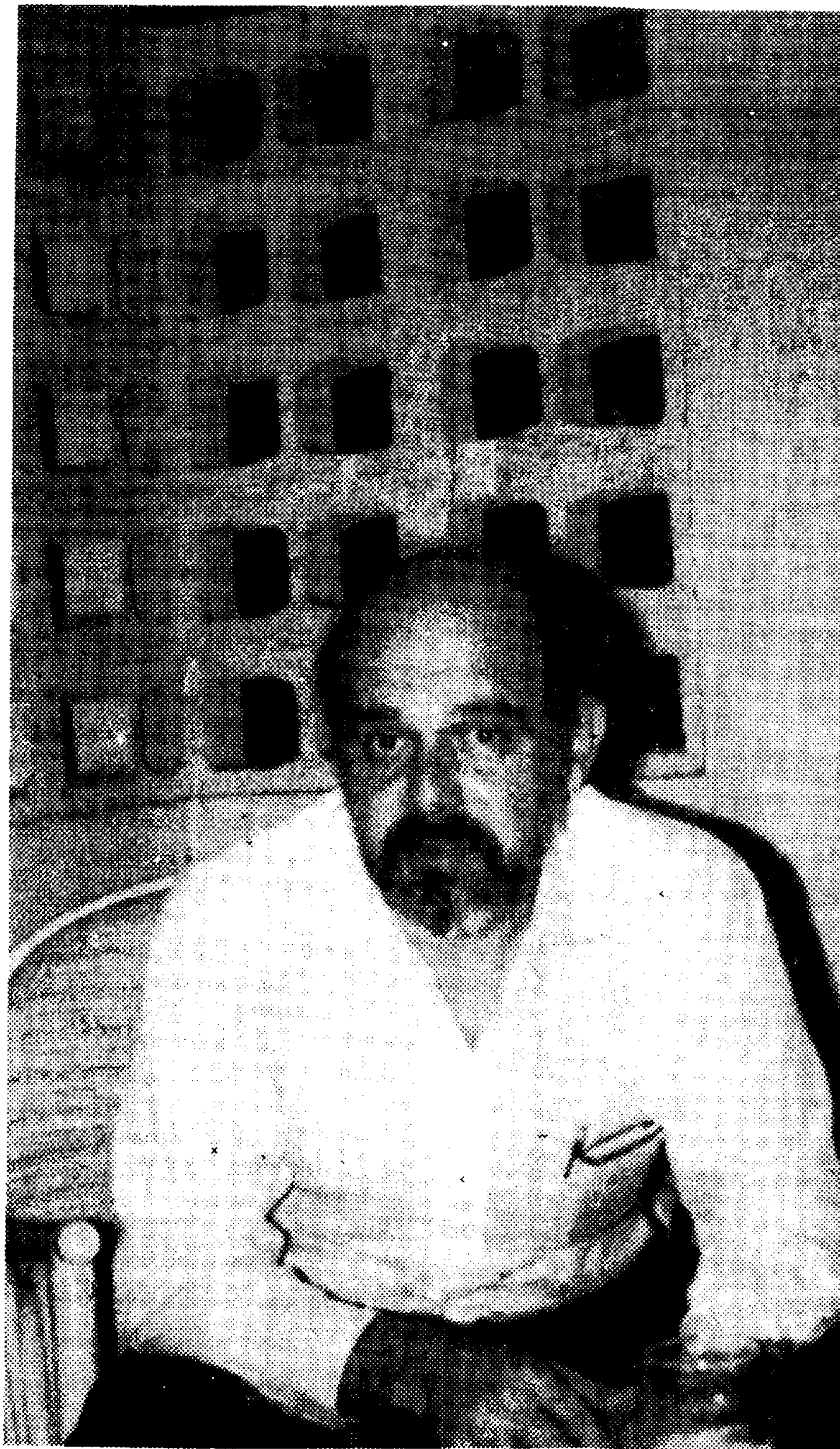
'Flarden van waarheid': psychologische roman van Jorge Martinez

= door Ithel Brute =

VORIG JAAR juni verscheen bij de 'Fithian Press' in California V.S. het boek: *For the Fragments of Justice.* (Vanwege de Flarden van de Waarheid). In het communiqué waarin het boek aan de pers werd gepresenteerd, wordt het aangemerkt als een zeer bijzondere, psychologische detective-roman.

De schrijver ervan is de Antilliaan: Jorge Martinez. Van hem is bekend dat hij op Curaçao is geboren. Nadat hij er de middelbare school (Radulphus College) had doorlopen, vertrok hij in 1962 naar de Verenigde Staten, waar hij aan de Tulane University zijn doctoraal wiskunde behaalde. Sinds 1969 doceert hij wiskunde aan de Universiteit van Florida in Gainesville. Tot nu toe heeft hij een veertigtal wiskunde-artikelen op zijn naam staan. Verder is bekend dat hij, naast het Papiamentu, verscheidene moderne talen vloeiend spreekt; o.a. Engels, Spaans en Nederlands.

Jorge Martinez is tevens initiatiefnemer en directeur van de 'Caribbean Mathematics Foundation'; een samenwerkingsverband tussen de U.N.A. en de Universiteit van Florida. In dit kader bezoekt hij regelmatig het eiland voor workshops en seminars, die door de Foundation worden georganiseerd. Met *For the Fragments of Justice* debuteert hij als romanschrijver.

JORGE MARTINEZ
...wiskunde en romans...

Het is een politie-roman die duidelijk de traditionele grenzen van het genre verlegt. Een roman die er aanspraak op maakt meer in zich te hebben dan alleen de nadruk te leggen op de opheldering van een misdaad door ontmaskering van de dader. Meer dan slechts het intellectuele spel dus, dat kenmerkend is voor het genre, treedt in deze roman, door het veelvuldige gebruik van de 'monologue intérieur' (de gedachtenstroom), het gevoelsleven van de verschillende personages op de voorgrond. In hoge mate wordt aandacht besteed aan de stemmingen, gemoedstoestanden, driften, herinneringen, gevoelens, innerlijke konflikten, enz. van de personages.

RECHT

Deze roman bespeurt het rechtsgevoel van de mens, maar in het bijzonder zijn (on)vermogen recht te spreken. Telkens weer blijkt dat de mens niet onfeilbaar is als hij bepalen moet, wie de waarheid spreekt, waar de schuld moet worden geplaatst, welke feiten hij daartoe in overweging moet nemen. Ondanks zijn ervaring, zijn logica, zijn deductief- en inductief vermogen, zijn rechtsapparaat, heeft hij het niet altijd bij het rechte eind.

Hoe vaak komt het niet voor dat hij te goeder trouw denkt recht te spreken, het recht aan zijn zijde te hebben of dit in eigen handen te moeten nemen, om naderhand te moeten vaststellen dat hij slechts op grond van enkele flarden van de waarheid, van de ware toedracht heeft kunnen handelen?

HET VERHAAL

Op een zaterdagavond breekt er brand uit in het huis van familie Fairbanks, in de staat Virginia. De babysitter van het gezin, Abby Miranda, komt die avond om in het vuur, als zij de hond van de familie probeert te redden. Zij was zestien jaar oud, derdejaars studente Frans en enig kind van het gezin Miranda.

Al gauw komt vast te staan dat het om brandstichting gaat. Lucas Wells, een detective van middelbare leeftijd, wordt met het onderzoek belast. Aanvankelijk concentreert hij zijn nasporingen op het gezin Fairbanks, die hij ervan verdenkt zelf het huis in brand te hebben gestoken om, zodoende, de verzekeringsgelden te kunnen opstrijken. In een later stadium ondervraagt hij de vrienden en vriendinnen van het slachtoffer. Via hen komt hij te weten dat Abby, recentelijk, de verkering had uitgemaakt met haar vriend Jud Atkins. Een kwelgeest en versierder van de eerste orde, die Abby, waar hij haar ook maar tegenkwam, lastig bleef vallen.

Jud wordt de hoofdverdachte van Lucas Wells, zeker nadat hij met diens jongere broer, David, heeft gesproken. Jud zou eigenhandig het huis in brand hebben gestoken, nadat hij zijn broertje, die voor de Fairbanks uit de garage van de familie te stelen. Jud zou Abby zo een lesje hebben willen leren en haar dwingen zich te verontschuldigen tegenover hem. David zou nog hebben geprobeerd zijn broer van zijn voornemen af te houden. Maar deze zou hem toen in elkaar hebben geslagen en, door intimidatie, hem hebben gedwongen te vertellen wanneer Abby weer bij de Fairbanks zou babysitten. Het bewijs dat David de waarheid sprak, werd gevonden in de striemen en blauwe plekken op zijn lichaam.

Vijf weken later wordt Jud Atkins gearresteerd en van Brandstichting en doodslag beschuldigd. In de gevangenis blijft hij echter zijn onschuld uitschreeuwen, maar niemand besteedt er aandacht aan. Alles wees er immers op dat hij de dader was, zowel zijn twijfelachtige reputatie als het feit dat hij als enige een motief had. Aan zijn overtuigende alibi, dat hij de dag van de brandstichting in Washington D.C. zat voor een concert van de Rolling Stones, wordt voorbij gegaan.

De hoofdpersoon, Lukas Wells, bij wie het perspectief van het verhaal voor het merendeel wordt geplaatst, is geen detective die blindelings op zijn verstandelijke vermogens vertrouwt, maar doordrongen van het reeds beschreven besef of tekortkomingen van het rechtsapparaat, raakt hij gevoelsmatig zeer persoonlijk betrokken bij de zaak die hij moet oplossen. In zijn nasporingen naar de dader, schijnt zijn strikt persoonlijk (rechts-) gevoel, in de meeste gevallen, het van zijn verstand te winnen. Voor een van de slachtoffers gaat hij zelfs op een gegeven moment vaderlijke gevoelens koesteren.

De hoofdfiguur wordt, aldus, door de hij-verteller, die overigens erg afstandelijk blijft, in al zijn twijfels, grillen, intenties en mijmeringen beschreven. Hierbij wordt de genoemde 'monologue intérieur' veelvuldig toegepast.

OVERWINNING

Niet alleen door middel van de hoofdfiguur, maar ook aan de hand van personages zoals de openbare aanklager Ivan Maxwell, en de advocaat Bert Voss, toont de verteller de lezer hoe vèrstrekkend de invloed van het persoonlijk (rechts-)gevoel kan zijn op een rechtszaak. Aan de ene kant beschouwt Ivan Maxwell, het als een persoonlijke overwinning als de verdachte, Jud Atkins, schuldig werd bevonden, terwijl de advocaat Vert Voss, aan de andere kant, het als een persoonlijk eer beziet als hij Jud Atkins vrij kan laten spreken. En als voor zijn gevoel geen recht wordt gedaan, neemt de vader van Abby, Joe Miranda, op een gegeven ogenblik, het recht in eigen handen.

Het achterhalen van de 'waarheid', de ware toedracht van bepaalde rechtsdelicten, zal, naar het schijnt, een moeilijk te overkomen probleem blijven. Niet eens de moderne criminele psychologie schijnt in staat diepliggende innerlijke motieven, die tot konkrete rechtsdelicten leiden, aan de oppervlakte te brengen. Dit besef of deze wetenschap bij de rechtspraak, schept een toestand waarin rechters, officieren van justitie, advocaten, politie-agenten, zich eerder met het verzamelen van palpabel bewijsmateriaal voor of tegen hun verdachten bezighouden, dan met de zieleroerselen van hen.

Vaak is het streven dan ook zo gauw mogelijk een schuldige aan te wijzen of vrij te spreken, en als wij de schrijver van deze roman mogen geloven, geschiedt dit alles, aldus op grond van enkele flarden van de waarheid, die men bij toeval opvangt (of waarop men stuit) tijdens het speurwerk naar bewijsmateriaal. Het gevolg is dan ook een rechtspraak terwille van de flarden van het recht. Het boek eindigt met de volgende dialoog tussen de detective, Lucas Wells, en de advocaat, Bert Voss. Ik citeer (blz. 167):

(Wells) 'Ever get the feeling we're just collectors of garbage? Our job to pick up the ravages of violence and revenge?'

Voss gave him the quizzical glance he expected. Obviously he wasn't sure he'd heard right. He had frowned, but was shaking off the frown, already finding a reply, and Wells had a hunch the lawyer would come out with something clever.

(Voss) 'I like to think that once in a while we find a fragment of justice among the garbage'. Wells nodded. Good, he thought. Keep believing that counselor. He said nothing but went on nodding encouragingly.

Mens niet onfeilbaar bij bepalen waarheid

PRECISIE

Deze roman is bijzonder boeiend geschreven, en is beslist geen lichte kost. Met een wiskundige precisie ging de schrijver te werk bij het kiezen van zijn woorden en het formuleren van zijn zinnen. Nochtans zit de kracht van zijn debuut hem niet zozeer in het taalgebruik, maar in de compositie ervan. De verschillende verhaallijnen zijn heel nauwkeurig met elkaar verweven.

Verder is de verteltrant van de schrijver zeer dynamisch te noemen. Door het gebruik van de 'monologue intérieur' en de selektieve toepassing van 'flashbacks' (terugwijzing) en 'flashforwards' (vooruitwijzing), is voorkomen dat het handelingsverloop teveel vertraagd werd; hierdoor is het de schrijver gelukt de personages op zeer dynamische wijze te beschrijven.

De roman zal mogelijk ook zijn minder sterke punten hebben, maar dit laat ik aan het oordeel van de andere lezers over. Het boek is verkrijgbaar in de lokale boekhandels.

For the Fragments of Justice (paperback), Jorge Martinez, ISBMO-913832-17-9.

Vorstinnen van Oranje

vervolg van pag. 4

dien zwaar zijn gevallen te moeten toezien hoe Nederlands-Indië voor Nederland verloren ging.

Zij liet het aan haar dochter Juliana over om de onafhankelijkheid van Indonesië met haar handtekening te bekrachtigen. Zij trad af op 6 september 1948, precies vijftig jaar nadat zij als koningin was ingehuldigd en precies een eeuw nadat in Nederland de constitutionele monarchie was vastgelegd in de grondwet.

JULIANA

Geen regerend vorst uit het Huis van Oranje was zo geliefd als koningin Juliana. Haar geboorte op 30 april 1909 in het Paleis Noordeinde veroorzaakte al een explosie van vreugde: 'Het Oranjehuis is gered...!' Nooit meer heeft Nederland in zo'n Oranje-roes verkeerd als op 8 september 1936, toen bekend werd dat Juliana zich had verloofd met een prins Bernhard von Lippe-Biesterfeld.

Weliswaar een Duitser, die bovendien lid was geweest van SA en SS, maar toch vooral een vrolijke en charmante prins die met zijn vlotte manieren en zijn open autootje heel Nederland voor zich innam. Een prins bovendien die tijdens de oorlog zijn leven riskeerde in de strijd tegen zijn vroegere vaderland en die aan het eind van de oorlog als commandant binnenlandse strijdkrachten een aandeel leverde in de bevrijding.

Veel Nederlanders luisterden dan ook ontroerd toe, toen op 6 september 1948 Juliana met de prins aan haar zijde als koningin werd ingehuldigd. '...Wie ben ik dat ik dit doen mag...'

Juliana had als koningin en moeder van vier dochters enorm veel goodwill. Velen zullen er daarom begrip voor hebben gehad, dat Juliana een gebedsgenezeres, Greet Hofmans, had ingeschakeld toen haar jongste dochter blind dreigde te worden. In deze jaren (1952-1956), waarin Juliana geleidelijk onder invloed zou zijn gekomen van de gebedsgenezeres, presteerde Juliana het om tot in Washington toe kanttekeningen te zetten bij de koude oorlog. Toen in 1956 de rol van Greet Hofmans aan het hof in de publiciteit kwam, kon iedereen waarnemen, hoe zeer de ideeën van Juliana en Bernhard tegenover elkaar stonden. Juliana kwam met haar opvattingen over vrede, welzijn en milieu terecht in het vaarwater van de pacifistische beweging de Derde Weg, terwijl de prins zich inzette voor de Navo en de export.

Terwijl Juliana en Wilhelmina in Het Oude Loo bijeenkomsten hielden met de evangelist J.W.Kaiser en Greet Hofmans als middelpunt en internationale conferenties organiseerden van de 'International Council for Christian Leadership', bracht prins Bernhard in zijn Bilderberg-conferenties politici, militaren en industriëlen met elkaar in contact.

WIJZE MANNEN

Een commissie van drie wijze mannen zorgde voor een oplossing van de problemen die in feite neerkwam op een nederlaag voor Juliana. Zij moest haar relaties met Greet Hofmans verbreken en enkele vertrouwelingen aan het hof ontslaan.

De wijze mannen hebben voorzover bekend geen onderzoek ingesteld naar de relaties van prins Bernhard. Een gebedsgenezeres is kennelijk zo op het oog riskanter voor de monarchie dan de internationale militaire en industriële jet-set. Als deze kant van de medaille toen óók was bekeken, dan was Bernhard en Juliana het Lockheedschandaal mogelijk bespaard gebleven.

Onder alle omstandigheden behield Juliana de warme sympathie van een groot deel van het Nederlandse volk. Ook tijdens de rel rond het huwelijk van prinses Irene met de zeer rechtse katholieke prins Carlos de Bourbon Parma. En Juliana zelf bracht de storm tot bedaren, toen bekend werd dat kroonprins Beatrix met een Duitser wilde trouwen. '...ik kan U verzekeren, dat het goed is...'.

Met bewonderingswaardige moed en inzet heeft Juliana haar taak als koningin voltooid. Beatrix kon op 30 april 1980 de kroon van haar moeder overnemen op een moment, dat de schaduwen van schandalen en problemen waren vervaagd.

SENTIMENT

Met de inhuldiging van Beatrix tot koningin op 30 april 1980 lijkt een nieuw tijdperk voor de Nederlandse monarchie te zijn begonnen. Beatrix gaat te werk als een modern staatshoofd: minder sentiment met oranje-vlaggetjes en meer deskundigheid. Geen defilé voor Huis ten Bosch op Koninginnedag, maar een koningin die naar haar mensen toegaat.

Niet langer een staatshoofd, die feitelijk in een buitenverblijf woont, maar die woont en werkt in het regeringscentrum. Den Haag is weer residentie.

Beatrix was beter voorbereid dan haar moeder en haar grootmoeder. Geen huisonderwijs maar het Baarns lyceum (gymnasium a) en de universiteit van Leiden (doctorandus in de vrije studierichting van de juridische faculteit). Bovendien heeft Beatrix de keuze van haar levenspartner geheel in eigen hand gehouden.

Met de keuze van Claus von Amsberg, een integere diplomaat uit Bad Godesberg trotseerde Beatrix de op hol geslagen Nederlandse publieke opinie. Claus was namelijk een Duitser, was (verplicht) lid geweest van de Hitler-jugend en had van mei 1944 tot april 1945 zijn militaire dienstplicht vervuld bij een in Italië gelegerd Pantzer-regiment.

De nationale historicus dr.L. de Jong stelde een officieel onderzoek in naar het brandschone oorlogsverleden van Claus. Zelf kon Beatrix er in die spannende dagen toch ook nog om lachen. Naar aanleiding van een bericht dat Claus ook een Hollandse voorouder had, merkte zij tegen burgemeester Van Hall van Amsterdam op: '...men zegt dat Claus van het huwelijk af wil zien omdat hij wèl een Nederlandse voorouder heeft en ik geeneen...' Het optreden van Claus deed overigens de protesten snel omslaan in bewondering.

Niet alleen de rellen en de rookbommen maar ook het gejuich moeten Beatrix tot de overtuiging hebben gebracht, dat het er niet inzat, wat haar moeder zo graag had gewild: 'een gewoon mens te zijn'.

De status van de erfelijke monarchie vereist ook enige 'majesteit'. 'Het is niet mogelijk in deze functie gewoon te zijn', zo merkte Beatrix op in het t.v.-portret van haar uit 1988, 'maar dat ligt niet altijd aan ons'. En Beatrix wilde en zou volmaakt functioneren. Mogelijk een reactie op de problemen rond haar koninklijke ouders en grootouders.

Toen Beatrix achttien jaar werd en volgens de grondwet oud genoeg om haar moeder op te volgen, was de crisis rond de affaire Greet Hofmans op een hoogtepunt en was er al sprake van, dat Beatrix voortijdig koningin zou moeten worden. Dit moest het voornemen van Beatrix, om haar taak zo perfect mogelijk te vervullen, hebben versterkt. 'Het klinkt misschien ongeloofwaardig', aldus Beatrix in 1988, 'als ik U zeg dat het mij nooit veel heeft kunnen schelen, wat mensen er van vonden of dachten. Een veel grotere zorg is altijd geweest van: doe ik het goed, kan het beter, doe ik in die zin wat van mij wordt verwacht.'

Shimaron

Shimaròn, sobèrbè
b'a bula bona bèrdè
bòltu hòfi
hasi mondi

Shimaròn, mal yerba
b'a choka
kasi sofoká
tur sobrá

Shimaròn, kabesura
mira bo zoya
burachi di triunfu
den brasa di bientu

Shimaròn, oido
skucha e ritmo
monótono
di un kuchu skèrpi
ku ta dal tera habri
sker mal rais

Shimaròn, parotin
ta miedu bo tin?
awor ku Cha Chapi ta bin
pa trèk bo na bo fin?

RACHEL

Wereldraad inheemse kerken over Amerika:

Fel tegen herdenking 5 eeuwen christendom

GENEVE - De Wereldraad van Inheemse volkeren (WCIP) heeft de Wereldraad van Kerken opgeroepen alle kerken te veroordelen die in 1992 op plechtige wijze vijfhonderdjaar christendom in het Amerikaanse continent willen vieren. Tot de kerken die hier uitgebreid aandacht aan willen schenken, behoort de Rooms-katholieke kerk.

Op de kortgeleden gehouden jaarvergadering van de WCIP in het Noorse Tromso verscheurden Latijnsamerikaanse afgevaardigden hun banieren en liepen leuzen roepend weg toen een vertegenwoordiger van de Spaanse regering het woord tot de vergadering richtte. Het jaar 1992 moet in het teken staan van "de waardigheid van en de mensenrechten voor de inheemse volkeren".

De Rooms-katholieke kerk heeft volgens de WCIP de godsdiensten van de indianen in Latijns-Amerika ontheiligd. De vergadering riep daarom de RK kerk, de andere kerken en de regeringen op de inheemse godsdiensten te erkennen als godsdiensten die voor de saamhorigheid onder de gemeenschappen van wezenlijk belang zijn. De kerken moeten van elke vorm van zending en missie onder de indianen afzien en met de indianen samenwerken zodat zij hun eigen godsdienst kunnen versterken.

Na verkrachting zusters-religieuzen:

Katholieken straat op in India

NEW DELHI - Berichten over de verkrachting van twee Rooms-katholieke vrouwelijke religieuzen in de Indiase deelstaat Uttar Pradesh hebben tot grote beroering onder de christenen van India geleid. In de hoofdstad New Delhi gingen ongeveer tienduizend mensen, onder wie talrijke religieuzen en drie bisschoppen, de straat op.

De verkrachting van de nonnen werd door de kerkelijke functionarissen lange tijd geheim gehouden om beide vrouwen niet nog meer te vernederen. De drie mannen die de vrouwen met messen bedreigden, namen tevens vijfduizend dollar mee uit het klooster. De Indiase bisschoppen hebben de regering opgeroepen christelijke instellingen beter te bewaken, omdat deze overval niet op zichzelf staat. In India wonen ongeveer veertien miljoen Rooms-katholieken. Tezamen vormen de christenen een minderheid van ongeveer 2,5 procent van de Indiase bevolking.

Bisschoppen uit Taiwan op bezoek in China

TAICHUNG - Voor het eerst sinds 1949 hebben Rooms-katholieke bisschoppen uit Taiwan een officieel bezoek aan China gebracht. Bisschop Lukas Liu Hsien-Tang van Hsinchu heeft bij die gelegenheid de wens van paus Johannes Paulus II overgebracht om een bezoek aan het land te brengen.

Liu heeft een ontmoeting gehad met collega's van de ondergrondse Rooms-katholieke kerk, maar ook met bisschoppen van de niet door Rome erkende Patriottische vereniging. Er is in China grote belangstelling voor de kerk, constateerde de bisschop tijdens een bezoek aan de noordelijke provincie Hebei, waar hij zelf 61 jaar geleden werd geboren.

Volgens bisschop Joseph Wang Yu-Jung van Taichung was het eerste bezoek sinds de communistische machtsovername "een uiterst gelukkig weerzien" met medegelovigen, familieleden en vrienden die in 1949 niet naar Taiwan zijn gevlucht. Hij bezocht met een groep van vijftig katholieken onder meer Peking, Nanjing en zijn geboortestad Shanghai.

President SUHARTO

VORMING LEKEN BELANGRIJK GEACHT

Grote bevolkingsgroei én financiële achteruitgang

Katholieke Kerk in VS verliest Spaanstaligen

WASHINGTON - De leiding van de Rooms-katholieke kerk weet nog altijd geen raad met de kerkverlating onder de Spaanstalige minderheid in de Verenigde Staten. Zestig jaar geleden werd al gewaarschuwd, dat de kerk vele 'Hispanics' zou verliezen, maar pas sinds een paar jaar wordt enige actie ondernomen.

Een plan voor het pastoraat onder Spaanstaligen, dat de bisschoppen twee jaar geleden aanvaardden, heeft echter nog nauwelijks effect gehad. Dat is vooral een gevolg van gebrek aan geld, mede doordat "de financiele lasten vooral terecht kwamen op de schouders van de armen en mensen in de marge van de samenleving", zoals sleutelfiguren in het Spaanstalig pastoraat vorig jaar aan de bisschoppen schreven.

SEKTEN

Volgens verschillende onderzoeken hebben de afgelopen vijftien jaar naar schatting een tot vijf miljoen Spaanstaligen de Rooms-katholieke kerk in de VS verlaten. De bisschoppen geven toe, dat de kerk te weinig aandacht heeft besteed aan de Spaanstaligen. Zij dachten vaak, dat die toch wel bij de kerk zouden blijven omdat het Rooms-katholicisme een onscheidbaar onderdeel van hun cultuur zou zijn. Maar dat gaat steeds minder op, nu fundamentalistische kerken en sekten steeds meer aanhang onder de Spaanstaligen weten te krijgen. Zozeer zelfs, dat het Vaticaan ervoor waarschuwt.

Tot hun verdriet hebben de bisschoppen moeten constateren, dat vele vroegere katholieken zich aangetrokken voelen tot de persoonlijke benadering van de kleine, onafhankelijke protestantse kerken die langs de deur evangeliseren. Hoewel in de Rooms-katholieke kerk velen nogal huiverig staan tegenover een evangelisatie van mens tot mens, is in sommige streken deze benadering overgenomen.

ANNO 1928

Maar het probleem ligt dieper dan de manier van evangelisatie. Katholieke leiders die zich met de kerkverlating bezighouden, komen niet veel verder dan de verzuchting van de auteur van een rapport uit 1928: "De katholieke kerk heeft slechts beperkte mogelijkheden in gebieden waar vele Mexicanen wonen door het gebrek aan priesters, goed opgeleide medewerkers, gebouwen en fondsen".

Zuster Dominga Zapata, die een diocesaan bureau voor pastoraat onder Spaanstaligen leidt, ziet evenals vele andere kerkelijke leiders de kerkverlating als een "zeer cruciaal probleem". De situatie kan alleen worden verbeterd als de kerk een totaal andere weg inslaat, meent zij.

DRINGEND NODIG

Zapata, die meer dan 25 jaar onder Spaanstaligen heeft gewerkt, meent dat een aanpak van het probleem juist nu dringend nodig is. De Spaanstalige bevolking groeit enorm - tussen 1980 en 1988 34 procent - en hun economische positie verslechtert snel. "De kerk heeft minder aandacht besteed aan de Spaanstaligen dan aan andere minderheden. In het algemeen heeft de katholieke kerk niet de manier ontdekt om op hun behoeften te antwoorden".

De voorzitter van de bisschoppelijke commissie voor de Spaanstaligen, bisschop Raymundo Pena van El Paso, erkent dat de noodzaak om de Spaanstaligen bij het kerkelijk leven te betrekken steeds groter wordt. "Waarschijnlijk hadden we dat al eerder moeten doen", zegt hij.

Dezelfde soort zelfkritiek liet aartsbisschop J. Stafford Francis kort geleden horen, toen hij zich afvroeg of de schade nog zou kunnen worden hersteld. "Gods genade om de uitdaging te zien en te horen heeft zich enigszins teruggetrokken uit een kerk die niet werkelijk heeft geluisterd", meende Stafford.

PERSOONLIJKER

Volgens deskundigen is er vooral behoefte aan geld om leken te onderrichten in evangelisatie en pastoraal werk. Het pastoraal plan van twee jaar geleden kent grote waarde toe aan de vorming van kerkelijke werkers voor de parochies. Het dringt ook aan op de vorming van basisgroepen "om mensen op een persoonlijker manier te bereiken dan via de mis".

Pena is tevreden over de vooruitgang sinds de invoering van het pastoraal plan. Hij legt er de nadruk op, hoe moeilijk het is de kerk in alle staten in beweging te brengen. Iedereen erkent bovendien, dat er meer moet worden gedaan.

HUISBEZOEK

In sommige gebieden waar men met een aanpak van het probleem van de kerkverlating is begonnen, besteedt de kerk veel aandacht aan huisbezoek en de opleiding van lekepredikers. In Portland bijvoorbeeld trekken sedert september af groepen de parochies in om de gelovigen te leren hoe zij kunnen evangeliseren. In Los Angeles, waar zestig procent van de gelovigen Spaans als voertaal heeft, is veel aandacht aan het huisbezoek besteed.

Medewerkers van de kerk zien het als een positieve ontwikkeling dat het aantal Spaanstalige bisschoppen van tien in 1978 is gegroeid tot 21 dit jaar. Maar er is nog steeds een gebrek aan priesters die Spaans spreken en de cultuur van de Spaanstaligen begrijpen. Sommige bisschoppen eisen van hun priesterstudenten dat zij Spaans leren en bisschoppen als Stafford en John O'Connor van New York hebben een cursus Spaans gevolgd, nadat zij tot bisschop waren benoemd.

STAAT AAN KANT VAN ARMEN, ONTRECHTEN

Gemeenschap van Indonesische protestantse kerken:

Inzet is ontwikkeling met menselijk gezicht

OEGSTGEEST - De kerken in Nederland moeten meer oog krijgen voor de negatieve effecten van de internationale economie op ontwikkelingslanden zoals Indonesie. Met die boodschap trok een 'zware' delegatie van de Indonesische gemeenschap van kerken langs kerken en christelijke organisaties in Nederland.

"De economie is een wereldwijde economie geworden. Het internationale marktmechanisme heeft in Indonesie industrieen geschapen die een gevaar zijn voor de sociale verhoudingen en het milieu", zegt dr. B.A. Supit, een van de voorzitters. De Nederlandse kerken hebben hier wel weet van, maar worstelen vooral met hun eigen problemen en de secularisatie.

NIET BEGREPEN

De gemeenschap van kerken, die zestig protestantse kerken met in totaal ruim acht miljoen leden omvat, probeert zelf de negatieve effecten van de broodnodige ontwikkeling wel aan de kaak te stellen. Ze poogt haar eigen achterban, de overheid en de industriele machthebbers te overtuigen van de noodzaak van "ontwikkeling met een menselijk gezicht".

Dat wordt niet altijd begrepen, zoals een christelijke organisatie op Sumatra onlangs heeft ondervonden. De groepering protesteerde tegen de komst van een grote industriele onderneming, wegens de verwachte schade aan de natuur. De lokale overheid zag dat als een bedreiging voor de industrialisatie en verbood de organisatie.

De Indonesische overheid heeft slechts "tot op zekere hoogte" begrip voor deze kritische rol die de kerken de laatste jaren graag willen spelen. Menig politicus ziet liever dat de kerken zich tot de liturgie beperken en de politiek de politiek laten. "Maar wij kunnen eenvoudigweg niet zwijgen", aldus Supit.

Verleden jaar gaf de gemeenschap van kerken een verklaring uit waarin zij officieel de kant van de armen en ontrechten koos. De kerken spraken uit dat zij als "spirituele, morele en ethische kracht een positieve en creatieve rol in de Indonesische samenleving willen spelen", vertolkt Supit.

In toenemende mate komen de kerken in het geweer wanneer als gevolg van de komst van industrieen mensen hun eigen stukje grond kwijtraken. Die worden gedwongen te verhuizen en delen op geen enkele manier in de voordelen die het nieuwe bedrijf ook brengt. De producten zijn voor de export en met de winst wordt gepoogd de immense nationale schuld af te lossen.

REGENWOUD

Ook het kappen van het tropisch regenwoud ontmoet steeds meer kritiek vanuit de kerken, al weten Supit en zijn medebestuursleden dat het hier om een complex vraagstuk gaat. "Waarom kappen jullie het tropisch regenwoud", had een Zwitser hen op agressieve manier gevraagd, waarop een duidelijk antwoord niet uit kon blijven: "Het verdwijnen van het regenwoud is niet onze schuld, maar jullie schuld."

Supit benadrukt dat het niet alleen de kerken zijn die hun stem verheffen tegen het onrecht in Indonesie. "De Islamitische gemeenschap vervult op haar eigen manier dezelfde functie. We kunnen deze taak niet claimen voor onze christelijke identiteit, maar zien haar wel duidelijk als onze zending", aldus Supit.

DIALOOG

Algemeen-secretaris dr. J.M. Pattiasina valt hem bij: "We doen dit samen met Islamitische en andere religieuze groeperingen". Samenwerking tussen christenen en Moslims in het grootste Islamitische land ter wereld is daardoor nogal praktisch van aard. De Indonesiers zien hier meer in dan in een dialoog in vergaderzaaltjes, zoals die volgens hen in Nederland wordt gepraktiseerd.

Dat betekent overigens niet dat er geen problemen zijn met de Moslims, maar daarover weiden Supit, Pattiasina en ook algemeen voorzitter dr. Sularso Sopater niet graag uit. Door de gedwongen verhuizingen komt het geregeld voor dat christenen in een door en door Islamitische omgeving komen en bij de pogingen om een kerk te bouwen danig worden tegengewerkt. "Maar we lossen de problemen altijd op", aldus Pattiasina.

CATECHISMUS

Opgelost is ook een recent conflictje met de Rooms-katholieken in Kupang, die bij de overheid hadden gevraagd om een verbod van de protestantse Heidelbergse catechismus. In dit belijdenisgeschrift uit 1563, dat vele Indonesische kerken uit het koloniale verleden hebben meegekregen, wordt de Rooms-katholieke eredienst "een vervloekte afgoderij" genoemd.

De katholieken en protestanten hebben de overheid laten weten dat dit een interne kwestie is die ze zelf wel oplossen. De protestantse kerken hebben toegezegd in een volgende editie enkele verklarende voetnoten bij de gewraakte passage te plaatsen en in een inleiding uit te leggen dat de tijden sinds de verschijning van het geschrift gelukkig zijn veranderd. "Kijk, zo doen wij dat in de oecumene", zegt Pattiasina, in de stellige overtuiging dat andere kerken van deze aanpak kunnen leren.

Wat de Nederlanders in ieder geval op kunnen steken van de Indonesiers is volgens het drietal hoe de kerk een belangrijke kracht in de samenleving kan zijn. In het geseculariseerde Nederland is er een onderhand een scherpe scheiding tussen het maatschappelijk en het geestelijk leven en wordt het terrein voor de kerken met de dag kleiner. "Bij ons bestaat er een evenwicht tussen beide werelden", zegt Supit "en de kerken groeien...."

Duitse kerken:

1992 Jaar van bijbel

STUTTGART - De kerken in de Duitse bondsrepubliek hebben 1992 uitgeroepen tot jaar van de bijbel. De kerken willen de Duitsers opwekken zich met de bijbel bezig te houden en hem te lezen.

In verband met het bijbeljaar zal dit najaar een Nieuw Testament met een leesplan en een handleiding bij de tekst verschijnen. "Het is de hoogste tijd dat het boek der boeken door zoveel mogelijk mensen met nieuwe ogen wordt gelezen", aldus de voorzitter van de Westduitse RK bisschoppenconferentie, Karl Lehmann. Het is de eerste keer dat zoveel kerken in de Bondsrepubliek gezamenlijk het lezen van de bijbel willen bevorderen.

Iraans bijbel genootschap verboden

STUTTGART - De regering van Iran heeft het nationale bijbelgenootschap wegens "anti-revolutionaire activiteiten" verboden. Ook de import van bijbels en andere religieuze lectuur is niet langer toegestaan.

Dit heeft de Wereldbond van bijbelgenootschappen in Stuttgart meegedeeld. Het bijbelgenootschap werd sinds de Iraanse revolutie in 1979 geplaagd door beperkende maatregelen van de regering. Onder de vijftig miljoen inwoners van het Islamitische land leven ongeveer 230.000 christenen.

Onder mom van bestrijding drugs

Kans herleving van militarisme

BUENOS AIRES - De kerken in Latijns-Amerika vrezen een hernieuwde militarisatie van het continent die door het rijke Westen onder het voorwendsel van de strijd tegen de drugs wordt opgelegd. De militaire acties zijn vooral gericht tegen de kleine boeren die coca of marihuana produceren, en bijna nooit tegen de schatrijke drugsbaronnen.

Dit zegt vicaris Joaquin Carreqal van het Argentijnse bisdom Quilmes in een vraaggesprek met El Estandarte Evangelico, het weekblad van de Methodistenkerk in Argentinië. Hij woonde kortgeleden de bijeenkomst van Latijnsamerikaanse kerkleiders in Kingston op Jamaica bij.

"Dit beleid, dat door de Verenigde Staten wordt gesteund, leidt tot toenemend geweld in onze landen maar doet weinig tegen de drugshandel in de straten van New York, Los Angeles of Miami. Bovendien komen de opbrengsten ervan niet de economieën van de Derde wereld ten goede maar die van de rijke landen. Niemand schijnt daar problemen mee te hebben."

De vrees bestaat dat dit uitloopt op een herleving van de doctrine van de Nationale veiligheid, die tijdens de militaire dictaturen van de jaren '70 en '80 onze bevolking zoveel schade heeft berokkend, aldus vicaris Carreqal. "Als christenen moeten we werken aan een alternatieve economische orde waarin de basis niet de drugsproductie maar 'gewone' economische ontwikkeling is."

...Ing H.F. Coffi, vice-president van de Lago die de dagelijkse leiding heeft...

Lago blijft voorlopig om schoon te maken

Opruiming bij raffinaderij project van miljoenen dollars

ALLES WIJST erop dat de Lago Oil and Transport company nog wel geruime tijd actief op Aruba zal zijn. Zij het dan met slechts veertig man personeel, die nauw betrokken zijn bij projecten die miljoenen dollars kosten, om de terreinen schoon te maken. Daarnaast betaalt het Lago Pensioenfonds per jaar ongeveer twintig miljoen florins aan 3000 pensioengerechtigden.

Ook wordt beheer gevoerd over de Homebuilding Foundation, waar nog 41 voormalige werknemers bij betrokken zijn met een totale schuld van ander half miljoen florins. In Seroe Colorado staan 186 huizen, die allen verhuurd zijn en eveneens onder het Lago beheer vallen, alsmede de Essoclub. Lago had destijds de beschikking over ruim 10 miljoen vierkante meter in 37 percelen aan eigendomsgrond of erfpacht. Van het raffinaderij- en tankfarmgedeelte van 3.6 miljoen werd reeds 2.5 miljoen aan Aruba overgedragen voor Coastal en Wickland.

Ruim 6.3 miljoen m² is nog onder controle van de Lago, waaronder Seroe Colorado, Grapefield, Service station en het gedeeltelijk in gebruik zijnde Esso Petrolera. Een gedeelte van Grapefield werd terug gegeven aan het eilandgebied voor de bouw van het Korrectie Instituut Aruba, doch de officiële overdracht voor een notaris heeft tot op heden niet plaats gevonden. Ook de eilandjes voor het rif, waar de vogels broeden werd overgedragen, doch wel verleend Lago ieder jaar medewerking aan de controle.

De Amigoe stelde de heren Coffi en Van Berkel een aantal vragen over onderwerpen, die steeds weer opduiken in de publiciteit.

= door Jos van der Schoot =

ER WORDT DE laatste tijd nogal eens de kritiek gehoord, dat de Lago niet aan zijn verplichtingen zou voldoen, waarbij premier Nelson Oduber zelfs dreigde naar de rechter te zullen stappen. Dit was voor de Amigoe aanleiding om contact te zoeken met Lago's vice-president ing H.F. Coffi om te weten te komen hoe de situatie na sluiting van 1985 is. Met nadruk stelt ing Coffi dat aan het verzoek van de Amigoe wordt voldaan, maar dat dit niet als weerwoord opgedane uitlatingen moet worden beschouwd, maar ter verduidelijking omdat velen in de gemeenschap niet op de hoogte zijn wat er gebeurd is en nog steeds gebeurd.

Wij bracht met ing Coffi en milieu-deskundige ir Hans van Berkel enige uren door op het Lagoterrein en konden van nabij zien, dat wat milieuzaken betreft, er hard gewerkt is en nog steeds gewerkt wordt. Het is natuurlijk wel zo dat men ruim tien miljoen vierkante meter terrein dat men zestig jaar gebruikt heeft, niet in een dag schoon kan maken. Maar schoongemaakt wordt er zeker.

De heer Coffi geeft er terecht de voorkeur aan niet over belastingzaken te spreken, aangezien deze nog bij de rechter in behandeling zijn en het niet ethisch zou zijn daarover te gaan praten.

...Voor de ingang van huidige Lago kantoor vlnr ir Hans van Berkel en ing H.F. Coffi. De grote letters en ESSO en LAGO hebben tientallen jaren de ingang van de Lago gesierd en zijn nu op de ingang van het huidige Lago-kantoor aangebracht...

Wat zijn Lago's verplichtingen omtrent het milieu en is de Lago van plan om deze verplichtingen na te komen?

'Deze verplichtingen zijn vastgesteld in de erfpachtsovereenkomsten, verkregen om een raffinaderij te bouwen en te exploiteren. De oorspronkelijke erfpacht dateert uit 1925, en omvat het terrein waarop de raffinaderij, de tankvelden en Seroe Colorado zich bevinden. Naargelang de raffinaderij groeide, werden er meer erfpachtsgronden bijgevoegd, bijvoorbeeld voor de Pitch Pile, Lago Heights, het Transshipping terrein, enz. Ten tijde de sluiting, had de Lago in totaal 37 percelen grond in eigendom of erfpacht.

De Lago heeft een groot gedeelte van de oorspronkelijke erfpachtsgronden aan Aruba overgedragen. Deze terreinen worden thans door Wickland en Coastal gebruikt, en zijn niet langer onder de controle of verantwoordelijkheid van de Lago'.

INDUSTRIE

'De Lago kreeg deze gronden voor industriële doeleinden, en Lago's verplichting is om ze terug te geven in een zodanige staat dat ze hiervoor kunnen blijven worden gebruikt. De Lago ontkent niet dat gedurende haar exploitatie er enige beperkte milieu schade aan de gronden is veroorzaakt. Maar slijtage veroorzaakt door het normaal gebruik, is te verwachten op industrie-terreinen.

Het is echter overduidelijk dat de Lago voornemens is om de terreinen, waarvoor zij nog verantwoordelijkheid draagt, schoon te maken op een voor het milieu degelijke wijze. De Lago heeft goede vorderingen gemaakt zoals b.v. te zien is op het gebied waar vroeger tanks stonden, de Pitch Pile en het olie extractie programma.

CALICHI PITS

Wat zijn eigenlijk Calichi Pits?

'Calichi Pits zijn kuilen waar kalkachtige materie, calichi genoemd, werd opgegraven voor het gebruik in de constructie van funderingen voor huizen, gebouwen, enz. In het begin van de jaren 1970, waren er twee kuilen overgebleven van waaruit de calichi was verwijderd, en de Lago had vervolgens de kuilen opgevuld met voornamelijk puin, stenen, beton, enz. Voordat de Lago de kuilen begon te dempen, werd de kuil net ten oosten van Lago Heights ook gebruikt tijdens de San Nicolas Schoonmaakcampagne van 1968, en artikelen zoals oude ijskasten, carrosseriën en puin, werden daarin gegooid. De Lago vulde de kuil behalve met puin, ook met afval van de raffinaderij waaronder enige catalyst en met olie vervuilde aarde. Het alternatief zou zijn om dit materiaal op de vuilnisbelt te Parkietenbos te deponeren, waar tegenwoordig allerlei soorten afval worden gestort. De Lago heeft haar afval liever willen storten waar het in een veilige en geïsoleerde toestand zou kunnen blijven om als zodanig, geen gevaar te kunnen opleveren voor de omgeving'.

Niet minder dan 137 tanks reeds ontmanteld

Wat is de Lago van plan met de kuilen te doen?

'In vele landen worden stortplaatsen die niet meer in gebruik zijn, degelijk afgesloten om te voorkomen dat er stoffen zouden kunnen uitlekken. Sommigen worden zelfs verbouwd tot ontspanningsterreinen. Onze calichi pits liggen ongeveer 15 jaar lang bloot aan de natuur, en tot op heden is er geen teken van een milieu probleem. Niettemin heeft de Lago plannen om de kuilen te isoleren en deze te beveiligen om er zeker van te zijn dat ook in de toekomst deze geen problemen zullen opleveren. De Lago heeft voorgesteld dat dit werk op haar kosten zal worden gedaan in overeenstemming met het advies van milieu-deskundigen van de regering en van de Lago'.

PITCH PILE

Wij zien dat er veel werk aan de gang is. Gebeurt dit op eigen houtje?

'Wij hebben een formele overeenkomst met de regering van Aruba om de gehele Pitch Pile zo spoedig mogelijk op te ruimen, maar in ieder geval vóór het eind van het jaar 1992. Zoals u kunt waarnemen, zijn we al behoorlijk gevorderd en verwachten dat al het pek ontruimd zal zijn tegen het eind van volgend jaar. Daarna vereist onze overeenkomst met de regering dat we enige herbeplanting zullen aanbrengen op dit terrein'.

Wat is het verhaal van het pek dat daar ligt? Waarom heeft de Lago daar gestort en had men toestemming om het daar te deponeren?

'Zoals bekend heeft de Lagoraffinaderij (en Aruba) gedurende de Tweede Wereldoorlog zeer aanmerkelijke medewerking verleend aan de oorlogsprestaties door vliegtuigbrandstof aan de geallieerden te leveren. Een belangrijke leus was 'Hopi Co Pronto', dat betekent 'Hopi High Octane Gasoline Pronto'. (Veel en spoedig hoog octaan benzine). Maar de raffinaderij kon alleen tot de uiterste capaciteit benzine produceren door maximale hoeveelheid vaten olie te raffineren. Niet alle ruwe olie kon echter worden omgezet in benzine, en het restant zware produkt (pitch) moest ergens naartoe. De Lago kreeg het Pitch Pile-terrein in erfpacht met de bedoeling om de pitch (pek) daar te storten (vergelijk het asfaltmeer op Curaçao - red). Dus heeft de Lago zo'n 50 jaar geleden het pek dar gestort met al de benodigde goedkeuringen en haalt het er nu uit in overeenstemming met een contractuele overeenkomst met de regering van Aruba'.

Is de 'pitch' gevaarlijk voor het milieu?

'De 'pitch' is in werkelijkheid net als asfalt op de weg, en zelfs na 50 jaren blootgesteld te zijn aan het weer, zijn bestanddelen in de 'pitch' niet uitgelekt. Daarom zijn milieu deskundigen het ervoor eens dat de 'pitch' geen risico's voor de omgeving oplevert'.

Hoeveel 'pitch' is er?

'Kort geleden hebben we bijna 27.000 ton 'pitch' verscheept. Wij zijn van mening dat wij nog ongeveer 10.000 ton kunnen leveren. De 27.000 ton werd naar Noorwegen verscheept, waar het gebruikt wordt als brandstof en vermengd met kool voor de industrieën'.

Calichi-pits worden geïsoleerd en beveiligd

Het is bekend dat er ondergronds olie aanwezig is in het raffinaderij terrein. Wat is Lago van plan hiermee te doen?

'De aanwezigheid van olie onder de grond van een raffinaderij is niet ongewoon voor raffinaderrijen die sinds het begin van deze eeuw hebben gefunctioneerd. De Lago heeft deze situatie al jaren gecontroleerd, en sinds 1976, heeft de maatschappij controle- en extractie- pompen geïnstalleerd om de grondoppervlakte onder de raffinaderij zo schoon mogelijk te houden. Sedert de sluiting van de raffinaderij zijn er 30 extracte-pompen aangebracht om olie uit de grond te halen.

Van de 30 pompen die geïnstalleerd werden, zijn er 17 overgedragen aan Aruba voor Coastal, en de Lago opereert er nog 13. De Lago is van plan om door te gaan met het oppompen van de olie zolang dit door het milieu zinvol is. Wij veronderstellen dat sommige van de oliepompen nog een paar jaren zullen blijven functioneren.

De kosten van de pompen en exploitatie worden geraamd op drie en een half miljoen dollars, terwijl dit project totaal 6,5 miljoen dollars gaat kosten. Er werd reeds 180.000 vaten — dat is 35 miljoen liter — aan afval olie bijeen gekregen, waarbij Coffi stelt dat dit zeker geen winst project is maar alleen maar kostendekkend'.

INCINERATOR

Wat is de bedoeling van de Incinerator?

'De Incinerator is een verbindingsoven speciaal ontworpen om aarde die met een zekere hoeveelheid olie vervuild is, te verbranden. Gedurende het functioneren van de raffinaderij, zijn sommige plekken in de raffinaderij en terreinen in de tankfarm verontreinigd met olie in gevarieerde mate. Aarde van al dit soort terreinen is weggehaald voor behandeling en schoonmaak, als onderdeel van Lago's plannen om het milieu te herstellen. Aarde die slechts lichtelijk met olie vervuild is kan worden hersteld door de olie geleidelijk te laten verdwijnen door de natuurlijke afbraak en werking van zon en wind. Aarde die meer of met zwaardere olieën bevuild is kan ook door natuurlijke afbraak worden gereinigd, maar dit zal wel heel lang duren. Het verbranden van de bevuilde aarde haalt alle koolwaterstoffen weg en laat de aarde inert. De verbranding is dus bedoeld om het ontbindingsproces van olie dat op natuurlijke wijze gebeurt, te versnellen.

Het verbranden alsook het grondherstel zijn welbekende en gebruikte methodes voor het schoonmaken van met olie vervuilde gronden in Europa en de Verenigde Staten.

De verbrandingsoven van Lago wordt sinds augustus 1990 gebruikt en heeft al 1500 m ton vervuilde aarde en slik schoongemaakt. Verwacht wordt dat dit werk gedurende nog een jaar door zal gaan.

De totale kosten van deze werkzaamheden zullen meer dan 7 miljoen gulden bedragen. Lago heeft 10 operators in dienst genomen om de verbrandingsoven dag en nacht te laten draaien. De operators zijn volledig opgeleid en zijn zeer bekwaam om alle werkzaamheden op een doeltreffende en veilige wijze uit te voeren.

Dit systeem blijkt als de Amigoe er een kijkje gaat nemen, niet alleen modern te zijn, maar duidelijk wordt dat ook alle veiligheidsvoorzieningen zijn getroffen, zoals trouwens altijd bekend was van Lago toen het bedrijf nog op volle toeren draaide. Dat is wel nodig ook want de verbrandingsoven verhit eerst de zandolie tot 1200 graden fahrenheit en komt gloeiend uit de buis. De uitlaatgassen van het zand worden met een hogere temperatuur van bijna 1600 tot 1800 graden Fahrenheit verbrand, zodat er werkelijk geheel gezuiverd zand uitkomt waarin geen olie meer te vinden is. Het oliezand dat nu verbrand wordt, werd indertijd aan Aruba aangeboden aangezien het uitstekend is vọor wegenaanleg, doch van het Lago aanbod werd geen gebruik gemaakt. De kosten van de verbrandingsoven bedragen ruim een miljoen dollar.

Bij een rondrit over het Lago-terrein blijkt duidelijk dat er reeds goed schoongemaakt werd. Niet minder dan 137 tanks werden ontmanteld en waar eens de tanks stonden is nu een opgeruimd terrein, waar zelfs het groen al weer begint te groeien. Men heeft geen rotzooi achter gelaten en zelfs de gele Anglo groeit op de groene vlakte.. Het doet bij een rondrit wel vreemd aan, dat het gehele kostbare materiaal — ter waarde van miljoenen guldens — van de Dismanteling Company Aruba (DCA) nog steeds op het Lagoterrein staat. Zoals bekend werd dit moderne ontmantelingsmateriaal door Schotte uit Rotterdam naar Aruba gebracht.

Waarom het niet terug verscheept is kan niemand vertellen. Er wordt gemompeld dat er beslag op lag doch weer opgeheven. In ieder geval staat de complete 'vloot' niets te doen op het Lago terrein, vermoedelijk omdat de DCA bij het stopzetten van de ontmanteling haar geld reeds ruimschoots binnen had.

Ook bij de pitchpile te Grapefield blijkt dat hard aan de opruiming gewerkt wordt. Spoedig zal de zwarte vlakte verdwenen zijn om plaats te maken voor het zand dat reeds ter plaatse ligt om daar gestort te worden. Wie meent datd de Lago niets aan de 'schoonmaak' heeft gedaan moet zelf eens gaan kijken, het tegendeel blijkt dan wel duidelijk. Uit het bezoek aan het terrein en de gesprekken blijkt duidelijk dat de Lago wel degelijk blijft meetellen en zeker aan haar verplichtingen zal voldoen, wat schoonmaken betreft is dat een vaststaand feit.

...De opslag van zandolie, dat gereed wordt gemaakt om in de verbrandingsoven te gaan...

In het artikel in de NAPA van vorige week werd ingegaan op de 'groene' oftewel de milieubewuste consument. In onderstaand artikel gaat men in op de 'groene' milieubewuste kiezer.

ZONDER DRUK OVERHEID GEEN OPTIMALE SITUATIE

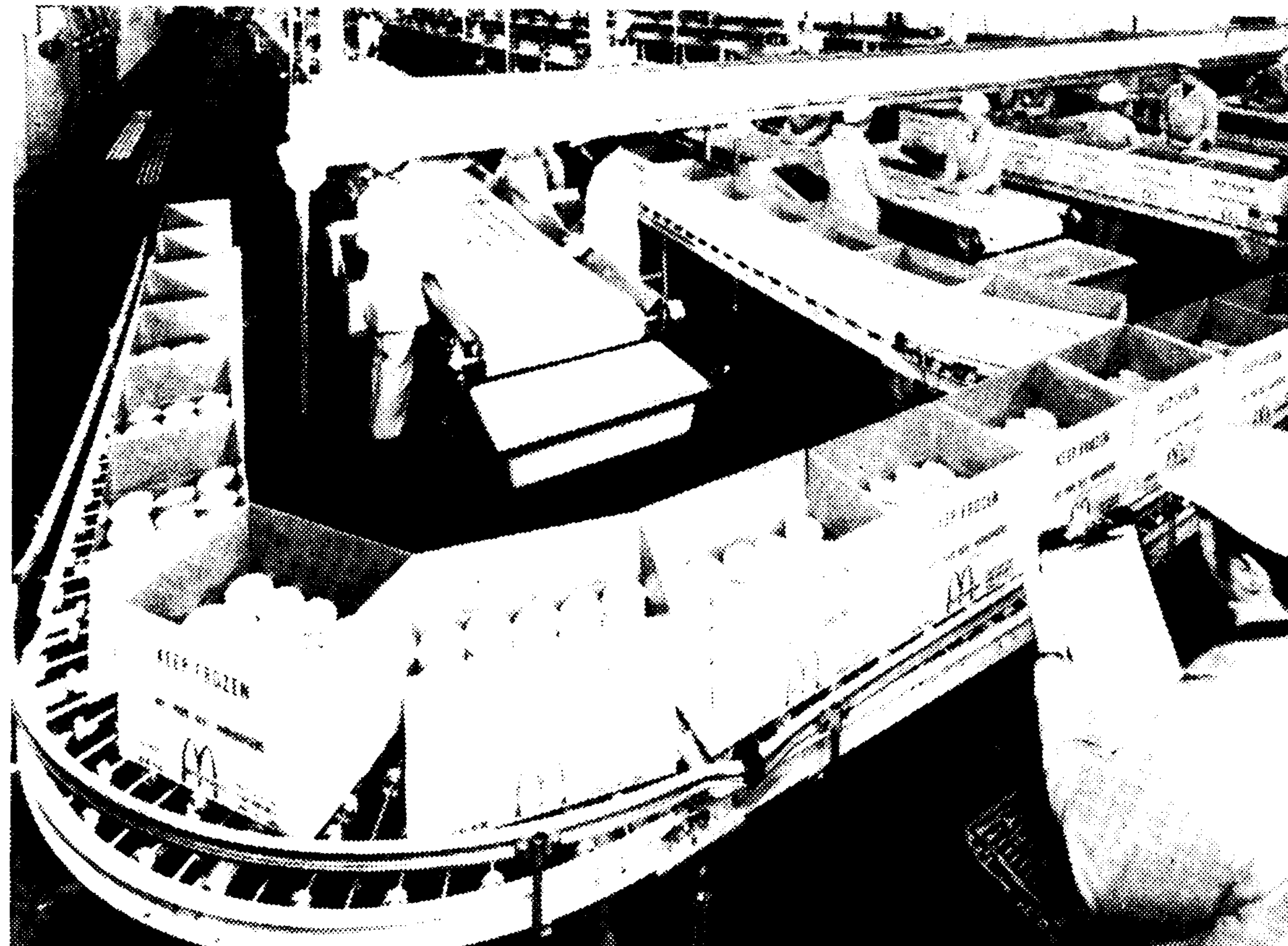
Protesten tegen 'bulldozer-cultuur'

Akties als 'Tene Korsou limpi' en 'Ban changa porko' zijn uitsluitend gericht op de visuele vervuiling.

= door Rob v.d. Bergh =

DUURZAMER en belangrijker dan de groene consument is de groene kiezer. De consument, hoe milieubewust deze ook is, laat zich ook leiden door andere kenmerken dan een produkt zoals vorm, verpakking, gebruiksvriendelijkheid e.d. De groene kiezer zal de overheid willen inschakelen om milieu-vriendelijke produktieprocessen af te dwingen, om milieuvriendelijke produkten in de winkels te krijgen en omwille van het natuurbehoud. Ook zal de groene kiezer een effectief milieu-beleid van de overheid voorstaan. Het is een kwestie van hoeveel groen-georiënteerde kiezers er zijn. Zijn er velen, of is het een groeiende markt, dan kan het voor een politieke partij die zich als groen-zijnde manifesteert, stemmenwinst betekenen. De politiek is niet alleen op zoek naar groene kiezers, de politiek probeert via haar programma's de groene kiezer aan zich te binden.

Ook 'fast-food' bedrijven als McDonald's gaan zich steeds meer zorgen maken over het probleem dat veroorzaakt wordt door verpakkingsmaterialen als plastic en foam die grote milieuproblemen met zich meebrengen.

Bestaat er zoiets als een groene kiezer?

Zoals hierboven gesteld, de milieu-vriendelijkheid is niet het enige dat telt. Procter & Gamble brengt bijvoorbeeld een sterk geconcentreerde wasverzachter op de markt. De consument dient dit concentraat in een grote fles over te gieten en te verdunnen met water. Het is de vraag of de consument dit 'en masse' wil gaan gebruiken.

ANDERS

De enorme groei van de fast food en afhaal-restaurants heeft gezorgd voor een forse toename van het afval op straat. Zelfs McDonalds met 'over 70 billion' niet afbreekbare wegwerp dozen is momenteel in het stadium dat het concern zichzelf afvraagt of dit niet anders kan. De komst van de micro-wave, hoe handig ook in de almaar sneller wordende maatschappij, betekent tegelijkertijd meer verpakkingsmateriaal. Gemiddeld 16% van het totaal gewicht is verpakking tegen 0.6% voor (bijvoorbeeld) verse groenten. Ook in het transport prefereert men (schuim-)plastic boven papier en karton vanwege de gewichtsbesparing en het is goedkoper.
Economische redenen en de voorkeur van de consument lopen vaak niet parallel met de wens naar meer milieuvriendelijke produkten.

MODE-TREND

De tendens naar meer groene produkten lijkt meer een mode trend dan een 'blijvertje' tenzij.... Want waarom zal een individuele consument zich veel moeite getroosten om groene produkten aan te schaffen als deze duurder, moeilijker verkrijgbaar en minder gebruiksvriendelijk zijn? Waarom zal deze groene consument zich al die moeite getroosten als zijn buurman het niet doet?

Het punt is dat deze buurman wellicht ook best meer groene produkten zou willen aanschaffen maar dat hij daartoe pas komt als eenieder, dus iedere consument groene produkten zou aanschaffen.

Het gedrag van de individuele consument leidt tot een sub-optimale allocatie van groene produkten. De consument wil wel, maar in het koopgedrag van alle consumenten bij elkaar komt de voorkeur voor groene goederen te weinig tot haar recht. De enige mogelijkheid om uit dit dilemma te komen is door bemiddeling of interventie van de overheid.

De groene golf is ook in het bedrijfsleven doorgedrongen. Ondernemingen ontdekten dat de reductie van grondstoffengebruik en milieuvervuiling zichzelf terug betaalt.

BEDRIJVEN

Reeds in de Zeventiger jaren startte het bedrijf 3M een campagne 'Pollution Prevention Pays' (PPP). Het zuiniger omspringen met grondstoffen betaalde zich dubbel en dwars terug. Naar aanleiding van onder meer dergelijke successen zijn meer ondernemingen begonnen, vaak met hun eigen slogans. Zo heeft Chevron SMART (=Saving Money And Reduce Toxics) en Dow Chemical WRAP (=Waste Reduction Always Pays). De Amerikaanse Environmental Protection Agency heeft in hun data-base duizenden voorbeelden van hoe vermindering van de vervuiling economische voordelen oplevert. Helaas zullen er ongetwijfeld ook duizenden voorbeelden te bedenken zijn waarin dit niet het geval is.

In de chemie zien bedrijven zoals DuPont, Monsanto, Dow, ICL en Ciba-Geigy het milieu als een van de drie of vier belangrijke zaken die hun bedrijvigheid in de toekomst zullen gaan bepalen. Bayer, een groot Duits chemiebedrijf, investeert reeds 20% van het gehele Research & Development-budget in milieubescherming. De oliemaatschappij Chevron voorziet dat van alle raffinage-activiteiten alleen de milieu-technologie poot dit decennia zal groeien, met ca. 10% per jaar.

ALTERNATIEF

Het alternatief van het niet investeren in milieu-vriendelijke produktieprocessen en produkten zou uiteindelijk wel eens duurder kunnen uitkomen omdat: * de kosten van het verwerken of opslaan van afval in de toekomst sterk toenemen; * het invoeren van eisen, normen en voorschriften door de overheid voor de ondernemer betekenen het snel invoeren van nieuwe of andere produktieprocessen. De hieraan verbonden totale kosten kunnen zeer hoog zijn; * een (corporate) image hebben alszijnde een vervuilend bedrijf van negatieve invloed is op de afzet.

Duidelijk is dat de groene golf binnen ondernemingen hinkt op twee gedachten. Enerzijds: beperk het afval door een efficiënter gebruik van grond- en hulpstoffen. Anderzijds: anticipeer op de te verwachten wetgeving van de overheid die in de toekomst telkens stringenter zal worden. Zonder druk of dreiging van de overheid zal er een sub-optimale situatie gecreëerd worden. Alleen die verspillingen worden beperkt die ook voor het individuele bedrijf daadwerkelijk geld opleveren binnen een paar jaar. Waarom zou een bedrijf investeren in milieu technologie als daar geen geld mee verdiend wordt? Waarom zou een bedrijf Roomser worden dan de Paus?
Ook hier geldt dat alleen de overheid door het stellen van regels bedrijven kan stimuleren of forceren om in voldoende mate milieu-vriendelijk te denken.

SCHONE PRODUKTEN

In eerste instantie zullen de burgers in de Westerse landen vragen om schonere produktieprocessen, vervolgens om schonere produkten. De kiezer zal de overheid hierbij te hulp roepen omdat zij zelf niet in staat is de milieu-problematiek op te lossen. Of populair gezegd, de kiezer is groener dan de consument.
Ondersteund, en in de verkiezingen beloond door de kiezer, zal de overheid overgaan tot steeds verdergaande maatregelen en hogere boetes ter bescherming van het milieu. Na de dereguleringsgolf van de '80-jaren ontstaat nu de milieu-regelingsgolf van de '90-er jaren. De wijze waarop industrieën produceren zal drastisch veranderen onder het wettelijk regime van milieu-eisen, voorschriften en boetes. In vele westerse landen hangt het zwaard van Damocles reeds boven de hoofden van de heren industriëlen. Het investeren in schone produktieprocessen is een investering in de toekomst. In plaats van dure aanpassingen te moeten doorvoeren in het produktieproces wordt het produktieproces nu reeds aangepast aan de te verwachten milieu-eisen van de toekomst. Deze dreiging van milieunormen en -voorschriften zorgt voor het samenspannen van de 'schone' bedrijven en de overheid. De schone bedrijven zullen eisen dat andere bedrijven ook snel schoon worden, tenslotte, zij hebben daarvoor investeringen gedaan en dus offers gebracht. Dit bevordert het proces van de invoering van milieu-eisen voor bedrijven die (nog) niet schoon zijn.

UNIFORME REGELS

Dit proces lijkt verder dan de nationale grenzen te gaan. In Europa is het streven om tezijnertijd te komen tot uniforme regels voor de gehele Europese Gemeenschap. Het gevaar is niet ondenkbeeldig dat in de nabije toekomst landsregeringen of supranationale organen, milieu-eisen gaan stellen aan de geimporteerde goederen. Niet alleen hoe groen de produkten uit deze landen zijn, maar ook of ze wel 'schoon' geproduceerd zijn. Daarom, nieuwe handelsbarrières dreigen aan de horizon, handelsbarrières voor de vervuilers in landen die het niet zo nauw nemen met het milieu.
......En dat alles omdat er groene kiezers zijn.

Hoe staat het met de Curacaose groene kiezer?
Aandacht voor het milieu is er tot voor kort nooit echt geweest op Curaçao. Campagnes zoals *'tene Korsou limpi'* en *'ban changa porko'* beperkten zich tot de visuele vervuiling (vnl. plastic cups en Heineken-flesjes).
De ontwikkelingen in Malpais bleken een kentering te hebben gebracht in het denken over en doen met de natuur en het milieu. Een actiegroep stopte (voorlopig?) de verdere ontsluiting en ontwikkeling van het industrieterrein Malpais. Na dit wapenfeit is de aandacht voor de natuur en het milieu op Curaçao toegenomen.

MILIEUPLAN

Zo worden in het Eilandelijk Ontwikkelings Plan (EOP) voor Curacao, gebieden aangewezen die natuurgebied dienen te blijven. Ook het Milieubeleidsplan van het Eilandgebied is een stap in de richting naar een 'groener' Curaçao. Echter, het Milieuplan is nog niet in uitvoering en het EOP is nog niet vastgesteld. Investeringen ten behoeve van een schonere raffinaderij staan voorlopig nog niet gepland, projectontwikkelaars gaan rustig door met het bulldozeren van stukken natuurgebied en particulieren gaan door met het vervuilen van het Spaanse Water (als referentie mogen de diverse ingezonden stukken in de media dienen). Wakker geschud door milieu-actiegroepen zoals Defensa Ambiental en Amigunan di Tera, lijken op Curaçao ook de politici te ontwaken. Een tot twee jaar geleden was het milieu uitsluitend een aangelegenheid voor en hobbyisten van niet-Curacaose afkomst en enkele welgestelden. Nu lijkt ook de 'gewone' burger geïnteresseërd in de milieuproblematiek van het eigen eiland.
In tegenstelling tot de wereldtrend vraagt de Curacaose groene kiezer niet zozeer om groene produkten maar wel om een snel en döeltreffend ingrijpen door de overheid tegen de 'bulldozer-cultuur van projectontwikkelaars' en tegen de plastic cup-vervuiling.
Minder aandacht van de Curacaose kiezer lijken de vol-

·Vervolg op pag. 9

Studeren dicht bij huis

Algemene verpleging

Algemeen Verpleegkundig
= door Pedro Casimiri =
WIE VROEGER verpleegkundige wilde worden, meldde zich aan bij het St.Elisabeth Hospitaal of het Sanatorium. Als je werd aangenomen kreeg je een *inservice*-opleiding. Dat hield in dat je tegelijk een opleiding volgde en werkkracht was. Je kreeg daar een salaris voor en na 3+ jaar verwierf je het diploma van verpleegkundige A. Voor de opleiding verpleegkundige B - psychiatrische verpleegkunde - en voor de opleiding verpleegkunde Z - zwakzinnigen - moest je naar het buitenland.

Aan het Instituto pa Formacion den Enfermeria wordt de opleiding algemeen verpleegkundige gegeven. De opleiding algemeen verpleegkundige duurt vier jaren en is verdeeld in vier leerperioden van elk 12 maanden. De opleiding bevat elementen van de studierichting verpleegkunde A, B en Z, zodat afgestudeerden werk kunnen vinden in een algemeen ziekenhuis, een psychiatrisch ziekenhuis of een instituut voor zwakzinnigen. Het eerste studiejaar is overwegend theoretisch. Dit is een groot verschil met de *inservice* opleiding waarbij theorie en praktijk dagelijks afgewisseld werden. De overige drie leerjaren kenmerken zich door een combinatie van theorie- en praktijklessen.

VAKKENPAKKET

Het vakkenpakket wordt verdeeld in twee groepen of clusters. Cluster 1 omvat verpleegkunde met bijbehorende, ondersteunende vakken. In deze lessen gaat het er om de patiënt op een deskundige wijze te verplegen, te verzorgen en te begeleiden. De lessen zijn gericht op het verkrijgen van inzicht in het doen en laten van jezelf en van anderen. Die anderen zijn dan de patiënten, collega's, artsen, enz. Cluster 2 wordt gevormd door verpleegkunde met bijbehorende functiegerichte vakken. In deze lessen gaat het om het fucntioneren van de gezonde mens en hoe die gezondheid behouden en bevorderd kan worden. De theorielessen worden verzorgd door de klassedocent en en groot aantal andere docenten. Het bijbrengen van een juiste houding en vaardigheden worden begeleid door de stagecoördinator, je supervisor en de klassedocent.

PRAKTIJKPERIODE

In het eerste studiejaar vindt een korte oriënterende stage plaats in een algemeen ziekenhuis. In het tweede studiejaar komt er een oriënterende stage bij in een psychiatrisch ziekenhuis en een instituut voor zwakzinnigen. In het derde en vierde studiejaar krijgen de stages een participerend in plaats van een oriënterend karakter. Deze stages vinden ook weer plaats in een algemeen ziekenhuis, een psychiatrisch ziekenhuis en een instituut voor zwakzinnigen.

De opleiding wordt afgesloten met een examen. Het diploma Algemeen Verpleegkundige is een wettelijk erkend diploma. Omdat er een groot tekort aan verpleegkundigen is en de behoefte aan geschoold personeel in de gezondheidszorg erg groot is, is de kans op een baan na het behalen van het diploma zeker aanwezig. De totale kosten verbonden aan de vierjarige opleiding bedragen NAf. 3000,--. Studenten van IFE kunnen in aanmerking komen voor een lening bij het Eilandgebied Curaçao voor een bedrag van NAf. 4.200,-- per jaar.

Aanmelding voor deze opleiding, waarvoor vereist wordt een MAVO-4 diploma, of een gelijkwaardige opleiding, vindt plaats via een aanmeldingsformulier. Hierna volgt een gesprek met de selektiecommissie van de opleiding, een medische keuring, terwijl er ook advies van de schooldirecteur/dekaan gevraagd wordt. Zowel het advies als de medische keuring moeten positief beoordeeld worden wilt men in aanmerking komen toegelaten te worden. Voor meer inlichtingen kan men terecht bij: Instituto pa Formacion den Enfermeria, Roodeweg 7 (O). Tel: 626022 / 623378

PATIËNTEN WORDEN 'GEMEDEN ALS DE PEST'

Gebrek aan hygiëne grootste boosdoener

Van Zwarte Dood tot AIDS: epidemieën met fatale gevolgen

= door Hennie Harinck =

DE ZIEKTE AIDS (Aquired Immune Deficiency Syndrome) zal de geschiedenis ingaan als de epidemie die vrijwel de hele wereld treft in de tachtiger en negentiger jaren van de twintigste eeuw. Natuurlijk is het niet de eerste epidemie die de mensheid in heftige beroering brengt. Er is echter een groot verschil met infectieziektes, zoals pest en cholera, van de voorafgaande eeuwen. Allereerst begreep men toen niet de oorzaak van infecties: virussen en bacteriën waren nog onbekend. Door dit gebrek aan medische en biologische kennis en het ontbreken van hygiëne konden infectieziektes ongestoord hun gang gaan. Nu ligt dat gelukkig anders. Sinds AIDS werd ontdekt en de fatale consequenties overzien konden worden, stortten zich vele deskundige onderzoekers op de aard en de mogelijke vernietiging van het HIV-virus (Humaan Immunodeficiëntie Virus).

Geld noch moeite worden gespaard om tot de ontwikkeling van een anti-viraal middel te komen. Medische tijdschriften staan bol van onderzoeksresultaten. Bovendien is er een stroom aan informatie over de preventie van besmetting losgekomen. Op Curaçao lijkt die stroom inmiddels ook los te komen. Er is een symposium georganiseerd door de verpleegkundigen organisatie, vanuit de behoefte meer kennis te vergaren hoe de AIDS-patiënt verpleegd dient te worden. Bussen rijden rond met grote affiches, waarop gewezen wordt op het gevaar van besmetting. Wereldwijd wordt er vanuit allerlei instanties gewerkt aan de preventie en een middel ter genezing van AIDS. De snelheid waarmee ingespeeld wordt op zo'n catastrofale ziekte was helaas nog niet voorbehouden aan onze verre voorouders.

Bevolking gaf zich aan zedeloosheid over

Er valt veel voor te zeggen een verschijnsel als AIDS in het ruimere perspectief van de geschiedenis van 'menselijke catastrofen' te bekijken. De mensheid heeft sinds ze in stedelijke omgevingen woont en dus dicht bijeen hokt te maken gehad met epidemieën als pokken, pest, cholera en influenza (griep). In het begin van deze eeuw dachten we het uitbreken van epidemieën onder controle te hebben. Door vaccinatie waren de pest en cholera bedwongen. Toch hebben vanaf die tijd twee nieuwe 'beestjes' de kop op gestoken. De eerste had de Spaanse griep tot gevolg, brak uit in 1918 en had 20 miljoen doden tot gevolg. De tweede sloeg toe in 1981: AIDS. Hoeveel slachtoffers de ziekte gaat vergen zal pas over een aantal jaren goed te overzien zijn.

MEXICO

Dat epidemieën in het verleden ook tot de verdwijning van hele culturen in staat bleken laat de vernietiging van het Azteken- en Incarijk zien. In 1520 brak na de verdrijving door de Indianen van Hernán Cortéz, de Spanjaard die in 1519 in Vera Cruz was aangeland met een groepje van 600 man, een mazelen- en pokken epidemie uit. Indianen legden in grote getale het loodje, terwijl de Spanjaarden van de ziektes gevrijwaard bleven. Dit gebeuren was voor de overgebleven inwoners van Mexico aanleiding om hun eigen god te verlaten: zij bekeerden zich tot die machtige Christengod, die de blanken had beschermd. De waarheid was echter dat de Spanjaarden niet ziek werden omdat ze als kind al immuun voor pokken en mazelen waren geworden. Zo kon onbedoeld een infectieziekte zowel een militaire als een religieuze overwinning voor de Spanjaarden bewerkstelligen. Hetzelfde lot gingen de Inca's in 1525 tegemoet: een pokkenepidemie baande de weg voor de legers van Pizarro.

HYGIENE

Hoe kan een epidemie ontstaan? Er zijn drie redenen aan te wijzen. Allereerst moet er sprake zijn van een grote populatiedichtheid, wat zich meestal voordoet in stedelijke gebieden. Ten tweede is de hygiëne onvoldoende en op de laatste plaats moet er een sterk onderling verkeer tussen mensen plaatsvinden. Daarnaast speelt de wijze van verspreiding ook een grote rol. Als we kijken naar een mogelijke bron van verspreiding kunnen we niet heen om het parasitair ongedierte. Een voorbeeld daarvan is de pestbacil. De Pasteurella pestis komt normaal voor bij knaagdieren, die ondergronds leven, met name bij de zwarte rattesoorten. Deze ratten leven in kolonies onder de grond en de bacil wordt via rattevlooien overgebracht.

Sint Rochus met pestbuil. Beeld in het Centraal Museum te Utrecht.

Franse pestdokter uit de zestiende eeuw.

Men gaat er vanuit dat de pestepidemie die in 1331 in China uitbrak en daar 90% van de bevolking van Hopei dodelijk trof, het gevolg is van de terugkeer van besmette Mongoolse legers. Deze hadden de ziekte door vlooiebeten opgelopen in het gebied Hunan waar zij vochten. Vijftien jaar later belegerde een Mongoolse prins de stad Caffa in het zuiden van de Krim. Dit bleek achteraf al een eerste onbedoelde proeve van biologische oorlogsvoering. Het gebied werd besmet met de pestbacil die het Mongoolse leger trouwens eveneens deed bezwijken.

Vandaar kon de dodelijke bacil haar vernietigende 'wereldtournee' voortzetten: besmette ratten die de ruimen van schepen bevolkten werden afgeleverd in Sicilië. In Europa aangekomen stak de besmetting al snel de kop op met catastrofale gevolgen: hele steden zuchtten onder het leed van de pest en waren in korte tijd ontvolkt. Dit was mede te wijten aan een tweede verschijningsvorm van de pestbacil. Naast de verspreiding door rattevlooien, die de builenpest tot gevolg heeft deed zich ook de besmetting via de lucht voor. De lijders aan longenpest verspreidden de beestjes door hun hoestbuien. Deze vorm van infectie maakte een enorm aantal slachtoffers. Alleen al in de periode van 1345 tot 1350 werden 42 miljoen doden door de pest geteld. Men wist in die tijd wel dat het om een besmettelijke ziekte ging maar hoe die besmetting verliep was onbekend. Aan vlooien werd helaas niet gedacht: zij hoorden als een vanzelfsprekendheid bij het leven van alledag. In de *Decamerone* van Boccaccio kunnen we heden ten dage lezen hoe de Florentijnse bevolking reageerde op de pest in 1348. Mensen sloegen in paniek op de vlucht, daarbij hun familieleden onverzorgd achterlatend. Die paniek kon ook omslaan in een gevaarlijk soort angst en agressiviteit, waarbij vreemdelingen en joden het moesten ontgelden. Joden werden op pijnbanken gedwongen tot de bekentenis dat zij gif hadden gestrooid in waterputten. In het gebied rondom het Duitse Beieren konden alleen die joden ontsnappen aan moord en doodslag door zich tot het christelijk geloof te bekeren. Nog steeds gingen de echte dragers van de Zwarte Dood, de ratten, vrijuit.

LIEDERLIJK

De pest ontregelde bovendien elk normbesef. De bevolking gaf zich massaal over aan liederlijkheid en zedeloosheid. 'Bisschoppen, en edelen gingen voor in het meest schaamteloze en liederlijke gedrag,' aldus Boccaccio. Er heerste een sfeer van 'Geniet zoveel mogelijk, zolang het nog kan'. Buitensporig en intensief geslachtsverkeer werd vreemd genoeg beschouwd als middel ter preventie van de pest. Incest en homosexualiteit werden opeens openlijk getolereerd. De grenzen van het normale leven vervaagden totaal. Door de hoge sterfte kon het gebeuren dat een persoon in korte tijd meerdere malen met een ten dode opgeschreven huwde. Deze pestperiode was een ideale voedingsbodem voor het ontstaan van het carnaval. Het beroemde carnaval van Venetië herinnert daar nog aan door het dragen van de vogelachtige maskers en de hoeden, die dokters droegen ter bescherming.

Houtsnede uit de Iconis Mortis van Hans Holbein de Jongere (1538)

Door vaccinatie pest cholera bedwongen

Choleraslachtoffers in de straten van Parijs. Prent van Honoré Daumier.

Het is waarschijnlijk dat de overgebleven van de epidemie een bepaalde immuniteit ontwikkelden: de Zwarte Dood trok zich terug. Overigens werd de pestbacil pas in 1894 ontdekt en wel gelijktijdig door Kitasato en Yersin.

CHOLERA

In 1817 kondigde zich echter een nieuwe vijand aan: de cholera. Vanuit India kon deze ziekte zich per schip verspreiden via de Perzische golf naar het Midden-Oosten en Egypte. In 1826 in West-Europa aangekomen waren de gevolgen desastreus. Cholera uitte zich in een heftige diarree die in enkele uren tot uitdroging en de dood kon leiden. Het heeft nog tot 1883 geduurd eer de cholerabacterie door Robert Koch opgespoord werd in de ontlasting van de lijders aan die ziekte. Vaccinatiemiddelen leken de mens nu voorgoed te vrijwaren van verschrikkelijke epidemieën. Dit bleek weer een illusie te zijn.

Ditmaal waren het besmette regenwormen die door varkens werden gegeten, die in 1918 leidden tot een gigantische 'slachting' onder de bevolking. Meer dan 20 miljoen mensen overleden in enkele maanden tijd ten gevolge van de Spaanse griep. Zelfs de Eerste wereldoorlog die eraan voorafging had niet zoveel slachtoffers geëist. Hoewel het gevaar van influenza op de loer blijft liggen, wat trouwens ook geldt voor de pest en cholera, is men nu mede dankzij de Wereld Gezondheids Organisatie (WHO) goed toegerust om de eerste verschijnselen meteen te signaleren om zo verdere verspreiding te voorkomen. Na de tweede wereldoorlog dacht de medische wetenschap nu werkelijk alle catastrofale infectieziekten onder controle te hebben. Toen sloeg in 1981 de ziekte AIDS toe.

GROENE MEERKAT

Waarschijnlijk is het gelijktijdig door de Fransman Montagnier en de Amerikaan Gallo ontdekte HIV-virus afkomstig uit Centraal Afrika waar het aangetroffen is bij een apesoort, de groene meerkat. Hoe het bij de mens terechtgekomen is weet men niet. Wat men wel weet is dat het een fatale aanslag pleegt op ons immunologisch afweersysteem. AIDS maakt dat elke verdediging, zelfs tegen de meest onschuldige ziektekiemen, reddeloos verloren gaat.

Ook nu blijken er paniekreacties te ontstaan. De patiënten worden weer 'gemeden als de pest'; bestraffende vingers worden geheven naar hen die zondig leefden. AIDS-patiënten worden - voor zover wij dat weten - weliswaar niet verbannen naar afgelegen gebieden, maar wel naar gespecialiseerde academische centra. Het carnavalsmasker ter bescherming heeft plaats gemaakt voor een ander preventief 'masker': het condoom. Waren in het geval van de pest de ratten de 'alledaagse' besmettingsbron, ook nu blijkt een 'alledaagse' handeling als het geslachtelijk verkeer tussen mensen de verspreiding van het virus mogelijk te maken. Het motto: 'Geniet van het leven, het duurt maar even' dat opgeld deed tijdens de pest in Italië, lijkt in het AIDS-tijdperk nogal misplaatst. Dankzij de snelle ontdekking van de besmettingswegen van het HIV-virus, namelijk via sperma en bloed, konden al vrij vroeg preventieve campagnes opstarten. Deze campagnes verkondigen juist de boodschap 'wees voorzichtig, opdat u langer van uw leven kan genieten'.

ANGST

Als we de drie voorwaarden voor het ontstaan van epidemieën bekijken in het licht van AIDS zijn er meer overeenkomsten dan verschillen. In een hoge populatiedichtheid vindt snelle verbreiding plaats van een besmettelijke aandoening. Ook nú lijkt de oorzaak onder meer een gebrek aan hygiëne - sexuele hygiëne, vieze injectienaalden - en intensief menselijk verkeer. Een belangrijk verschil met eerdere epidemieën is dat men vroeger de ratten, de vlooien of de regenwormen de schuld kon geven. Met de komst van AIDS zijn we argwanend geworden ten aanzien van onze medemens. AIDS heeft de meest intieme handeling tussen mensen 'besmet' met angst.

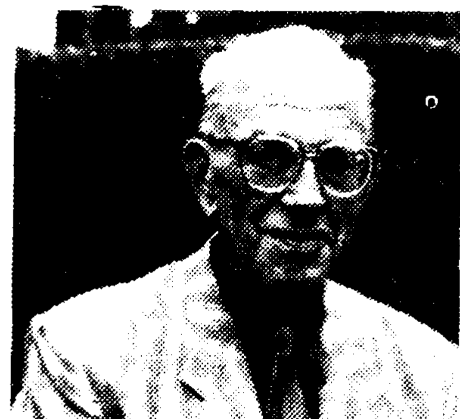
Bron: Catastrofen, bedreigingen van het bestaan. J.H. Daams (red.) ISBN 90 236 60 45 5 Uitgeverij Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam

Groene golf

vervolg van pag. 8

gende onderwerpen te hebben: de vervuiling door de raffinaderij (zeer ernstig), CDM, water-, electriciteitsbedrijven en het ziekenhuis (de laatste o.m. radio-actief afval), de dumping van gevaarlijke stoffen op de landfill, de aantasting van de natuur door geiten of de overwoekering door de geïmporteerde rubberplant, 'palu di lechi'. Het lijkt erop dat van een evenwichtige prioriteitsstelling in de Curacaose milieuproblematiek vooralsnog geen sprake is.

Desondanks lijkt de komst van de groene keizer niet te stoppen. En, naarmate er meer groene kiezers bijkomen voor de in april te houden Eilandsraadsverkiezingen is het interessanter voor de lokale politieke partijen om kleur te bekennen. Misschien kan milieu-topic zelfs een punt worden om de niet-stemmer terug naar de stembus te krijgen.

Hoofdpijn: voor veel mensen een kwelling

= door dr M. de Grood =

ER ZIJN WEINIG klachten die een huisarts op zijn spreekuur zo vaak te horen krijgt als hoofdpijn. Nu zijn er ook heel wat oorzaken, die hoofdpijn kunnen veroorzaken. We zullen hier eens op in gaan.

Welke delen van ons hoofd kunnen pijn veroorzaken? Uiteraard zijn de huid en onderhuidse weefsels gevoelig voor pijn. Het bot van de schedel zelf heeft geen pijngevoel. De daaronder liggende hersenvliezen- en vooral die gedeelten, waarin bloedvaten lopen, zijn wèl pijngevoelig. De hersenen zelf hebben geen pijngevoel.

Dat wil dus zeggen, dat hoofdpijn, die we voelen steeds of van de weke delen (huid, onderhuid, spieren, die aan het hoofd vastzitten) of van de hersenvliezen afkomstig moet zijn. We delen hoofdpijn daarom in twee groepen in: de hoofdpijn afkomstig van de weke delen (spanningshoofdpijn, tensionheadache, migraine cervicale) en die welke afkomstig is van de gebieden rond de bloedvaten in de hersenvliezen (migraine).

Migraine (het woord is een verbastering van het woord hemicrania) is een aandoening, die soms erfelijk is. Het komt bij vrouwen even vaak voor als bij mannen. Migraine kan al op jeugdige leeftijd (8-10 jaar) beginnen en houdt als regel na het 50e jaar op. Migraine komt altijd in aanvallen; tussen de aanvallen heeft de patiënt geen pijn.

Een migraine-aanval bestaat als regel uit een voorbode. De patiënt krijgt een zwaar gevoel in het hoofd, soms is hij misselijk of braakt. Vaak treden in deze periode ook neurologische verschijnselen op zoals het zien van sterretjes, lichtverschijnselen, soms zelfs lichte verlammingen, b.v. van enkele oogspieren.

Na deze voorverschijnselen begint de hoofdpijn zelf, die altijd aan één kant van het hoofd zit. In het eerste uur is de pijn het heftigst en gaat dan in een zeurende hoofdpijn over, die 3-6 uur duurt. Dan is de pijn weer over en is het wachten op een volgende aanval. De tussenpoze tussen twee aanvallen kan een dag, maar ook soms een week, een maand of veel langer zijn.

De aanval is niet altijd compleet. Zo bestaat de aanval bij kinderen vaak alleen uit braken of misselijkheid en verder niets. Andere mensen krijgen alleen de voorboden, zonder dat de hoofdpijn doorzet. Weer andere krijgen alleen de eenzijdige hoofdpijn.

Er zijn verschillende dingen, die een aanval kunnen opwekken. Op de eerste plaats eten of drinken van verschillende spijzen of drank, zoals chocolade, koffie, jonge wijnen, Franse kaas of Chinees eten. Verder heeft een aantal medicamenten migraineaanvallen, zoals het gebruik van de anticonceptie-pil. Ook psychische spanning of ontspanning kunnen een aanval opwekken. Zo is bekend, dat vele mensen op de eerste dag van de vakantie een migraine aanval krijgen.

De eigenlijke oorzaak van migraine is een kramp in de bloedvaten van de hersenvliezen, die de verschijnselen van de voorbode geven terwijl in de hoofdpijnfase deze bloedvaten sterk uitzetten. Oorzaak van deze vaatkramp is, dat er in het bloed stoffen komen, die deze kramp veroorzaken; het is nog niet duidelijk welke stof dit nu precies is (tyramine? histamine?).

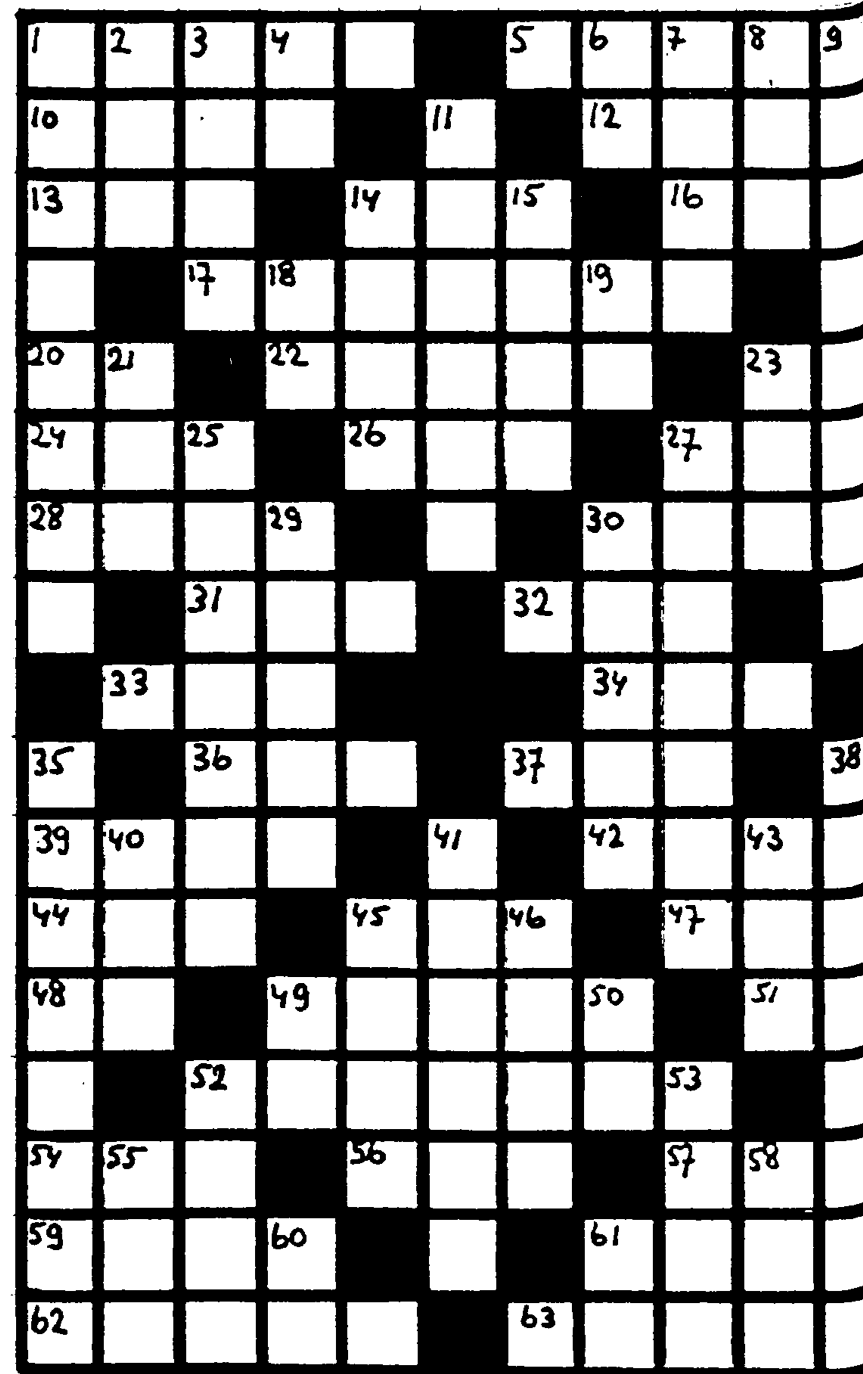
Hoofdpijn kan verschillende oorzaken hebben, b.v. stress of intensieve geestelijke inspanning zoals bij schakers als Gari Kasparov hier tijdens een persconferentie na een verliespartij tegen zijn rivaal Karpov.

De behandeling bestaat uit twee zaken. Op de eerste plaats is het vaak mogelijk de oorzakelijke factoren (voeding, rust) te vermijden. Er bestaat een aantal medicamenten, die de vaatkramp tegen gaan. Deze bevatten meestal ergotamine (bellergal, sandomigran); ook worden zg. calciumblokkers (b.v. sibelium) gegeven, die het optreden van vaatkramp tegengaan.

De andere vorm van hoofdpijn, de spanningshoofdpijn berust op druk op de achterhoofdszenuw, die vanuit de halswervelkolom door de achterhoofdspieren loopt en zich in de hoofdhuid vertakt. Als regel is deze hoofdpijn dubbelzijdig; ze begint in het achterhoofd en trekt dan naar het voorhoofd boven de ogen. Lang zitten en één houding (achter het bureau, televisiekijken, bedrust) bevorderen het optreden ervan. Veel mensen staan er mee op; na enige tijd bewegen van het hoofd gaat het dan weer over. Je ziet het vaak in een vochtige tropische omgeving.

De beste behandeling is massage van de nekspieren, applicatie van warmte aan deze spieren en de fysiotherapeut kan soms wonder verrichten. Maar zelf kun je er ook veel aan doen door met je nek in beweging te blijven.

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. Metaal; 5. Rivier in Rusland; 10. Oorlogsgod; 12. Vaartuig; 13. Via; 14. Gebogen priem; 16. Mager; 17. Heraldische kleur; 20. Muzieknoot; 22. Rivier in Afrika; 23. Rivier in Rusland; 24. Woonboot; 26. Opening; 27. Gevangenis; 28. Water in Noord Brabant; 30. Half; 31. Leuk; 32. Afscheiding; 33. Onheilsgodin; 34. Vogelbek; 36. Europeaan; 37. Insekt; 39. Deel; 42. Overblijfsel; 44. Gewicht; 45. Vrucht; 47. Grappenmaker; 48. Godsdienst; 49. Vrucht; 51. Familielid; 52. Adellijke titel; 54. Berg op Kreta; 56. Boom; 57. Ondergevel; 59. Godin van de tweedracht; 61. Bericht; 62. Zwarte sluierdoek; 63. Vrouwelijk dier.

VERTIKAAL: 1. Geestelijke; 2. Vreemde munt; 3. Dagbladen; 4. Boom; 6. Maanstand; 7. Spoorstaaf; 8. Een zekere; 9. Tropisch vogeltje; 11. Slagzin; 14. Uniek; 15. Spat; 18. Voorzetsel; 19. Bijwoord; 21. Lichaamsdeel; 23. Familielid; 25. Onrechtzinnig; 27. Loochenen; 29. Kippenstok; 30. Spaanse heer; 35. Fair; 38. Borduurgaas; 40. Meisjesnaam; 41. Cel; 43. Vruchtenat; 45. Eetgerei; 46. Teken; 49. Familielid; 50. Frans lidwoord; 52. Post; 53. Boom; 55. Spoedig; 58. Zwitserse kanton; 60. Muzieknoot; 61. Persoonlijk voornaamwoord.

WINNAAR VORIGE WEEK

Uit het grote aantal inzendingen van dez Amigoe-kruiswoordpuzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

G Perry
Cas Coraweg 108
Curaçao

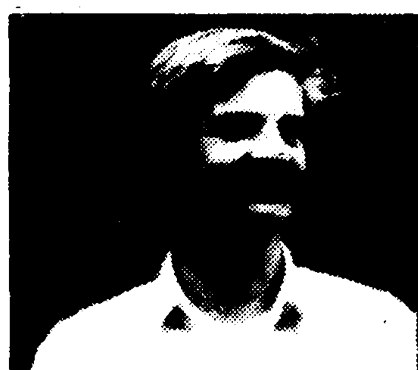
De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe. (tot drie uur)
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdagmiddag vijf uur en duidelijk en op enveloppe vermelden: KRUISWOORDPUZZEL

Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Governador Debrot 154 t.n.v. Hubert Linkels.

OPLOSSING VORIGE WEEK

HORIZONTAAL: 2. Klaaglied; 10. Alles; 12. Klare; 14. Rook; 15. Kil; 17. Kaan; 18. Top; 19. Lamel; 21. Rat; 22. Es; 23. Formaat; 25. Fa; 26. Vijf; 27. Kus; 29. IJlen; 31. Ons; 33. Ieme; 35. Kor; 36. Ledig; 38. Cel; 39. Har; 40. Map; 42. Amper; 43. Lakei; 44. Fin; 46. Mot; 47. Gil; 49. Eiken; 51. Ros; 53. Lauw; 55. Sas; 56. Peri; 57. Sof; 59. Bui; 60. Dm.; 62. Looppas; 65. Pi; 66. Iel; 68. Koord; 69. Vis; 70. Olie; 72. Mee; 73. Bont; 74. Oksel; 76. Halte; 77. Transport.

VERTIKAAL: 1. Hartelijk; 2. Klop; 3. Lek; 4. As; 5. Glimmend; 6. Ik; 7. Elk; 8. Daar; 9. Tentakel; 11. Loos; 13. Raaf; 15. Kar; 16. Lea; 19. Lof; 20. Lak; 23. Fijn; 24. Tui; 26. Ver; 28. Sec; 30. Loempia; 31. Oer; 32. Sim; 34. Meteoor; 36. Larie; 37. Galon; 39. Hef; 41. Pat; 45. Nis; 46. Mes; 47. Gladiool; 48. Lus; 50. Karpoets; 51. Rei; 52. Sinister; 54. Wol; 56. Pus; 58. Fok; 59. Bad; 61. Melk; 63. Oom; 64. Pre; 65. Pint; 67. List; 69. Volt; 71. Eer; 73. Bar; 75. La; 76. Ho.

Schaken

De Cultuurbrengers

= door Jules Welling =

AMERIKANEN HEBBEN op schaakgebied weinig cultuur, al waren enkelen van de grootste schakers uit de historie Amerikanen: Paul Morphy in de vorige eeuw en Robert Fisher in deze eeuw. Beiden staken een korte periode met kop en schouders boven de rest uit en verkozen toen zich terug te trekken om als kluizenaars voort te leven, de een in New Orleans, de ander in Pasadena.

Traditionele gesloten toernooien zijn in de Verenigde Staten onbekend. Traditioneel is alleen de klacht van de Amerikaanse topschakers dat ze voor het échte schaken naar Europa moeten. Zij hebben op hun continent alleen open toernooi en weliswaar zeer sterke, maar die worden toch als ietwat minderwaardig beschouwd.

De Amerikaanse media hebben niet of nauwelijks oog voor het schaken. Yasser Seirawan vertelde me onlangs in Tilburg nog: 'Het gaat te langzaam voor de Amerikanen. Die begrijpen simpelweg niet dat een speler een half uur uittrekt voor een eenvoudig pionzetje'. Des te opmerkelijker is het dat de match om het wereldkampioenschap (voor de helft) aan New York toegewezen is. En dat terwijl er niet eens een Amerikaan van de partij is. Gary Kasparov en Anatoli Karpov zitten voor de vijfde keer tegenover elkaar. Zij brengen de cultuur naar het Nieuw Land. Dat de tweekamp voor het eerste deel toegewezen werd aan New York is vooral te danken aan Ted Field, een uiterst succesvol zakenman. Aanvankelijk zou de match in zijn geheel in Lyon (Fra) gehouden worden, zeer tegen de zin van titelverdediger Kasparov. Bij een bezoek aan de Verenigde Staten ontmoette Kasparov zijn exlandgenoot Lev Alburt, die sinds 1979 in New York woont en daar onder meer zijn brood verdient met het geven van schaaklessen. Een van zijn leerlingen is Ted Field en toen die met de wereldkampioen kennis maakte, bleek hij onmiddellijk bereid de beurs fors open te trekken. Na moeizaam onderhandelen ging de Wereldschaakbond (FIDE) overstag voor het Grote Geld en kreeg New York alsnog de eerste helft van de tweekamp toegewezen.

Op 7 oktober werd de tweekamp, die ongeveer drie maanden gaat duren, geopend in het beroemde Waldorf Astoria Hotel waar genodigden á raison 500 dollar de lotingsceremonie konden bijwonen. Dat bedrag geeft een aardige indicatie voor de ambiance waarin het circus zich afspeelt. Er staat 5 miljoen gulden op het spel, veruit het hoogste prijzengeld uit de gehele schaakgeschiedenis.

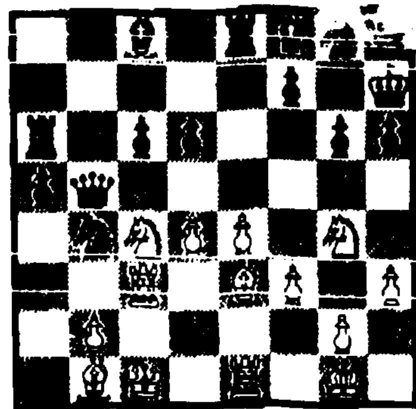
Als decor fungeert het Hudson Theatre op Broadway, dat al evenmin goedkoop is. Een kaartje voor een goede stoel kost 100 dollar per partij, een passepartout (maximaal twaalf partijen) 1.000 dollar. Dat is bij lange na niet voldoende om de kosten te dekken, maar dat is ook niet het doel van de organisatoren: Kasparov en Karpov moeten de schaakcultuur verspreiden.

Tegen zo'n vorstelijke vergoeding zijn de twee K's wel bereid wat toe te geven aan de Amerikaanse smaak. 'I'll crush him' ('Ik maak gehakt van hem'), zei Kasparov tijdens de persconferentie, precies het soort koppen waarop Amerikaanse kranten zo tuk zijn. Schakers houden doorgaans niet van dergelijke ongenuanceerde grootspraak. Die zijn slechts geïnteresseerd in zetjes, de bewijzen op het bord.

Op maandag 8 oktober ging de match van start met de uitdager achter de witte stukken, de verwachtingen buitengewoon hoog opgeschroefd. De twee hoofdspelers maakten meteen duidelijk, dat er op het scherpst van de snede geacteerd zou worden: de sämisch-variant van het Konings-Indisch. De partij werd remise in 30 zetten, maar de experts waren het erover eens dat het een waardige ouverture was. Later werd aangetoond dat Karpov een goede winstkans had laten liggen.

In het tweede duel kwam de Zaitsev-variant van het Spaans op het bord — Igor Zaitsev naar wie deze speelwijze genoemd is, behoort tot het secondantenteam van Karpov — en werd een oude theoretische discussie voortgezet. Karpov kreeg de variant twee keer voorgeschoteld in zijn match tegen Jan Timman in Kuala Lumpur (Mal), in de eerste en in de vijfde partij. De wereldkampioen kwam met een nieuw plan voor wit, een duidelijke verbetering (18, Ph2 en 19. f3), maar er leek toch niet veel aan de hand met de zwarte stelling.

Wit Kasparov, zwart Karpov, New York 1990, tweede partij: 1. e4, e5 2. Pf3, Pc6 3. Lb5, a6 4. La4, Pf6 5. 0-0, Le7 6. Tel, b5 7. Lb3, d6 8. c3, 0-0 9. h3, Lb7 10. d4, Te8 11. Pbd2, Lf8 12. a4, h6 13. Lc2, exd4 14. cxd4, Pb4 15. Lb1, bxa4 16. Rxa4, a5 17. Ta3, Ta6 18. Ph2, g6 19. f3, Dd7 20. Pc4, Db5 21. Tc3, Lc3, Lc8 22. Le3, Kh7 23. Dc1, c6 24. Pg4, Pg8.

Om deze stelling draait het. Natuurlijk ging de discussie over de vraag of slaan op h6 mogelijk was? Zwart wint daar materiaal mee, maar zijn stukken op de damevleugel blijven buitenspel staan. Als hij die weer in het spel weet te brengen, staat wit voor een lastige verdediging. 'Niet goed', was de algemene overtuiging van de aanwezige grootmeesters, maar Kasparov deed het toch! Er volgde een zettenreeks van maar liefst 20 vrijwel geforceerde zetten en Kasparov moet het hele variantencomplex gezien hebben. Iets ongelooflijks. Ik ken geen enkele combinatie uit de praktijk, die zo diep berekend moest worden.

De zetten: 25. Lxh6, Lxh6 26. Pxh6, Pxh6 27. Pxd6, Db6 28. Pxe8, Dxd4+ 29. Khl, Dd8 30. Tdl, Dxe8 31. Dg5. Ta7 32. Td8, De6 33. f4. La6 34. f5, De7 35. Dd2, De5 36. Df2, De7 37. Dd4, Pg8 38. e5, Pd5 39. fxg6+, fxg6 40. Txc6, Dxd8 41. Dxa7+, Pe7 42. Txa6, Ddl+ 43. Dgl.

Om deze zet draaide het allemaal. Kasparov moet de zet gezien hebben, toen hij op de 25-ste zet op h6 sloeg, want zonder deze damezet redt wit het niet. 43. -, Dd2 44. Dfl en zwart gaf het op.

Een fantastische partij! Zonder enige twijfel een van de allermooiste uit de geschiedenis om het wereldkampioenschap. De Amerikaanse pers rageerde met schreeuwende koppen: 'Karpov KO' en meer van die onzin. Dat er een echt stukje cultuur gepresenteerd was, ontging de Amerikanen. Karpov ging hooguit voor acht tellen neer, om in hun terminologie te spreken. De wereldkampioen 1975-1985 heeft een opmerkelijk incasseringsvermogen, hetgeen in de volgende partijen weer eens bewezen werd: het ene bloedstollende gevecht na het andere.